

prosvetni delavec

Med drugim preberite

- POT DO UČBENIKOV, str. 2
- SPLOŠNA VZGOJNO-IZOBRAZBENA OSNOVA POD DROBNOGLEDOM, str. 3
- USMERITEV: DRUGAČNA ŠOLA, str. 4
- ZA NOVE OBVEZNOSTI TUDI VEČ DENARJA, str. 4
- STROKOVNO IZPOPOLNJEVANJE — ZAHTEVA ČASA, str. 5
- REFORMA SE SPREMINJA, str. 8
- PODRUŽBLJANJE VOJAŠKO-OBRAMBNIH POKLICEV, str. 11

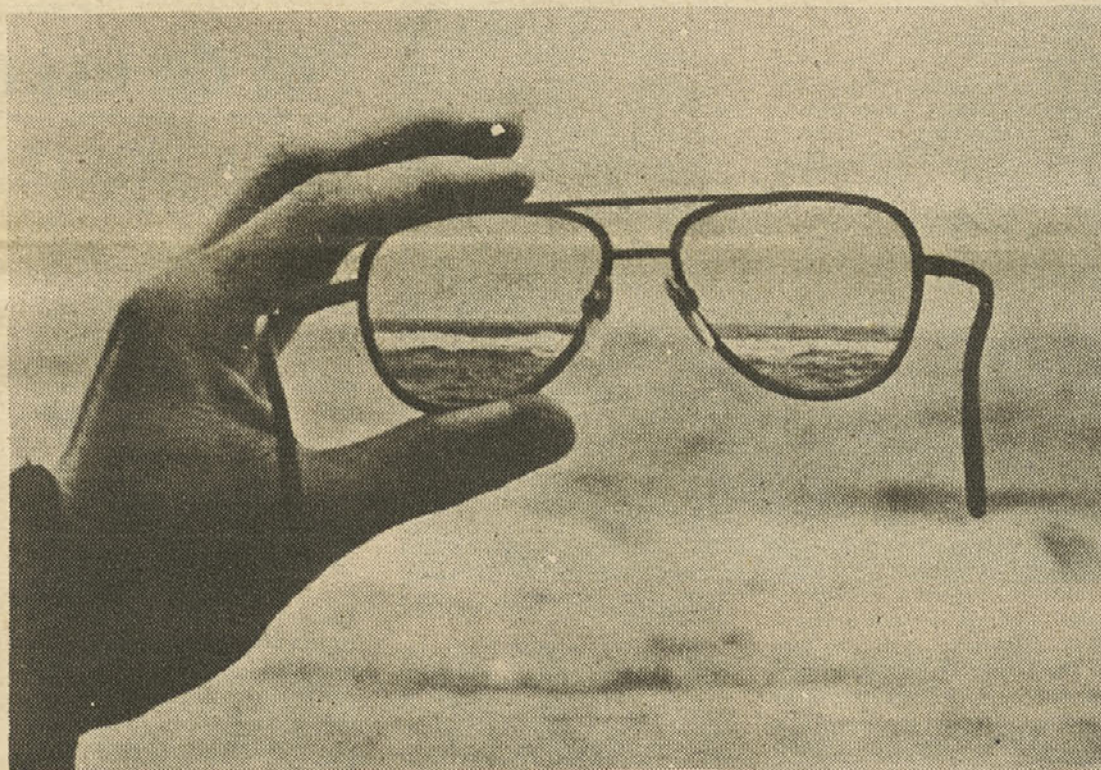
Razumeti in spreminjati svet

Veliko stoletij je moralo preteči, da se je vzgoja iztrgala iz ozkih nacionalističnih okvirov, ciljev in log, in se je v pedagoški teoriji javila zahteva, da je treba razne rodove vzgajati in izobraževati tudi za življenje v širši človeški skupnosti; da je treba tudi v gojiti splošnočloveške vrednote. Različne nedemokratske, totalitarne, nacistične, fašistične in druge politične ureditve in sistemi se zdaj poudarjajo predvsem ozko državljansko nacionalno ali nacionalistično vzgojo, ki kujejo v nebo veličino in men lastnega naroda, države in političnih strank, podcenjujejo pa druge narode in njihovo kulturo. Te politične ureditve in vzgojni sistemi, ki so večinoma skrajno totalitarni in totalitarni, praviloma poudarjajo moč, med mladimi pa gojijo militaristično mišljenje in želje po vojaški karieri. Tehtajo skrajno religiozno ali ateistično vzgojo, ali bolje inkvizicijsko, prednost dajejo nade, kolektivnosti, kar se kaže v izobraževanju svobode mišljenja, razmišljanja, človeških pravic, v pičli izbiri za pravi osebnostni razvoj, v polnovredno, ustvarjalno in bogato življenje. Takim totalitarnim ureditvam so trn v peti tudi vrednote in prizadevanja mladih po zblizevanju med narodskimi, ideologijami, deželami in državami, boje se idej, teženj in prizadevanj po odpravljanju državnih meja, zapovedanih ideologij, boje se, da bi imeli državljanji kako vlogo v mednarodnih odnosih, da bi tudi oni krogili in skupno usodo v sodobnem protislovnem svetu. Take ureditve dopuščajo le skromno, menjavno dobrin, idej, vrednot, ali pa mora vse potekati pod strogim nadzorstvom države in vseh privilegiranih organov služb. Tako nastaja nesmiseln položaj v stoletju, ko postaja svet različen, ko se bolj kot nekoč kažejo enotni interesi sveta, vsega človeštva in njegova usodna poznanost in odvisnost. Ogromne množice, zaprte v meje, nimajo osebnih pravic, da bi krojile svojo usodo, zlasti da bi soodločili o najpomembnejših vprašanjih, ki zadevajo sodobno človeštvo. Te množice lahko morda demokratično soodločajo, vendar bodo iz vasi odvažali smeti, ki bodo napeljali vodovod, ki bodo zgradili cesto ali celo železo, seveda, če za to ni treba imeti osebnega dovoljenja vlade, ne morejo pa odločati o zadevah, ki prav tako ali pa še bolj pomembne za njihov obstoj; ne morejo odločati o vojni in miru, o izločitvi za atomske bombe, za vojske, za vohunska letala, za podmornice, skratka tedaj, ko gre za njihovo življenje. Iz tega razloga množična mirovna gibanja v deželah, ki to dopuščajo, v drugih pa takih gibanjih ni, ker niso dovoljena, ali pa ljudje o vsem

tem ne razmišljajo, ker za ta vprašanja »uradno odgovarjajo« ljudje, ki so posebej posvečeni, strokovno usposobljeni, pooblašeni. Lahko trdimo, da so prizadeva-

tične mednarodne odnose, proti vsem oblikam in vrstam hegemonizma, so proti blokovski politiki in proti nadvladi velikih, nad majhnimi deželami.

smo udeleženi kot država, torej politično in še tudi gospodarsko, različni drugi vidiki pa so zanemarjeni. Premalo sodelujemo z mednarodnimi organizacijami,

Heribert Burkert — S pogledom v daljavo

nja Organizacije združenih narodov v zadnjih desetletjih ostala dokaj skromna prav zato, ker ljudje, ki si resnično želijo razorožitev, ki se želijo razbremeniti ogromnih izdatkov in reševati socialne, razvojne in druge probleme, nimajo nobene besede, ampak so v ozadju vojaški, birokratski, državni, industrijski in znanstveni interesi, tistih, ki živijo na račun delovnih množic, jih drže v popolni gmočini, duhovni in fizični podrejenosti.

Ker je zunanja politika bolj ali manj odsevanje notranje, se tudi dežele, ki dopuščajo, omogočajo in razvijajo pravo demokracijo, odpirajo navzven, odpirajo meje, se povezujejo z naprednim demokratičnim svetom in vedno bolj omogočajo ljudskim množicam, da krojijo usodo tudi na področju mednarodnih odnosov. V teh deželah smo priče podružbljanju zunanje politike, demokratizaciji mednarodnih odnosov. Te dežele so praviloma privržene miru, sodelovanju, skupnemu napredku, sodelujejo z Združenimi narodi v njihovih prizadevanjih za pravičnejši gospodarski red, za pravičnejše odnose med narodi, se bojujejo proti kolonializmu in rasizmu, ne le z besedami in gesli, temveč z dejanji. Zlasti pa so take dežele, ki se bojujejo za demokra-

Tudi pri nas, ki si prizadevamo kot neuvrščena dežela za mir, sodelovanje in enakopravne odnose med narodi, državami in deželami, vedno pogostejše govorimo o podružbljanju zunanje politike in o demokratizaciji mednarodnih odnosov. Tako poskušamo uskladiti naš samoupravni sistem z našo zunanjo politiko, želimo, da bi prešli od centraliziranega vodenja naših mednarodnih odnosov in naše zunanje politike k decentralizaciji, želimo, da bi tudi republike in pokrajine, občine, delovne organizacije, institucije, skupine in posamezniki bolj sodelovali pri oblikovanju naših odnosov z drugimi deželami, narodi, institucijami. Želimo, da bi naši delovni ljudje in zlasti mladina, bolj soodločali o oblikovanju našega mesta v svetu, o povezovanju z drugimi narodi, o izmenjavi dobrin, vrednot in idej, da bi bili kos izzivom iz sveta, da bi iz njega sprejemali najboljše in k njegovemu razvoju tudi prispevali kot socialistična, demokratična in samoupravna družba. To so naše želje, to so naši obeti, to so naša prizadevanja, ki pa nas ne zadovoljujejo, saj kažejo slabosti, pa tudi to, da smo marsikaj zamudili, da smo bili premalo udeleženi pri oblikovanju sveta. V svetu

zlasti z OZN in z njihovimi specializiranimi organizacijami in ustanovami. Zdaj, ko množice mladih protestirajo proti atomski in drugi oborožitvi, ostaja naša mladina tiha, kot da se nič ne dogaja, kot da nima kaj povedati, kot da je ne skrbi prihodnost v tem svetu, polnem orožja. Združeni narodi si prizadevajo, da bi mladino in odrasle vsega sveta mobilizirali v boju proti nesmislu, ki se dogaja na področju oboroževanja, da bi ljudi, ki se razmišljajo, prebudili, opomnili, da je skrajni čas, da se tok dogajanja obrne in da bi tudi vlade in države kljub koristim, ki jih imajo od oboroževanja, vendarle spoznale, kje so dolgoročne koristi, kaj je ljudstvu, narodom in deželam zares potrebno. Gre za preobrat v mišljenju, gre za nove potrebe ter interese, za novo etiko človeka, človeštva in mednarodnih odnosov, gre za resnično prebujanje ljudskih množic, ki jih je ponekod uspavala visoka življenjska raven, drugod pa spretna indoktrinacija, pa tudi boj za vsakdanji obstanek, revščina in brezposelnost. Drobne skrbi, prepri, težave, problemi, prevelika obveščenost o pojavih v svetu, slepa zaupanje v razne institucije — vse to močno zamegljuje resnično podobo sveta, naš

položaj, črn oblak, ki visi nad nami, ki nam grozi z ognjem, bakterijami, strupi, radiacijo. Dobro je, da je človeštvo hladnokrvno, ni pa dobro, da se je dalo zapeljati pod mesarski nož brez odpora, brez vprašanja, zakaj in kako, komu to koristi, kdo ima od tega dobičke, kdo na ta račun lepo živi, kaj bo s prihodnjimi rodovi, kako bo nekoč.

V naših šolah, ki jih obiskuje množica mladih, zaradi katerih tudi vse delamo, kar menimo, da je dobro in prav, poskušamo mlade ljudi usposobiti, da bi bili dobri mehaniki, gradbeniki, uradniki, učitelji in drugi strokovnjaki, želimo pa tudi, da bi bili dobri samoupravljalci, državljani, občani. Veliko dalj od tega pa naši vzgojni cilji ne sežejo. Pozabljamo, da živimo in da bodo živeli prihodnji rodovi v protislovnem, zapletenem svetu, da smo vsi enako ogroženi zaradi oboroževanja, neenakega razvoja, razizma, energetskih kriz, ekoloških sprememb. Skopo in skromno razvijamo v mladih zavest o skupni poti človeštva, o njegovi skupni usodi, determiniranosti.

In vendar je taka vzgoja pomembna, potrebna, saj postaja svet majhen, dogajanja v svetovni skupnosti postajajo usodna tudi za nas. Naše gospodarsko in kulturno pa tudi politično življenje je vedno bolj odvisno od dogajanj v svetu. Biti moramo še bolj dejavni v svetu, potrebno je podružbljanje zunanje politike in naših odnosov s svetom, potrebno je, da naša mladina bolj sodeluje pri oblikovanju svetovnega javnega mnenja, da prispeva svoj delež v boju za mir, razorožitev, proti rasizmu, neokolonizizmu. Prav zaradi tega je treba mlade vzgajati tako, da bodo razumeli svet, v katerem živimo, da se bodo znali bojevati za skupne cilje, za skupne vrednote.

Prav zaradi tega pa je treba vse pedagoške delavce pripraviti tako, da bodo lahko mladim odpirali širša obzorja, da jih bodo izobraževali in vzgajali za razumevanje sodobnega in prihodnjega sveta, za sodelovanje in sožitje med narodi. Zato moramo tudi učitelje oblikovati tako, da bodo razumeli pojave v svetu, njihove zakonitosti, nevarnosti, da bodo globlje spoznavali položaj, vlogo in probleme sodobne mladine, njihove cilje. Učitelj, ki želi, da bi mu mladi zaupali, mora biti tako razgledan, da jim lahko pojasnjuje probleme, ki jih rešuje naša družba in širša svetovna skupnost, poznati mora gospodarske tokove in njihova protislovja, boj za nov gospodarski red, procese integracije ter dezintegracije v svetu, nastajanje, vlogo in pomen mednarodnih organizacij, probleme različnih obmo-

čij, vojaških blokov in drugih skupin, politična gibanja. Poznati mora problematiko rasizma, neokolonizizma, vzroke za nastanek verskih, narodnostnih, rasnih in drugih predsodkov, razmerja med razvitim in nerazvitim svetom, nasprotja znotraj sistemov, skupin, probleme vojne in miru, razoroževanja. Učitelj naj bi se podrobneje zanimal za mirovna gibanja ter za institucije, ki proučujejo mirovno problematiko.

Gre torej za nove vsebine učiteljskega izobraževanja, ki smo jih doslej bolj ali manj zanemarili že pri rednem šolanju, še manj pa smo bili nanje pozorni pri dopolnilnem, permanentnem izobraževanju pedagoških delavcev. Naša vzgoja in izobraževanje mora biti vzgoja za prihodnost, zato mora učitelj razumeti družbeni razvoj, njegove perspektive in probleme, mnoge pojave o katerih smo doslej premalo razmišljali. Učitelji bi morali že pri rednem študiju, pozneje pa pri nenehnem izobraževanju vsaj nekaj zvedeti o problematiki človeških pravic, ki pa jo je treba povezati z vprašanji rasizma, žensk, manjšin, delavcev-migrantov, vojnih ujetnikov, beguncev, prizadetih oseb. Pri nas učitelji premalo poznajo nastanek, razvoj, delovanje in sestavo Združenih narodov in njihovih specializiranih organizacij in ustanov, čeprav bi lahko po njih proučevali in spoznavali številne in zelo pereče probleme sodobnega sveta, ki smo jih že omenili. Posebej bi morali na pedagoških šolah in zlasti pri nenehnem izobraževanju učiteljev razpravljati o ekoloških problemih, o humanizaciji odnosov med ljudmi in spoloma, pa tudi o vprašanjih komuniciranja. Vse to bi omogočilo, da bi bil pouk sodobnejši, zanimivejši, tehnejši, vzgojno bogatejši. Tak pouk pomeni prispevek k marksistični vzgoji mladih, pomeni idejnopolično oblikovanje, socializacijo.

Pri tem gre za internacionalistično vzgojo, ki je pri nas premalo ali pa je dokaj zastarela za sodobne razmere.

Bistveno je, da programe pedagoških šol dopolnimo z novimi vsebinami in da jih tudi izvajamo sodobnejše. Pri tem je treba misliti na popolnejše profile učiteljev zgodovine, geografije, tujih jezikov in drugih strok, izboljšati je treba metodike in jih razširiti z novimi vidiki. Učitelje moramo usposobiti tudi za delo v mladinski organizaciji, za delovanje v klubih OZN in drugod. Tudi za vse to je potrebno dopolnilno, nenehno izobraževanje, potrebne so nove vsebine, ki jih narekuje sodobni čas, naš položaj v svetu.

MILAN DIVJAK

dogodki
novosti

Celodnevna stavka na Tržaškem

Italijansko šolstvo tare nešteto težav. Slovenske šole pa imajo poleg tistih, ki jih imajo druge šole v Italiji, še svoje posebne težave. Sindikat slovenske šole se bojuje za pravice slovenskih šolnikov in skuša rešiti čimveč problemov slovenske šole po različnih poteh. Ena takih poti, ki pride v poštev le v skrajnem primeru, je stavka. Prav to skrajno protestno obliko je uporabil minul mesec Sindikat slovenske šole.

Tržaško tajništvo Sindikata je razglasilo za 25. januar celodnevno stavko na šolah vseh vrst in stopenj; učitelji so protestirali proti novim ukrepom prosvetnega ministrstva, ki bodo, če bodo začeli veljati, zelo škodovali slovenskim šolam. Protestiralo je tudi proti nepojmljivemu ravnanju pristojnih šolskih oblasti, ki niso že več mesecev plačale supleton opravljenege dela.

S to stavko naj bi opozorili pristojne šolske oblasti pa tudi politične stranke, da je nujno zagotoviti samostojnost slovenski šoli in na potrebo po globalni zaščiti slovenske manjšine v Italiji. Celodnevna stavka, 25. januarja, ki je ohromila pouk skoraj na vseh šolah na Tržaškem (na Goriškem stavka ni bila proglašena) — od otroških vrtec do višjih srednjih šol, je bila uspešna.

Nova vloga pedagoške službe

Novi zakon o pedagoški službi bi morali začeti pripravljati čimprej, saj je zdajšnji zakon, ki ureja pristojnosti in delo Zavoda SRS za šolstvo, zastarelo. Tako so menili člani strokovnega sveta SR Slovenije za vzgojo in izobraževanje na svoji zadnji seji, na kateri so obravnavali poročilo Zavoda SRS za šolstvo za leto 1982 in program dela za prihodnje leto. To mnenje so podkrepili z ugotovitvijo, da se naloge Zavoda SRS za šolstvo iz leta v leto množijo, stari nalogam se pridružujejo nove, zato se izpeljava večine nalog zoži le na formalistično izpolnjevanje poročil, formularjev, pripravljanje takih in drugačnih gradiv, administrativnih opravil. Tako so morali na primer svetovalci za področje usmerjenega izobraževanja v preteklem letu pripraviti kar 1300 različnih informacij, obvestil, poročil. Delavci zavoda ugotavljajo v uvodu v poročilo o delu Zavoda SRS za šolstvo, da je veliko njihovih nalog trajnejših — in so torej uveljavljene v program vsako leto. To velja še posebno za naloge pedagoške nadzorno-svetovalne službe, pa tudi za spremljanje vzgojno-izobraževalnih programov v pedagoški praksi. Prav uresničevanje teh nalog — tako so menili člani strokovnega sveta — pa zaradi obilice drugih nalog — najbolj trpi. Pedagoški svetovalci samo še ugotavljajo stanje in predvsem nadzorujejo pedagoške delavce, namesto da bi učiteljem pomagali spremljati pedagoško prakso. Poročilo o delu zavoda za preteklo leto tudi ugotavlja, da mnogih nalog delavci zavoda niso zmogli v celoti uresničiti. Zavod je namreč med letom dobival od raznih družbeno-političnih skupnosti in samoupravnih interesnih skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja — še posebno pa od strokovnih svetov posebnih izobraževalnih skupnosti — nujne dodatne naloge, ki bi jih moral opraviti v zelo kratkem času. Vseh teh nalog pa de-

Navedimo nekaj podatkov: v dveh didaktičnih ravnateljstvih so bile vse osnovne šole zaprte, na drugih šolah pa je stavkalo od 80 do 90-odstotkov vsega šolskega osebja. Tudi na nižjih in višjih srednjih šolah je stavkalo zelo veliko učiteljev (80 %), učiteljice pa je bilo celo zaprto.

Istega dne, to je 25. januarja 1983, je bilo tudi sindikalno zborovanje, ki se ga je udeležilo veliko slovenskih šolnikov.

Tajnik tržaškega tajništva tov. Skrinjar je udeležencem razložil razloge stavke in zahteve sindikata. Na sindikalnem zborovanju je bilo sklenjeno, da profesorji srednjih šol ne bodo imeli ocenjevalnih konferenc in da toliko časa ne bodo opravljali dela, ki ni predpisano z urnikom (poprave šolskih nalog, roditeljski sestanki itd.), dokler ne bo prosvetno ministrstvo zagotovilo rednih dohodkov supletonom, ki so že več mesecev ostali brez plače.

Enotna protestna akcija bo nedvomno pripomogla, da bodo učitelji, ki so bili prikrajšani za prejemke, dobili zaslužen izplačilo mezd in da bodo vsaj nekatera vprašanja zadovoljivo rešila.

MARKO PAULIN

lanci zavoda, ki jih je bilo v preteklem letu precej manj kot leto poprej, niso mogli pravočasno opraviti. Težje ocenijo se pridružili tudi člani strokovnega sveta; menili so, da je prav zaradi obilice novih nalog, ki jih je delavec zavoda naložila predvsem nova zakonodaja s področja osnovnega, še posebej pa srednjega, višjega in visokega šolstva, glavna pozornost delavcev zavoda veljala izpeljavi zakonskih obveznosti, nadzoru učiteljev. Za to pa niso krivi delavci zavoda pač pa tisti, ki delavcem te strokovne službe nalagajo nove in nove naloge, ne vprašajo pa se, ali ima Zavod SRS za šolstvo dovolj pedagoških svetovalcev in predvsem dovolj denarja za njihovo izpeljavo. Zavod za šolstvo je pač »produkt okoliščin«, objektivne danosti, je menil predsednik Strojkovnega sveta SRS za vzgojo in izobraževanje Stane Kranjc, in pa miselnosti, ki daje prednost formalističnemu načinu mišljenja. Delavcem zavoda bi morali tudi bolj zaupati, ne pa, da za vsako, tudi najmanjšo nalogo, vsi — tudi strokovni svet, zahtevajo poročilo. Zavod za šolstvo naj bi postal bolj odprta strokovna ustanova, ki bi usmerjala in vodila strokovne razprave o neresenih vprašanjih razvoja našega šolstva, pobudnik teh razprav, ne pa izvajalec sklepov, ki so jih sprejeli drugje. Ob posameznih problemih naj bi zbral strokovnjake najrazličnejših strok, ki naj bi pripravljali analize in gradivo. Zavod za šolstvo pa bi na podlagi tega gradiva organiziral razprave. Gotovo bi bila to ena od poti za boljše strokovno, razvojno in svetovalno delo Zavoda za šolstvo, pa tudi za hitrejšo in učinkovitejšo prenašanje spoznanj teorije v prakso in obrnjeno. Za tako delo in njegovo organizacijo pa je treba spremeniti zakon o pedagoški službi, so menili člani strokovnega sveta SRS za vzgojo in izobraževanje.

JASNA TEPINA

Težavno usklajevanje

S seje skupščine Izobraževalne skupnosti Slovenije

Ena od značilnosti programa dela zborov skupščine Izobraževalne skupnosti Slovenije, ki so ga med drugim predstavili in sprejeli na zadnji seji skupščine, letošnjega 9. februarja, in je usklajen s programom dela zborov Skupščine SR Slovenije, strokovnega sveta SR Slovenije za vzgojo in izobraževanje in s programi drugih organov na področju vzgoje in izobraževanje, je prav gotovo ta, da bo delo skupščine Izobraževalne skupnosti Slovenije letos, kar zadeva sklicevanje seji, čim bolj racionalno in usklajeno z gnotnimi možnostmi. V tem letu je predvidenih le pet seji, na katerih bodo obravnavali najbolj bistvene naloge. Program je vsebinsko razdeljen na tri dele. Prvi, najpomembnejši del je povezan s šolsko reformo, s spremembami in usklajevanjem programskih zasnov, z zamislimi, kako izpeljati zahteve po sodobni šoli v praksi. Skupščina bo obravnavala normative za graditev šol srednjega usmerjenega izobraževanja, normative za opremo učilnic, organizirano preskrbo osnovnih in srednjih šol z učbeniki in standard učencev in študentov. Vsa ta reformna prizadevanja zahtevajo obsežno delo, hkrati pa so povezana z gnotnimi možnostmi.

Drugo pomembno področje dela Izobraževalne skupnosti Slovenije se v bistvu navezuje na prvi del, na vprašanje, kako bomo vse to uresničili, koliko denarja bo odmerjenega, za uresničitev reforme? Gre za sodelovanje pri oblikovanju družbenih načrtov z vsemi spremembami, ki izvirajo iz objektivnih gnotnih možnosti. Vse to bo podlaga za sprotno delo in bo neposredno uravnavalo delovanje vzgojno-izobraževalnega sistema.

V tretje področje dela spadajo tiste naloge, ob katerih se neposredno odloča, kakšno bo novo šolstvo: delegati bodo razpravljali o obsegu vpisa v programe I. letnika usmerjenega izobraževanja ter razmestitvi vzgojno-izobraževalnih programov za prihodnje šolsko leto, v višinah naložb v vzgojno-izobraževalne objekte, spremljali bodo priliv sredstev za vzgojo in izobraževanje in soodločali o obsegu dejavnosti. Ocenjevanje in odločanje o predlogih, ki jih pripravljajo strokovne službe, pretehtane odločitve o tem, kaj je za tiste, ki se šolajo, in za delavce v vzgojno-izobraževalnih organizacijah najboljše, kako kljub težkim razmeram zagotoviti primerne delovne razmere in še veliko vprašanj iz obsežnega seznama problemov, ki tarejo naše šolstvo, bo obravnavanih na petih sejah skupščine v letošnjem letu.

Usklajevanje programskih zasnov za usmerjeno izobraževanje, to zapleteno in odgovorno delo, se vendarle bliža koncu: narejeno je bilo marsikaj koristnega, hkrati pa se je ob postopkih usklajevanja pokazalo, da nekatera temeljna vprašanja še niso rešena.

Večina programskih zasnov je sicer usklajenih z zakonom in smernicami, neresene zadeve pa ostajajo v programskih zasnovah posebnih izobraževalnih skupnosti za družboslovno, pedagoško in kulturološko usmeritev. Programske zasnove pa je treba sprejeti čimprej, so poudarili na nedavni seji skupščine Izobraževalne skupnosti Slovenije, saj bi nadaljnje podaljševanje rokov za sprejemanje programskih zasnov močno zavrla pripravo programov v visokem izobraževanju in njihovo uvajanje v skladu z določili zakona o usmerjenem izobraževanju. Medtem ko so namenili v posebnih izobraževalnih skupnostih pozornost predvsem programom za pridobitev izobrazbe, pa so pozabljali na programe za usposabljanje in izpopolnjevanje. Vsi ti programi pa bi morali nastajati celostno in ob upoštevanju družbenih potreb. Treba je torej pospešiti us-

klajevanje in sprejemanje programov, pohiteti z izdelavo programov v visokem izobraževanju in vseh tistih prvin, ki naj bi pripomogle do enotne zgradbe usmerjenega izobraževanja.

Skupščina je sklenila, naj strokovni sveti posebnih izobraževalnih skupnosti na podlagi osnutkov ponovno preverijo, ali rešitve v sprejetih programskih zasnovah ustrezajo, in predlagajo v Izobraževalni skupnosti Slovenije, kaj bi bilo treba v teh zasnovah dopolniti in spremeniti. Znova naj proučijo tudi možnosti, da bi v programske zasnove uvrstili tudi usposabljanje oseb z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, in tako razširili področja za njihovo usposab-

ljanje in zaposlovanje. Res, da zahteva postopno usklajevanje svoj čas, ker pa pri tem že krepko zamujamo, je treba združiti vse strokovne in politične sile, da bi to nalogo čimprej opravili: pri tem naj bi pomagala SZDL in sindikati, so menili na seji skupščine.

Najživahnejšo razpravo na tej seji pa je zbudil predlog za obseg vpisa novincev v začetne letnike srednjega in visokega šolstva v prihodnjem šolskem letu. Ta je sicer v glavnem usklajen, do seje skupščine pa je bilo vendarle še za deset šol nejasno, koliko in kakšne oddelke bodo imele, kdo bo »zajel« učence, pokazalo pa se je tudi to, kako težavna so pota dogovarjanja med posa-

meznimi območji, katerih pristavniki so ponujali na tej vsak po svoje izoblikovane utemeljene rešitve. Izhod iz teh hrov težav naj bi pokazale strokovne utemeljitve, ki naj oblikujejo v območnih posebnih izobraževalnih skupnostih čimprej uskladijo. Na koncu te razprave so poudarili, da morali pri reševanju teh zadev upoštevati temeljno načelo usmerjenega izobraževanja: Mrežo šol naj bi oblikovali temelju kadrovskih načrtov, družbenih potreb, ne pa po približni zamisli »izobraževanja zalogo«, ki se v zadnjem času dalje bolj uveljavlja.

MARJANA KUNEJ

Pred petim kongresom ELRA

Pojav prostega časa v sodobni družbi ne odpira novih vprašanj predvsem zaradi vzgoje mladih, temveč čedalje bolj tudi zaradi uporabe prostega časa odraslih. To ni samo vprašanje, kako za dovoljno preživljati svoje tretje življenjsko obdobje ali vse daljše letne dopuste, temveč je tudi pereče vprašanje, kaj naj store tiste množice zdravih, mladih ljudi, ki ostajajo brez zaposlitve. Vprašanja prostega časa so torej vse bolj zapletena in družbeno celostna in zahtevajo obravnavo z gospodarskih, kulturnih, pedagoških, socioloških, psiholoških skratka — z interdisciplinarnih znanstvenih izhodišč. Vse to je spodbudilo zlasti pet najrazvitejših evropskih dežel, da so na prvem kongresu za prosti čas leta 1970 v Ženevi ustanovile iniciativni odbor, ki je januarja 1971 oblikoval Evropsko zvezo za prosti čas in rekreacijo ELRA (European Leisure and Recreation Association) z namenom, da bi spodbudili načrtnejšo politiko prostega časa v evropskih deželah. Tako so si zadali nalogo, da povežejo strokovnjake in organizacije s področja prostega časa zaradi medsebojnega informiranja, izmenjave izkušenj, ugotavljanja razvoja v posameznih deželah in organizacije posebnih strokovnih skupin.

Strokovne skupine imajo nalogo, da svetujejo pri načrtovanju in uresničevanju potreb za prosti čas, pri vodenju in animaciji v institucijah za prosti čas, urejanju igrskih, športnih objektov, dopustniških krajev, družabnih središč, počitniških domov ter na področju urbanizma in zato zbirajo mednarodne izkušnje ter pripravljajo ustrezno strokovno literaturo. Ob tem spodbujajo mednarodno raziskovanje in posredovanje spoznanj in dosežkov v različnih deželah in hkrati projicirajo sisteme izobraževanja kadrov ter prostemu času namenjenih novih poklicev. V okviru ELRA nastaja tudi dokumentacija in informacijsko žarišče za področje prostega časa, povezano z dokumentacijskimi središči v Oxfordu, v Aix-en-Provence, v Torinu, v Bielefeldu in sedežu ELRA v Zürichu in drugod. ELRA je obenem regionalna organizacija svetovne organizacije WLRA s sedežem v New Yorku in povezana z UNESCO.

Organizacijsko ima ELRA tri glavne organe: skupščino, izvršni odbor in svetovne skupine. Od ustanovitve do zdaj ji predseduje dr. Alfred Ledermann iz Züricha, kjer ima sedež skupaj z švicarsko organizacijo PRO JUVENTUTE. Skupščino predstavljajo posamezni strokovnjaki in delegati različnih organizacij za prosti čas iz evropskih dežel, ki izberejo priznane strokovnjake v izvršni odbor. Predsedništvo izvršnega odbora je hkrati operativni organ, ki razbremenjuje izvršni komite, da se ni treba prebogost sestajati. Sekretariat skrbi za informiranje in organizacijo dela. Najmanj

trikrat na leto izide tudi bilten ELRA — Information z novicami o delu ELRA in vanjo včlanjenih strokovnih organizacij iz različnih dežel.

ELRA je doslej organizirala različne sestanke, posvete in kongrese, na katerih je obravnavala in objavila zanimive vsebine o prostem času, na primer Mesto za človeka (1973) Socialni razvoj in politika prostega časa (1977), Izobraževanje kadrov na po-

dročju prostega časa (1977), Oddih in turizem v bližnjem okolju (1978), Prosti čas kot temelj znanosti in raziskovanja (1978), Animacija v bivalnem okolju (1979), Človek in njegov prosti čas (1980), Animacijski poklici na sociokulturnem področju (1978) itd. Peti kongres-leten maja na Švedskem pa bo dal govoriti o prostem času danes jutri.

RUDI LEŠNIK

Pot do učbenikov

Ceprav je v zadnjih letih opravljenega zelo veliko dela na področju izdajanja učbenikov — zasluga za to gre avtorjem, Zavodu SRS za šolstvo, založbam, tiskarnam, pa tudi odboru podpisnikov družbenega dogovora o preskrbi osnovnih in srednjih šol z učbeniki — je jasno, da 30 zamujenih let ni mogoče nadomestiti. V tem času je bilo namreč zanemarljivo izdajanje knjig za strokovno šolstvo. In kakšne so potrebe po učbenikih danes?

V delovnem programu Zavoda SRS za šolstvo za leto 1983 je načrtovanih kar 221 učbenikov, priročnikov in delovnih zvezkov — v glavnem za srednje usmerjeno izobraževanje, pa še učbeniki, ki jih je treba prenoviti ali razpisati za osnovno šolo, za šole narodnosti in za šole zdomcev. Zvedeli smo, da bodo za prihodnje šolsko leto pripravljani vsi učbeniki za prvi letnik srednjega usmerjenega izobraževanja (ob tem bo treba uporabiti tudi stare zaloge — kar 12.000 že natisnjenih izvodov!), za drugi letnik bodo pripravili skoraj vse učbenike za splošne predmete, dobra tretjina učbenikov za strokovnoteoretične predmete pa bo izhajala postopoma. Isto velja tudi za tretji letnik usmerjenega izobraževanja, le da neka manj učbenikov za strokovnoteoretične predmete. Učbenikov za osnovno šolo še ne pripravljajo (razen atlasa), za srednje usmerjeno izobraževanje pa je večina učbenikov, ki bodo na voljo, že na različnih stopnjah priprave, nekateri izmed njih pa so še v rokopisu. Zavzeta razprava podpisnikov družbenega dogovora za preskrbo šol na nedavni seji je pokazala, s kolikšnimi in kako raznovrstnimi težavami se bojujejo prav vsi odgovorni dejavniki, ki si prizadevajo za pravočasno in številnejšo izdajo učbenikov po sorazmerno dostopnih cenah. Če na kratko strnemo temeljne misli in razprave, dobimo približno takole podoba: Če želimo izpeljati reformo izobraževanja, moramo pravočasno izdati potrebne učbenike za usmerjeno izobraževanje. To namreč dolgujemo učiteljem in učencem, so poudarili razpravljavci. Zaostriti je treba vprašanje odgovornosti vseh dejavnikov in spodbuditi avtorje, ki so si že doslej, (kljub preobremenjenosti), veliko prizadevali,

da bodo čimhitreje pripravili potrebne učbenike.

Poleg tega, da jim primanjkuje papirja, se založbe in tiskarne ubadajo tudi s ceno učbenikov, ki naj se ne bi zviševala kljub 35-odstotnega povišanja! Poleg sebe izobraževalne skupnosti pa nimajo dovolj denarja, da pomagale pri nakupu knjig, in bi lahko naštevali.

Vedeti je še treba, da je učbenika — od avtorjevega kópisa, prek recenzentov, strokovnega sveta SRS za vzgojo in izobraževanje, ki mora potrditi učbenik, pa vse do založbe in skarne — zelo dolga in zapletena. Ko so podpisniki iskali možnosti, da bi izšlo čimveč načrtovanih učbenikov, smo slišali pristno razmišljanje o tem, da lahko nekatere učbenike, boljše, priročnike za strokovno področja, kjer niso zajete poslasti po republikah, lahko prevedli iz jezika drugih republik združenjem vseh naših strokovno-znanstvenih zmogljivosti bi končno lahko prišli v jugoslovanskem prostoru do skupnih priročnikov; tako bi hkrati skrajšali postopek izdajanja in znižali ceno potrebnih učnih knjig.

V razpravi so poudarili splošno pripombo šolnikov, da treba zagotoviti knjigam bolj vezavo, ker bodo le tako lahko obstojnejše. Ob tem je bil sprejet predlog založnikov, ki se namreč na vzgojni pomen in bolj skrbno učenje učbenikov, po katerem bi se prihodnje leto v vsak učni knjižnici imelo več učencev, ki si ga izposojali, in čas trajanja učbenika. Pri tej akciji, so menili v razpravi, bi se lahko uveljavila vloga šolske knjižnice in ne zadnje, tudi pionirske in mladostne organizacije.

Težava na področju priprave in izdajanja učbenikov je veliko, zato jih podpisniki kljub vsemu prizadevanju ne morejo rešiti. K reševanju teh vprašanj bo lahko veliko pripomogel svet o učbenikih ob VII. mednarodni razstavi učil in šol opreme, ki jo bodo še v tednu odprli na Gospodarski razstavišči v Ljubljani. Posledično združili vse strokovnjake podpisnike družbenega dogovora za organizirano preskrbo osnovnih in srednjih šol z učbeniki.

TEA DOMINKO

KAKO SE URESNIČUJEJO NOVI PROGRAMI

Splošna vzgojno-izobrazbena osnova pod drobnogledom

Kako se uresničujejo novi vzgojno-izobraževalni programi srednjega usmerjenega izobraževanja, kaj sodijo o njih učitelji, kako so se izkazali novi učbeniki in delovni zvezki, kaj menijo o vsem tem učenci na ta in druga vprašanja je iskala odgovor osrednja evalvacijska skupina pri Strokovnem svetu SRS za vzgojo in izobraževanje, ki jo vodi dr. Janez Sagadin. Pri spremljanju uresničevanja novih programov so posamezne raziskovalne skupine in raziskovalci ob koncu lanskega leta povzeli svoje prve ugotovitve — raziskava je namreč zamišljena kot večletno spremljanje reforme in kritično preverjanje, kako se izide zamisli uresničujejo v praksi.

Del poročila obsega ugotovitve o tem, kako so se v prvem letu po uvedbi novih programov v srednjem usmerjenem izobraževanju izkazali novi predmetniki, učni načrti in učbeniški kompleti. Pri zbiranju podatkov, ki sta ga oddala Zavod SRS za šolstvo in Pedagoški inštitut pri Univerzi na Dunju, so učitelji in učenci iz različnih usmeritev izjavili, da so bili učbeniki in delovni zvezki v prvem letu uporabljeni v veliki meri. Analize vključujejo tudi ocene učiteljev in ravnateljev šol, zbrane na aktivih in seminarjih, ter neposredna opazovanja pedagoških svetovalec, ki so obiskovali šole.

Kot vemo, je bil ob koncu šolskega leta 1981/82 učni uspeh v prvih razredih srednjega izobraževanja približno tak kot prejšnjega leta. To samo po sebi še ne pomeni vsega o tem, kako so učenci doživljali nove programe. Podobno je relativna tudi prva ocena novih učnih načrtov, saj so učitelji uporabljeni prvič; uveljavljanje novih učnih načrtov pa je za učitelje in učence začetna težava. Kljub temu pa so ocene povedle, da veliko koristnega in dajo pomembne pobude za nadaljnje izboljšanje programov in učbenikov.

Iz obsežnega poročila evalvacijske skupine (celotno poročilo bo objavljeno v reviji Vzgoja in izobraževanje št. 2/83) povzamemo tokrat ugotovitve o uresničevanju skupne vzgojno-izobrazbene osnove. V prihodnjih letih bomo objavili spoznanja o raziskovalcev o tem, kako se uresničujejo skrajšani programi, kako se programi prilagajajo razvojni prizadetosti mladini in kako poteka v usmerjenem izobraževanju izobraževanje ob delu.

Slovenski jezik: učbeniki in delovni zvezki

Pri predelavi učnega načrta slovenskega jezika in književnosti se je precej učiteljev odločilo, da najprej utrdijo znanje, ki so ga učenci prinesli iz osnovne šole. Nato je večina učiteljev v celoti predelala učni načrt, vendar nekatere teme le informativno, ker jim je ob koncu šolskega leta zmanjkovalo časa.

O učbenikih in delovnih zvezkih učitelji pravijo, da so pri njih le za tiste učence, ki nameravajo končati štiri letno šolanje, morda nadaljevati nato izobraževanje na višjih in visokih šolah. Učitelji in učenci predlagajo, naj bi v učbenikih razlagali marsikaj skrajšali in strokovno preenostavili, da bi bila razumljiva 15-letnikom in prilagojena njihovim razvojni stopnji. Medtem, ko je npr. učbenik Književnost I napisan v ustreznem jeziku, to ne velja za učbenik Slovenski jezik I. Veliko pohval pa sta bila delovna delovna zvezka Slovenski jezik I in Književnost

Učitelji slovenskega jezika pogrešajo več stalne strokovne pomoči in tudi več možnosti, da bi izmenjajo svoje delovne izkušnje.

Angleški jezik: učni načrt je dober, učbenik pa prezahteven

Učitelji angleškega jezika pogosto opazijo, da imajo učenci

ki prihajajo iz osnovne šole, različno znanje, saj so jo nekateri končali celo brez pozitivne ocene iz tujega jezika. Učitelji se strinjajo z učnim načrtom, kritični pa so do učbenika, češ da je preobsežen in prezahteven ter da ne upošteva stvarnega znanja učencev, ki se po njem tudi ne morejo sami učiti. Sicer pa je tematika v učbeniku sodobna, vsebine približale učencem, jezik živ in uporaben. Kar uporabni so tudi delovni zvezki in drugo didaktično gradivo.

Učitelji se pogosto pritožujejo, da nimajo na voljo potrebnih audiovizualnih sredstev; ponekod nimajo niti kasetofona, da bi lahko uporabljali pripravljene zvočne zapise posameznih tem.

Nemški jezik: precej pohval za učbenik in delovni zvezek

Učni načrt, zasnovan podobno kot pri angleškem jeziku, je po mnenju učiteljev sprejemljiv. Učbenik je didaktično dobro zasnovan, življenjski in primeren razvojni stopnji učencev, čeprav je snovno preobsežen. Učitelji so pohvalili novost v delovnem zvezku: naloge so diferencirane po zahtevnosti in se učitelji lahko nanje oprejo pri notranji diferenciaciji pouka. Učitelji pa si želijo še več lažjih nalog, takih, ki bi jih zmogli tudi učenci z manjšim prejšnjim znanjem.

Tudi učitelji nemškega jezika se pritožujejo, da nimajo na voljo potrebnih pomagal, zlasti še kasetofonov in prosojnic.

Umetnostna vzgoja: brez učiteljev gre težko

Pri umetnostni vzgoji so največje težave povezane z učitelji. Učni načrt vsebuje likovno, glasbeno in filmsko umetnost, ki jih dopolnjujeta (v okviru kulturnih dejavnosti) še gledališka in plesna umetnost. Učitelji, ki bi bili vsemu temu kos, ni, zunanjih sodelavcev pa tudi ne dovolj. Tako so ponekod večji del umetnostne vzgoje prevzeli slavisti. Šole opuščajo nekatere vsebine, nekatere pa obravnavajo po svoje. Kulturni dnevi, kjer jih organizirajo, izražajo bolj dejavnost mentorjev kot učencev; šolska kulturna društva na večini šol še niso ustanovljena.

Enotnega učbenika za umetnostno vzgojo ni, pač pa so na voljo priročniki za posamezna področja.

Umetnostna vzgoja se prebija torej skozi začetne težave. Brez šolanih učiteljev in dopolnilnega izobraževanja tistih, ki jo danes vodijo, ne bo šlo. Prav tako pa ne bo večjih uspehov, če se bo vsa ta dejavnost odvijala samo v učilnicah.

Matematika: kako prilagoditi snov učencem?

Matematika ostaja tudi v usmerjenem izobraževanju predmet, ki povzroča učencem največ preglavic. Pa tudi učiteljem matematike, saj so razlike v začetnem znanju učencev zelo velike. Učni načrt in učbenik matematike sta že med letom doživela večje spremembe, saj so učitelji kmalu ugotovili, da sta prezahtevna za večino učencev. Tako je nastal nov učbenik (Legiša, Stalec, Zakrajšek: Matematika I), prejšnji učbenik (Križanič: Matematika I) pa služi kot dodatno, zahtevnejše gradivo v

oddelkih naravoslovno-matematične usmeritve. Vse te izkušnje bodo vplivale na nadaljnjo redakcijo učnega načrta. Kaže, da bo treba del snovi prenesti iz prvega v drugi razred.

Učbeniški komplet sestavlja trije zvezki: učitelji pogrešajo v njih še več vaj različne težavnostne stopnje. Njihova želja, naj bi bile te vaje vsebinsko prilagojene vsem usmeritvam, pa očitno nima stvarne podlage, saj jo bodo lahko uresničili samo učitelji posameznih usmeritev za svoje potrebe, če bodo znali v ta namen povezati svoje delo.

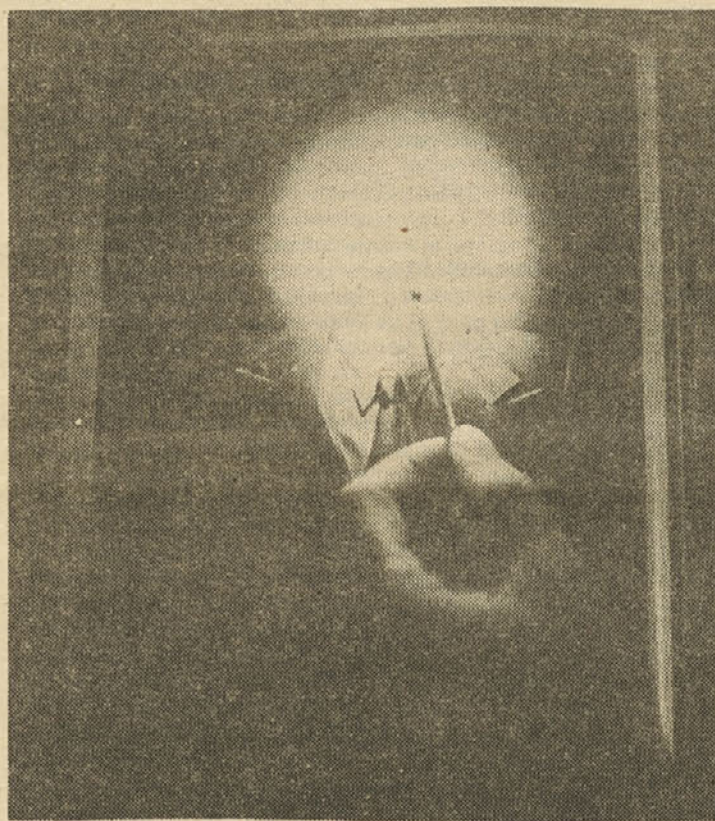
Fizika: nove zamisli se uveljavljajo s težavo

O primernosti in uresničljivosti novega učnega načrta in njegovih smotrov še ni mogoče dati stvarne ocene, saj večina šol nima pravih možnosti za sodoben pouk fizike. Premalo je na-

čilo posebne skupine za kemijo pa ugotavlja, da večina šol ni imela potrebnih možnosti za izvajanje učnega načrta. Ponekod ni bilo niti osnovnih kemikalij in porabnega materiala, tako da je pouk potekal frontalno, brez slehernega eksperimenta. Tako se nam naložbe v sodobne učilnice za kemijo seveda ne bodo vračale.

Biologija: učni načrt in učbenik sta primerna

Učitelji biologije so v glavnem zadovoljni tako z učnim načrtom kot z učbenikom, le eno poglavje (kemo in bioevolucija) bo treba skriti. Kjer imajo sodobno opremljene učilnice za biologijo (takih je že 55) so se laboratorijske vaje zelo dobro izkazale; na drugih šolah pa je tekel pouk po starem.

Liliana Porter — Naj te pogledam!

menskih učilnic in učil. Veliko učiteljev nima ustrezne izobrazbe. Usposobljenost učiteljev za eksperimentalno delo, ki ga zahteva novi učni načrt, je pomanjkljiva. Laborantov, ki bi učiteljem pomagali, šole še nimajo.

Tako učitelji tudi niso mogli oceniti priročnika za eksperimentalno delo: o prvih dveh zvezkih učbenika pravijo, da sta dobro zasnovana, tretji pa da je prezahteven.

Poročilo navaja na drugem mestu, da smo doslej na novo opremlili 63 sodobnih učilnic za pouk fizike. Vsaj ponekod se tako obetajo temu predmetu boljši časi.

Kemija: učni načrt in učbenik sta preobsežna

Učitelji pravijo, da je učni načrt kemije za prvi letnik preobsežen in prezahteven. Ne upošteva dovolj prejšnjega znanja učencev niti ne dopušča potrebne časa za utrjevanje. Po obsegu je učbenik prekoračil razumne meje: namesto 140 strani, kot je po normativu predvidenih za pouk 70 ur pouka, se jih je nabralo — v štirih snopičih — kar 368. Učitelji predlagajo, naj bi pri redakciji učnega načrta vidno ločili temeljne, za vse obvezne vsebine in dodatno snov, namenjeno učencem nekaterih usmeritev ter tistim, ki se za kemijo bolj zanimajo. Namesto štirih snopičev, pa naj bi nastal enoten učbenik, ki bi mu dodali samostojen zvezek vaj.

Splošno poročilo navaja, da je bilo opremljenih doslej 73 posebnih učilnic za kemijo, poro-

čin dela in vztrajajo pri frontalni razlagi, brez predvidenih vaj. Na mnogih šolah je skromna opremljenost za pouk geografije precejšnja ovira za uresničevanje novega učnega načrta.

OTP: pridobivanje novih izkušenj

Predmet osnovne tehnike in proizvodnje je nov, interdisciplinarno sestavljen. Poučujejo ga učitelji različnih strok, ki jim je skupno samo to, da za pouk tega predmeta niso ustrezno usposobljeni. Na vsebinsko zasnovu predmeta nimajo večjih pripomb, o učnem načrtu pa pravijo, da je preobsežen in da ima previsoko postavljene smotre. Učbenik je sicer primeren glede razlage snovi, manjkajo pa mu primeri in vaje, ki bi vodile pouk k smotnejšemu povezovanju teorije in prakse, učiteljeve razlage in dela učencev.

Načrtno usposabljanje in dopolnilno izobraževanje učiteljev je pri tem predmetu nujna, neodložljiva naloga.

In še beseda učencev

Učenci, ki so odgovarjali na vprašanje, so po svoje osvetlili, kako se uresničujejo novi programi. Učna snov po njihovem mnenju močno obremenjuje učence in zahteva veliko časa za domače učenje. Med tednom se učijo povprečno še 2,5 ur na dan, v soboto in nedeljo pa po 2 uri. Odstopanja od tega povprečja pa niso majhna in bi zahtevala dodatno osvetlitev: medtem, ko se učenci prvega letnika kovinarskega programa učijo povprečno 1,1 do 1,9 ur na dan, porabijo v zdravstvenih šolah za samostojno učenje učenci od 3,5 do 4,1 uro na dan!

Med predmeti, ki delajo učencem največ težav in zahtevajo največ učenja, so: matematika, tuji jeziki, kemija in fizika ter slovenski jezik s književnostjo.

Ko so na koncu šolskega leta učenci ocenjevali učbenike in delovne zvezke, se jih je samo 45 odstotkov odločilo za pohvalno oceno; 30 odstotkov učencev pravi, da se težko učijo iz učbenikov, 25 odstotkov učencev pa učbenikov ali delovnih zvezkov ne uporablja — učijo se predvsem po zapiskih. Odstotek učencev, ki ne uporabljajo učbenikov in se učijo le po zapiskih, je v nekaterih programih zelo visok (turizem 49,5%, lesarstvo 41,9%,

zdravstveno varstvo 38,9%, splošno-kulturni program 36,2% itd). So v teh primerih obupali nad učbeniki prej učenci ali morda najprej učitelji? Nekateri učbeniki kupujejo učenci menda le zaradi lepšega, saj kar 49,9% učencev ne uporablja učbenika Sporočanje, 47,7% učbenika Laboratorijsko delo, 38,8% učbenika Samoupravljanje. Kaj nam pomagajo učbeniki, če pa jih učenci in učitelji ne uporabljajo? Ali ni morda napaka tudi v tem, da ne znamo uvajati učencev v samostojno rabo malo zahtevnejšega učbenika?

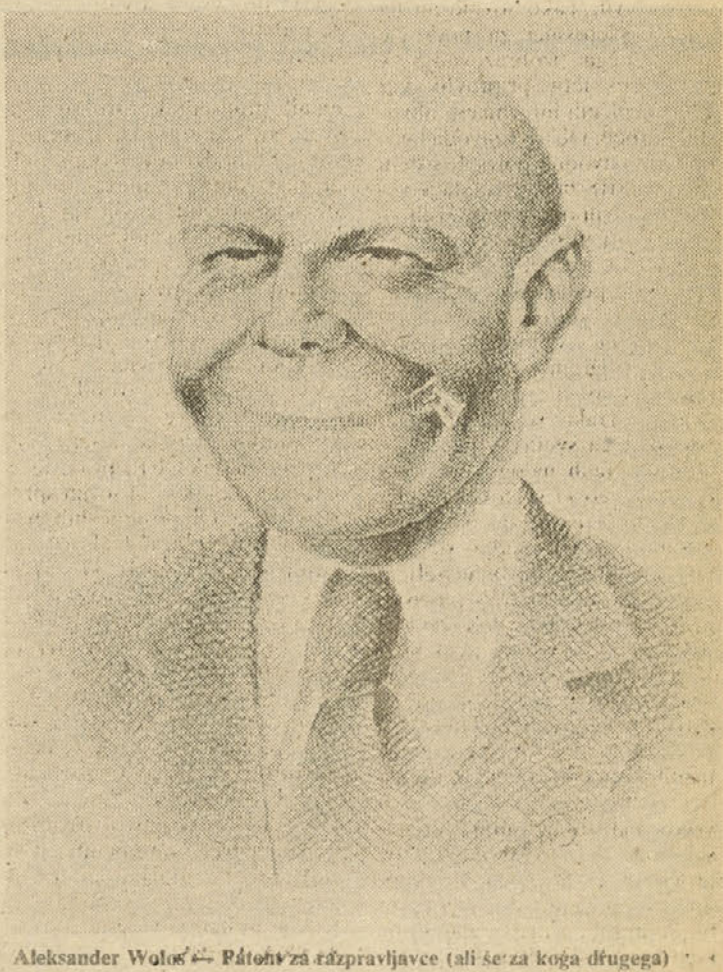
Na drugi strani pa se je razmeroma veliko učencev pozitivno opredelilo do nekaterih učbenikov. Ugodne ocene znašajo pri učbeniku Nemški jezik I 66,9% odgovorov, pri Biologiji 63,2%, Odborbi in zaščiti 63%, Angleškem jeziku, Zgodovini, Geografiji, Matematici (prvi in drugi snopič) med 50 in 60 odstotki. Ti podatki kažejo, da le nastaja tudi v ocenah učencev jasno razlikovanje, kaj je dober in kaj slab učbenik, kdaj je učbenik primeren učencem, kdaj pa jih odbija. Morda pri sestavljanju učbenikov premalo razmišljamo o teh njihovih lastnostih.

Postopno izpopolnjevanje in spreminjanje

Novi učni načrti, učbeniki in delovni zvezki so v prvem letniku srednjega usmerjenega izobraževanja prestali svoj ognjeni krst. Večinoma uspešno, posamezni tudi manj uspešno ali celo neuspešno. Evalvacijske skupine so že v prvem letu raziskave zbrale veliko predlogov, kako izpopolniti učne načrte in učbeniške komplete.

Spremljava v drugem letu usmerjenega izobraževanja bo dala dodatne pobude in osvetlila, v čem so bile kritike morda predvsem izraz začetnih težav pri uvajanju nove vsebinske in didaktično-metodične zasnove. Postopno bomo tako dobili učne načrte in učbeniške komplete, ki bodo ustrezali sodobnim zamislim in potrebam učne prakse. Uresničevanje novih programov usmerjenega izobraževanja bo tedaj odvisno predvsem od usposobljenosti in zavzetosti učiteljev ter od tega, koliko bodo imeli na voljo sodobnih učil in pripomočkov za uspešen pouk.

JOŽE VALENTINČIČ

Aleksander Wolos — Pritožba za razpravljalce (ali še za koga drugega)

osnovna šola

Program življenja in dela osnovne šole, ki ga sestavljajo smernice za delo osnovnih šol, obvezni predmetnik in učni načrt ter učni načrti fakultativnih predmetov, opredeljuje in konkretizira družbeno idejna in strokovno teoretična izhodišča in usmeritve nadaljnje socialistične samoupravne preobrazbe osnovne šole. V posameznih sestavinah programa so konkretizirane zlasti te usmeritve: podružbljanje vzgojno-izobraževalnega dela, vzgojne usmeritve, uveljavljanje politične in delovne vzgoje, usmerjanje učencev, povezovanje posameznih vrst vzgojno-izobraževalnega dela v enovit proces, skrb za celoten razvoj vsakega učenca in povezovanje osnovnega izobraževanja s predšolsko vzgojo in usmerjenim izobraževanjem.

Osnovne šole se samoupravno organizirajo tako, da bodo čim bolj vraščene v okolje, kjer delujejo, da bodo lahko prevzele pobudo okolja in vplivale na njegov razvoj. Program življenja in dela sicer opredeljuje enoten obseg vsebin v okviru zagotavljanja programa kot enotni minimum, s katerim se zagotavlja ustavna pravica do obvezne osemletne osnovne šole in je tudi podlaga za solidarnostno zagotavljanje sredstev na območju republike. Enotnosti osnovne šole pa ne moremo ocenjevati le skozi pouk, temveč je treba šoli zagotoviti tudi razvijanje vseh njenih družbenih funkcij. To pa pomeni, da se celotnost zagotavlja tudi z dejavnostmi ob pouku, ki omogočajo šoli ustvarjalno izbiro vsebin glede na razvojne potrebe okolja, v katerem deluje, posebne potrebe razvoja otrok in posebne potrebe družin zlasti zaposlenih staršev. Tako bo osnovna šola sistematično uresničevala naloge, ki pomenijo kontinuiteto njenega razvoja, in enovito uveljavila svoje pozitivne izkušnje.

Program življenja in dela osnovne šole izhaja neposredno iz zakona o osnovni šoli. Opredeljuje dve ravni programiranja, ki se dopolnjujeta in sestavljata enoten program dela. Tako osnovne šole poleg zagotavljanja programa uveljavljajo razširjen program, v katerem se kaže samostojnost in posebnost posamezne šole ter možnosti, potrebe in interesi družbenega okolja. Zato se pred osnovno šolo in družbeno okolje postavljajo zahteve po družbeni in pedagoški uglasenosti enovitega programa ter medsebojno sodelovanje pri načrtovanju, zago-

tavljanju možnosti in izvajanju programa.

Ocene in ugotovitve o stanju in dosežkih osnovnih šol kažejo, da se osnovne (zlasti celodnevne) šole zavzeto vključujejo v proces preobrazbe vzgoje in izobraževanja in da v svojem delu že uveljavljajo posamezne usmeritve. Pri tem je treba upoštevati, da so dosežki in stopnja razvoja posameznih šol različni, saj so odvisni na eni strani od razmer, v kakršnih delujejo, pa tudi od tega, koliko zavzeto in prizadevno uveljavljata šola in okolje nove zamisli. Zato program usmerja in spodbuja, hkrati uveljavlja pa se bo glede na prizadevnost in odzivnost družbenega okolja.

Podružbljanje

Pri podružbljanju vzgojno-izobraževalnega dela so pomembne zlasti te dejavnosti sodelovanja šole in družbenega okolja: sodelovanje pri oblikovanju, sprejemanju in izvajanju delovnega načrta šole; zagotavljanje ustreznih možnosti za uresničevanje obveznega programa in širjenje obsega, vsebine in vrst dejavnosti razširjenega programa ter postopno preraščanje na celodnevno organizacijo dela; načini in vsebina sporazumevanja in dogovarjanja med osnovnimi šolami in družbenim okoljem ter uveljavljanje neposrednih oblik svobodne menjave dela; aktualizacija vsebin pri pouku, interesih in drugih dejavnostih; povezovanje osnovne šole z drugimi vzgojno-izobraževalnimi organizacijami. V notranjem življenju in delu se podružbljanje uveljavlja zlasti v načinih sodelovanja in povezo-

Usmeritev: drugačna šola

Osnovno izobraževanje in vzgoja na novih temeljih

vanja dela med razredi in oddelki in učenci (pomoč starejših učencev mlajšim, pomoč in skrb boljših za delo in napredek slabših oziroma manj sposobnih, delo učencev pri zagotavljanju boljših možnosti za delo šole); sodelovanje med učitelji v zvezi s teamsko pripravo na pouk in drugo delo, zlasti glede na vsebinsko korelacijo med predmeti, načini dela in ustrezne obremenitve učencev; pomoč izkušenih učiteljev predmetnega pouka učiteljem razrednega pouka pri uresničevanju nalog posameznih predmetov; vključevanje v vzgojno-izobraževalno delo šolskih svetovalnih delavcev in pomoč učiteljem, zlasti glede individualne pomoči in učinkovitosti dela.

V zvezi z uveljavljanjem večje vzgojne učinkovitosti osnovne šole je treba posvetiti posebno pozornost ustreznemu in učinkovitemu vpletenju vzgojnih področij v vsebine pouka; uveljavljanju posameznih oblik in metod dela z vidika aktivnosti in samostojnosti učencev; uresničevanju samoupravljanja učencev pri različnih dejavnostih, njihovih skupnostih in organizacijah ter zagotavljanju raznovrstnosti programa glede na možnosti uspešnega vključevanja vseh učencev v različne dejavnosti ter razvijanju njihovih posebnih interesov in sposobnosti.

Politehnična usmeritev in delovna vzgoja

Politehnično usmeritev vzgojno-izobraževalnega dela in uveljavljanje delovne vzgoje bodo uresničevali osnovne šole s povezovanjem teorije in prakse pri posameznih predmetih ter povezovanjem učnih vsebin s svetom dela, z vključevanjem učencev pri načrtovanju in vrednotenju rezultatov pouka in drugih oblik dela; z razvijanjem in širjenjem interesnih tehničnih dejavnosti na razredni in predmetni stopnji; z uveljavljanjem delovnih akcij, proizvodnega in drugega družbeno potrebnega dela v vseh okoljih; z ustanavljanjem šolskih zadrug in pridobivanjem kmetijskih obdelovalnih površin v kmečkih okoljih za pridelovanje hrane; z uveljavljanjem sodobnih oblik in metod pouka, zlasti problemskega pouka, samostojnega dela, z uporabo različnih

virov za pridobivanje znanja in oblikovanjem učnih in delovnih navad ter z eksperimentalnim in analitično proučevalnim delom učencev.

Usmerjanje

Uveljavljanje in širjenje dejavnosti v zvezi z usmerjanjem učencev bodo osnovne šole uresničevale tako, da bodo vključevale učence v različne dejavnosti glede na njihove specifične sposobnosti in interese; z diferenciacijo in individualizacijo pouka; aktivnim in samostojnim delom učencev; spremljanjem njihove uspešnosti ter trajnostjo in intenzivnostjo interesov v različnih dejavnostih; s proizvodno usmerjenostjo dejavnosti; z uveljavljanjem fakultativnih predmetov v skladu z možnostmi, potrebami in razvojnimi načrti krajevnih skupnosti, občine in območja; s sodelovanjem osnovne šole z organizacijami združenega dela in z uveljavljanjem poklicne vzgoje in izobraževanja ter poklicnega informiranja, usmerjanja in svetovanja v vseh razredih.

Enovitost procesa

V prizadevanjih za povezovanje posameznih dejavnosti v enovit proces je treba v osnovnih šolah povezovati vsebine pouka posameznih predmetov ter povezovati pouk z interesnimi in drugimi dejavnostmi, skrbeti morajo za učinkovito pedagoško vodenje učiteljskega zbora, učiteljskih odborov oddelkov in razrednika, zlasti z vidika usklajevalnega sloga, zahtevnosti in obsega dela, smotno vključevati učence v interese in druge dejavnosti, spodbujati sodelovanje učiteljev v vseh sestavinah dela, uveljavljati prvine celodnevne šole s katerimi se bogatijo dejavnosti, se povezovati z okoljem, uveljavljati dejavnost in samostojnost učencev ter širiti dogovorjeni program, zlasti uveljavljanje fakultativnih predmetov, in razširjati delo interesnih dejavnosti, tečajev, šole v naravi.

Razvoj učencev

Pri prizadevanjih za celosten razvoj učencev bodo osnovne šole uveljavljale aktivne oblike dela pri pouku, zlasti z razvija-

njem učenčevih miselnih sposobnosti in odgovornosti; z ustrezno obremenitvijo učencev in usklajevanjem zahtevnosti; z ustreznim razporejanjem predmetov, dejavnosti in odmorov v posameznem dnevu in tednu; z uveljavljanjem zdravstvenega varstva; z vključevanjem učencev v dopolnilni, dodatni in fakultativni pouk, v interesne in druge dejavnosti ter v dejavnosti društev, klubov in organizacij zunaj šole; s skrbjo za zdravstveno ogrožene učence in učence s posebnimi učnimi težavami; z vzgajanjem učencev za samoupravljanje in aktivno družbeno življenje in s pomočjo učiteljev in šolskih svetovalnih delavcev učencem in staršem.

Povezovanje

Pri povezovanju osnovnega izobraževanja s predšolsko vzgojo in usmerjenim izobraževanjem je treba uveljaviti

ustrezno povezanost in postopno prehodnost glede oblik in metod dela predšolske vzgoje in zahtevnosti v nižjih razredih; sodelovanje med vzgojno-varstvenimi organizacijami in osnovnimi šolami pri izmenjavi pedagoških vprašanj in ugotovitev v otrocih; intenzivirati skrb za dobro počutje učencev, zlasti šolskih novincev; razširjati uveljavljanje delovne vzgoje in usmerjanja učencev; bogatiti sodelovanje med osnovnimi in srednjimi šolami in spremljati razvoj in uspešnost učencev v srednjih šolah.

Uresničevanje usmeritev nadaljnje preobrazbe osnovne šole je treba zaradi celotnosti programa in medsebojne povezanosti zasnovati kot usklajeno široko družbeno dejavnost. Program življenja in dela je predvsem podlaga za večjo strokovnost dela, bogatitev dejavnosti in povezovanje osnovnih šol z dejavniki okolja.

MILAN ADAMIČ

Drugi sestanek aktiva mentorjev taborniške organizacije

Komisija za vzgojo kadrov pri predsedstvu republiške konference Zveze tabornikov Slovenije je v poletnih počitnicah 1982 ustanovila aktiv mentorjev taborniške organizacije. Med člane tega aktiva so povabljeni vsi taborniki, ki delujejo kot mentorji na osnovnih šolah, šolah usmerjenega izobraževanja, visokošolskih ustanov in vsi tisti, ki so se udeležili v preteklih letih tečaja za mentorje v Bohinju ter želijo delovati kot taborniški mentorji. Temeljni namen aktiva je nadaljnje strokovno izobraževanje mentorjev in seznanjanje z novostmi v delovanju taborniške organizacije.

Na podlagi sprejetih usmeritev dela na ustanovnem sestanku sklicuje komisija za vzgojo kadrov

2. sestanek aktiva mentorjev, ki bo od 25. do 27. marca 1983 v republiškem centru za obrambo usposabljanje v Poljčanah pri Begunjah na Gorenjskem. Prihod je predviden v petek, 25. marca ob 18. uri, ki bo začelo delo sprejemna pisarna, aktiv pa se bo končal v nedeljo, 27. marca ob 14. uri.

Glavna strokovna tema bo ORIENTACIJA, pogovorili pa se bodo še o drugih aktualnih nalogah ZTS v letu 1983.

Prijave sprejema pisarna ZTS Ljubljana, Parmova 33 pisno ali po telefonu (061 313-180) najkasneje do vključno srede, 23. marca. Udeleženci bodo ob prihodu v sprejemni pisarni poravnali stroške seminarja, ki znašajo 1.200 din na udeleženca.

Komisija za vzgojo kadrov pri predsedstvu republiške konference Zveze tabornikov Slovenije

Za nove obveznosti tudi več denarja

Zvezna konferenca SZDLJ kritično o gmotnem položaju osnovnih šol

Gmotni položaj osnovnega šolstva v Jugoslaviji je tak, da mora zbuditi skrb ne samo tistih, ki delajo na tem področju, temveč vse družbe. Tako mnenje se je izoblikovalo iz besed razpravljavcev na seji odbora za izobraževanje zvezne konference SZDLJ, ki je bila konec lanskega leta. Čeprav smo v osnovnem šolstvu dosegli precejšnje uspehe (osnovno šolo obiskujejo vsi šoloobvezni otroci, učni uspehi so nad evropskim povprečjem, osip se je izredno zmanjšal, uspešno je osnovno izobraževanje v jezikih narodnosti), na omenjenem sestanku o tem niso posebej govorili; opozarjali pa so, da je kljub vsem dosežkom gmotni položaj osnovnih šol izredno slab in da se še zmeraj slabša. Podatki iz razčlemb, ki so jo pripravili za sejo tega odbora, kažejo, koliko denarja je imelo osnovno izobraževanje v minulem petletnem načrtovalnem obdobju (1976—1980). Številke povedo, da so se prihodki v osnovnem izobraževanju v Jugoslaviji povečevali povprečno za 18 odstotkov na leto. Nominalno je ta stopnja sicer visoka, še večja pa je bila inflacija, ki je to povečevanje povsem razvrednotila.

Zato lahko rečemo, da gre v resnici za realno stopnjo zniževanja, ne pa povečevanja prihodkov osnovnih šol. Najhušje pa je, da šole čedalje bolj zaostajajo za gospodarstvom in drugimi družbenimi dejavnostmi, in da torej ni mogoče govoriti o tem, da je breme gospodarske stabilizacije enakomerno porazdeljeno.

Osebnih dohodkov delavcev, zaposlenih v osnovnem izobraževanju, zaostajajo na pogojno nekvificiranega delavca za 20—30 odstotkov za dohodki delavcev v gospodarstvu. Dohodki prosvetnih in drugih delavcev v osnovnih šolah so zelo različni, ne samo v posameznih republikah in pokrajinah, temveč tudi v občinah, saj so odvisni od gmotnih možnosti občin, pa tudi od politike in odnosa do osnovnega izobraževanja. Pogledimo, na primer, kakšne so razlike med republikami. Osebnih dohodkov prosvetnih delavcev v osnovnem izobraževanju Makedonije so za 75 odstotkov nižji od osebnih dohodkov slovenskih prosvetnih delavcev in za 48 odstotkov manjši od dohodkov v osnovnih šolah Hrvaške. Tako je tudi zato, ker so prihodki tega področja v preteklem načrtoval-

nem obdobju naraščali po povprečni letni stopnji 19,6 odstotka, v Sloveniji pa po stopnji 11,7 odstotka. Očitno je, da je bilo pri tem odločilna in celo usodna začetna osnova na koncu leta 1975.

Žal pa v jugoslovanskih osnovnih šolah ne zaostajajo samo osebni dohodki zaposlenih, temveč tudi vse druge oblike njihove življenjske ravni. V nekaterih republikah kar 50 odstotkov prosvetnih delavcev nima stanovanj. V skladih skupne porabe je zelo malo denarja, majhni pa so tudi regresji za letne dopuste. Tudi denarja za tople obroke največkrat zmanjka.

Skratka, gmotni položaj osnovnega izobraževanja je izredno slab. Kje so vzroki za to? Prvič: že tako premajhno vsoto denarja, namenjeno za to področje, je povsem razvrednotila visoka inflacija. Drugič: položaj osnovnega izobraževanja se je v primerjavi z drugimi področji, panogami in grupacijami nenehno slabšal, ker se je delež te dejavnosti v narodnem dohodku zmanjševal od 3,2 % v letu 1976 na 2,8 % v letu 1980, zmanjšuje pa se še naprej. Tretjič: kljub temu, da se je vsota denarja osnovne šole nenehno zmanjše-

vala, so se njihove obveznosti v preteklem načrtovalnem obdobju izredno povečale.

Že tako oslabilni osnovnošolski dinar je dobival čedalje več novih porabnikov. Osnovno izobraževanje je doživelo nadaljnjo ekspanzijo, saj so morale osnovne šole sprejeti pod streho vso generacijo. V letih 1976 do 1980 se je število osnovnošolcev povečalo kar za 10 tisoč. Z denarjem za osnovno dejavnost smo financirali graditev novih šolskih poslopij, povečale pa so se tudi naložbe v družbeni standard učencev. Več denarja smo namenili za prehrano, prevoz in brezplačne učbenike učencev. Povečevalo se je število interesnih skupnosti osnovnega izobraževanja pa tudi število zaposlenih v njihovih strokovnih službah. Osnovno izobraževanje je še zmeraj proračunsko financirano, o svobodni menjavi dela ni mogoče govoriti. Ob vsem tem pa se neposredno družbeno okolje (krajne skupnosti) ne zavzema za to, da bi pomagale izboljšati gmotno podlago osnovnega šolstva (prispevale denar za gradnjo športnih igrišč, za nakup knjig v šolskih knjižnicah in zbirke učil). Skratka, za številne nove obveznosti ni bilo dovolj dodatnega denarja.

Nastaja vprašanje, kako naprej, saj tako ni več mogoče.

Predlog, naj bi bilo leto 1983 leto prizadevanj za izboljšanje gmotnega položaja osnovnega izobraževanja, je nedvomno premišljen glede na položaj, v

kakršnem je to področje. Vprašanje pa je, koliko se bo uresničilo v zdajšnjih težavnih gospodarskih razmerah. Najbrž bo kaj težko izpolniti zahtevo, naj bi osebne dohodke prosvetnih delavcev uskladili z dohodki delavcev, zaposlenimi v gospodarstvu in drugih dejavnostih. Nekaj pa bi vendarle morali narediti. Socialistična zveza bi morala prva spodbuditi, da bi se zdajšnje razmere spremenile. V razpravi na seji odbora smo slišali različne predloge. Razpravljalci so nenehno poudarjali staro resnico, da izobraževanje ne sme biti obravnavano kot poraba. Že zdaj pa je jasno, da v izobraževanju ni mogoče več iskati skritih rezerv in da bo morala navsezadnje vendarle pomagati družbena skupnost, čeprav je tudi ta v gospodarski krizi. Vzroke za težak gmotni položaj osnovnega šolstva moramo poiskati tudi v odnosu družbe do tega področja, kajti — tako kot je dejal na tej seji dr. Ljubomir Kocić — bila so leta, ko je šlo naši družbi dobro, izobraževanju pa kljub temu slabo. Ena od zahtev na tej seji je bila, da osnovni šoli ne bi smeli več nalagati obveznosti, ki zahtevajo nove izdatke. To pa pomeni, da denarja, namenjenega za osnovno dejavnost, ni mogoče uporabljati za naložbe pa tudi ne za odpiranje novih oddelkov podaljšanega bivanja, da ni treba povečevati izdatkov za standard učencev (brezplačne prevoze, učbenike, tople obroke). Predlog je zelo košljiv, hkrati pa nesocial-

len, ker vodi v poslabšanje delovnih razmer pa tudi v težje razmere učencev. Morda pa se bomo ob njem vendarle streznili in pomislili, da je vendarle treba storiti več za boljše življenjske in delovne razmere ljudi, zaposlenih v šolah.

Položaj prosvetnih delavcev na vaseh, posebno v tistih, ki so oddaljene od večjih središč, je prava obtožnica družbi. Čedalje več predmetov poučujejo strokovno neusposobljeni delavci, šole odpovedujejo strokovne črtopise. Nizki osebni dohodki in zapostavljanje izobraževanja kot področja družbenega dela povzročajo, da se odločajo za učiteljski poklic slabši učenci. Veliko dobrih in obetavnih učiteljev zapušča šole in se zaposluje drugod. Tisti, ki ostajajo v šolah, ne dobe spodbude za svoje težaško delo niti za strokovno izpopolnjevanje. Ljudem, ki delajo v takih razmerah, ostane na izbiri dvojica: da se sprijaznijo s tem, da za svoje delo ne bodo ustrezno nagradjeni ali pa bodo upoštevali stari izrek, da jim družba ne more plačati tako slabo, da sami ne bi mogli delati še slabše.

To pa je že tista nevarna skrajnost, ki bi jo morali preprečiti. Škoda, da smo zamudili priložnost in da ob pripravi gospodarske resolucije za leto 1983 na ta problem nismo odločneje opozorili.

M. JOVANOVIČ

Spoznanje, ki se počasi uveljavlja

Brez pedagoško andragoške izobrazbe ni moreš biti dober učitelj

Narava vzgojno-izobraževalnega dela je taka, da v njem ne moreš biti uspešen, če ne obvladaš temeljnih zakonitosti vzgoje in izobraževanja in si ne pridobiš — v šoli ali z dopolnilnim izobraževanjem — potrebnega znanja iz psihologije, pedagogike in andragogike, še posebej pa iz pedagoške in andragoške didaktike ter posebne metodike posameznih predmetov.

Z usmerjenim izobraževanjem smo v naši republiki vgradili to spoznanje v vzgojno-izobraževalni sistem in predvideli dve poti do pedagoško-andragoške izobrazbe: z izobraževanjem med šolanjem, vzporedno s pridobivanjem strokovne izobrazbe in z naknadnim izobraževanjem ali samoizobraževanjem. Zakon o usmerjenem izobraževanju postavlja tistim, ki si med rednim šolanjem niso pridobili tovrstne izobrazbe, triletni rok. Bolj popustljiv je bil do tistih, ki že leta poučujejo ali opravljajo drugo delo v organizacijah za usmerjeno izobraževanje, saj jim rok za pridobitev dopolnilne pedagoško-andragoške izobrazbe poteče šele maja 1985.

Kako poteka pridobivanje dopolnilne pedagoško-andragoške izobrazbe? Po informaciji, ki je bila podana na seji Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanja ter telesno kulturo dne 1. 2. 1983, je bilo na tem področju pri nas precej narejena že pred uveljavitvijo zakona o usmerjenem izobraževanju. Do leta 1981 si je namreč že okoli tisoč delavcev srednjih šol,

delavskih univerz in izobraževalnih centrov pridobilo ob delu dopolnilno pedagoško ali andragoško izobrazbo — od tega na Zavodu SRS za šolstvo, ki je opravil v tem pionirsko vlogo, kar 725.

Po uveljavitvi zakona o usmerjenem izobraževanju so prevzele skrb za dopolnilno pedagoško-andragoško izobraževanje: Filozofska fakulteta v Ljubljani, pedagoški akademiji v Ljubljani in Mariboru ter srednje pedagoške šole v Ljubljani, Mariboru in Celju. Te šole so si pridobile ustrezno verifikacijo za to izobraževanje, ki poteka po posebnem programu, ter v posebni izobraževalni skupnosti za pedagoško usmeritev. Center za dopolnilno izobraževanje pri Filozofski fakulteti v Ljubljani je v letošnjih zimskih počitnicah že drugič priredil, enotedenski seminar za učitelje in druge sodelavce z visoko izobrazbo, izpite pa je doslej opravilo 82 kandidatov. Tudi obe pedagoški akademiji prirejata vsako leto tak seminar za delavce z višjo izobrazbo. Med srednjimi pedagoškimi šolami pa dela najbolj uspešno na tem področju srednja pedagoška šola v Ljubljani, ki se v ta namen neposredno povezuje z organizacijami združenega dela in s posebnimi izobraževalnimi skupnostmi, ki imajo kandidate za pridobitev pedagoško-andragoške izobrazbe (to so predvsem inštruktorji).

Zakaj to izobraževanje kljub zakonskim zahtevam ni bolj

množično? Kaže, da nekatere srednje šole in učitelji, pa tudi delavci drugih organizacij za usmerjeno izobraževanje, niso vzeli dovolj resno določila zakona o usmerjenem izobraževanju, ki pravi, da po predvidenem roku tisti, ki si te izobrazbe ne bodo pridobili, ne bodo več mogli opravljati vzgojno-izobraževalnega dela. Pregledi organizacij za usmerjeno izobraževanje, ki jih načrtujejo v bližnji prihodnosti za preverjanje pogojev za verifikacijo, bodo na solah in v drugih organizacijah za usmerjeno izobraževanje odprli tudi ta vprašanja.

Po izkušnjah višjih in visokih šol, ki organizirajo dopolnilno pedagoško-andragoško izobraževanje, vzgojno-izobraževalne

organizacije premalo pomagajo kandidatom, ne dajo pa jim tudi potrebnega časa za dopolnilno izobraževanje. Ne upoštevajo, da bi program zahteval v resnici kar cel semester rednega študija ali študija iz dela. Enotedenski seminar je torej samo usmeritev za samostojni študij in samoizobraževanje. Po njem mora kandidat predelati še obsežno strokovno literaturo.

Pedagoško-andragoške izobrazbe si torej ni mogoče pridobiti kar tako, mimogrede. Se manj kot drugje je tu cilj šolsko, zgolj za izpit naučeno znanje. Učitelj je namreč veliko več kot priučen pedagoški ali andragoški delavec, saj mora imeti za delo trdne znanstvene temelje. J. V.

IZJAVA ŠT. 88

Slovenski učni jezik

Pisala nam je profesorica slavistka, ki je bila pred nedavnim članica izpitne komisije na strokovnem izpitu učiteljice predmetnega pouka v osnovni šoli. Kandidatka, ki je opravljala izpit, ni Slovenka, diplomirala pa je na ljubljanski pedagoški akademiji. Pri strokovnem izpitu je izpraševalka ugotovila, da »kandidatka uporablja le nižjo obliko slovenskega jezika. Ne pozna niti slovenske slovnice terminologije, še manj pa zakonitosti slovenske slovnice.« Čeprav je kandidatka tudi šolska knjižničarka, ne pozna pravil o pisavi tujih imen v slovenščini.

Naša dopisovalka se sprašuje, kdo je odgovoren za to, da je lahko človek, ki ne zna slovensko, učitelj v slovenski šoli. Sama išče tudi odgovor na svoje vprašanje. V tem primeru pripisuje krivdo kandidatki malomarnosti in pedagoški akademiji, ki ji je priznala sposobnost za pedagoško delo na slovenski šoli, ne da bi bila poprej preverila njeno znanje slovenščine tudi z izpitom. Naša dopisovalka meni, da je za to odgovorno tudi vodstvo šole, ki je sprejelo v delovno razmerje učitelja, čeprav ni znal slovensko.

Jezikovno razsodišče se z dopisovalko strinja, še zlasti, ker ta primer ni osamljen: v naših solah — od osnovne do univerze — ter v drugih oblikah izobraževanja je veliko učiteljev, ki ne znajo slovenskega jezika. Čeprav šolska zakonodaja predpisuje pouk v slovenskem jeziku, znanja slovenščine od učiteljev izrecno ne zahteva, tj. ne predvideva in zato tudi ne zagotavlja nikakršnih oblik jezikovnega izobraževanja med učiteljevim študijem in ne terja dokazov o jezikovnem znanju ob učiteljevem prihodu na delovno mesto. Šolska zakonodaja, izobraževalne ustanove, upravni organi, pedagoške strokovne službe in vodstva šol bi morale od učiteljev dosledno zahtevati znanje slovenščine. Tudi od tega je odvisna naša jezikovna kultura.

Jezikovno razsodišče in Delovna skupina za slovenščino v vzgoji in izobraževanju

KAKO DO PEDAGOŠKE PRAKSE

Pedagoška delovna praksa in vrednotenje mentorjev

Že nekaj časa poteka široka javna razprava o pridobivanju pedagoške izobrazbe. Zasedimo obilo pozitivnih misli: o usklajevanju in sprejemanju programskih zasnov, o zasnovi nenehnega izobraževanja vzgojiteljev in učiteljev, vsaka stroka naj bo na svojem področju odgovorna za izobraževanje učiteljev, da je treba vse vzgojno-izobraževalne programe finančno ovrednotiti, in druge ustvarjalne pobude.

Prav o finančnem vrednotenju razmišljamo tudi uporabniki v osnovnih solah. K nam so prišli letos na delovno prakso študentje drugih letnikov srednjih pedagoških šol. V prihodnjih letnikih se bo ta praksa razširila še na tretji in četrti letnik. Tudi pedagoška akademija pošilja na prakso v osnovne šole svoje študente.

Ni dvoma, da morajo biti v osnovnih solah učitelji mentorji najboljši strokovnjaki, ki občuteno in pedagoško poglobljeno sledijo smernicam za delo šol in so sposobni ustvarjalno prenašati teorijo v prakso. Tu pa, menimo, manjka v verigi dogovorov en pomemben člen: izobraževanje učiteljev, ki bodo mentorji praktikantom in vrednotenje tega dela.

Letos so zavodi za šolstvo skupaj z ravnatelji iskali različne rešitve, ki pa so vse zelo kratkoročne. Letošnja praksa je zajemala delo

v kroških ali prostovoljnih dejavnostih učencev. Mentorjem so predlagali, naj namenijo nekaj za krožek namenjenih ur delu s praktikanti. Nekateri mentorji so opravili to delo iz svojega pedagoškega optimizma, ponekod so sveti šol tuhtali, kje bi zvrtili nekaj dinarjev za skromne nagrade za odgovorno delo.

Menimo, da bi bilo potrebno usposabljanje učiteljev mentorjev in tudi vrednotenje tega dela organsko včleniti v programske zasnove za celostno urejanje izobraževanja pedagoških delavcev. Oboje bi sodilo v programe pedagoških šol, ki izobražujejo prihodnje učitelje. Tam vedo za številno vpisanih slušateljev, zato bi lahko ugotovili, koliko denarja je za to potrebno. Menimo, da vrednotenje mentorjev dela ne sodi v občinske samoupravne interesne skupnosti. Prvič zato, ker ne vedo, koliko učencev in študentov bo prišlo na prakso v občino, in drugič zato, ker je upravičena bojazen, da bi bilo toliko različnih vrednotenj, kolikor je občin v Sloveniji! Mi pa potrebujemo enotno oblikovane učitelje za osnovne šole, ne morebiti za bolj ali manj razvito območje naše republike.

FRANJA ZORMAN

izobraževanje
izpopolnjevanje

Strokovno izpopolnjevanje — zahteva časa

Stališča Univerze v Mariboru

V času, ko se oblikuje nova programska zasnova za celotno izobraževanje po osnovni šoli, namenja univerza v Mariboru izjemno pozornost tudi strokovnemu izpopolnjevanju zaposlenih ter vlogi in nalogam visokih šol na tem področju. Ta vprašanja so obravnavali na posvetu, ki ga je lansko jesen priredila mariborska univerza skupaj z Gospodarsko zbornico Slovenije; kasneje je o tem razpravljala tudi univerzitetni svet, ki je pred kratkim posredoval javnosti svoja stališča in priporočila o strokovnem izpopolnjevanju.

Sporočilo univerzitetnega sveta izhaja iz spoznanja, da postaja v današnjem času strokovno izpopolnjevanje stalna pravica in obveznost vseh delavcev v združenem delu. Strokovno izpopolnjevanje — nenehno dopolnilno izobraževanje v stroki, izobraževanje za zahtevnejša dela v poklicu, specializacija, izpopolnjevanje za potrebe samoupravljanja, ljudske obrambe in družbene samozaščite ter za druge poklicne, družbene in osebne potrebe — moramo v OZD in v visokem šolstvu obravnavati enakopravno s programi za pridobitev strokovne izobrazbe. Zanemarjanje strokovnega izpopolnjevanja pomeni neodgovornost; zaradi vse hitrejšega staranja znanja strokovna izobrazba in diploma izgubljata svojo vrednost, če znanja nenehno ne izpopolnjujemo. Univerza mora postati odprti sistem različnih oblik izobraževanja, ki jih združeno delo potrebuje.

Univerza naj daje znanje, ki bo rabilo napredku

Programi strokovnega izpopolnjevanja, ki jih pripravljajo visokošolske organizacije v sodelovanju z združenim delom morajo upoštevati strategijo in prednostne potrebe družbeno-gospodarskega tehnološkega razvoja. Poleg specializacije so pomembne tudi krajše, vendar pogostejše oblike funkcionalnega strokovnega izpopolnjevanja, ki so za kandidate bolj vabljive in sodbujejo njihovo potrebo po nenehnem izpopolnjevanju.

Visoko šolstvo mora nuditi udeležencem tega izobraževanja res najnovejša spoznanja v stroki ter jih tako usposobiti, da bodo kos novim zahtevam in nalogam. S tako vsebinsko usmerjenostjo bodo programi strokovnega izpopolnjevanja pomembno prispevali k načrtovanim premikom in k prenovi posameznih področij in dejavnosti.

Več pozornosti bo treba v prihodnje nameniti specializaciji. Specialistični študij naj izhaja iz potreb dela in naj bo po potrebi interdisciplinarno zasnovan. To zahteva medsebojno sodelovanje visokošolskih organizacij. Strokovno izpopolnjevanje visokošolske izobrazbe naj omogoča dopolnilno usposabljanje tudi za nove naloge, ki jih prinaša tehnološki razvoj, pa tudi morebitno preusmeritev izobrazbe znotraj določene stroke, saj se bomo tako izognili strukturni brezposelnosti delavcev z visokošolsko izobrazbo.

Pri programiranju strokovnega izpopolnjevanja moramo vključevati tudi širše sestavine strokovne izobrazbe — dopolnilno izobraževanje za samoupravljanje in širitev kulturnega obzorja delavcev. Sicer pa zahteva širina nalog na tem področju dejavno vlogo tudi množičnih medijev, zlasti še televizije, ki mora v ta namen preoblikovati svoje izobraževalne programe.

Novost: indeks strokovnega izpopolnjevanja

Univerza v Mariboru predlaga, naj bi diplomantom vseh visokih šol ob sklenitvi programa za pridobitev strokovne izobrazbe, dali enoten indeks strokovnega izpopolnjevanja. V njem naj bi bili vpisani vsi kasnejši programi strokovnega izpopolnjevanja, ki jih je kdo obiskoval.

Vsako leto naj bi Gospodarska zbornica Slovenije ob sodelovanju obeh univerz pripravila letni katalog prednostnih programov strokovnega izpopolnjevanja, ki jih gospodarstvo posebej priporoča. Postopno naj bi izoblikovali tudi družbeni dogovor o pravicah in obveznostih glede strokovnega izpopolnjevanja delavcev; v njem naj bi bilo zapisano tudi, kako bomo vrednotili izpopolnjevanje in izpopolnjeno znanje tudi pri osebnih dohodkih in pri razporejanju strokovnih nalog.

Pri spremembi zakonodaje in samoupravnih aktov moramo predvideti tudi možnost daljših brezplačnih študijskih dopustov za strokovno izpopolnjevanje, ki ne sme prizadeti socialnih pravic delavcev.

Programi strokovnega izpopolnjevanja se praviloma financirajo z neposredno svobodno menjavo dela. Za nekatere programe (npr. za specializacijo) naj se združujejo sredstva v posebnih izobraževalnih skupnostih; za programe, ki jih bodo pripravljale visokošolske organizacije v dogovoru s splošnimi združenji in zbornicami, pa naj bi le-te dale tudi potrebna sredstva, če bodo seveda njihovi člani s tem soglašali.

Zamisel odprte univerze

Da bo strokovno izpopolnjevanje uresničilo družbena pričakovanja, morajo visokošolske organizacije razviti učinkovite oblike in metode tega izobraževanja in se pri tem opreti na spoznanja andragogike, psihologije, sociologije in drugih ved. Izpopolnjevanje mora temeljiti na doseženi strokovnosti in delovnih izkušnjah udeležencev na razviti sposobnosti povezovanja teorije in prakse, obenem pa mora spodbujati kritičnost do ne dovolj utemeljenih rešitev. Za visokošolske delavce je to najzahtevnejše področje dela. V njem se morajo izražati in potrjevati tudi sadovi raziskovalnega in drugega strokovnega dela. Učiteljevo delo na področju strokovnega izpopolnjevanja naj vpliva tudi na habilitacijske ocene in osebne dohodke.

Take so torej zamisli, stališča in priporočila univerze v Mariboru. Uresničevanje teh zamisli in načrtov bo vodilo k tesnejšemu medsebojnemu sodelovanju med visokoškolskimi organizacijami in tudi med univerzama, pa tudi k uresničenju zamisli o odprti univerzi — univerzi prihodnosti. J. V.

Posvet o učbenikih

V okviru 7. mednarodne razstave učil in šolske opreme, ki bo od 21. do 25. februarja 1983 na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani, bo tudi strokovni posvet o učbenikih v srednjem izobraževanju. Prirejata ga Strokovni svet SRS za vzgojo in izobraževanje in Zavod SRS za šolstvo z željo, da bi na njem povežali spoznanja pedagoških teoretikov in praktikov, piscev, urednikov in uporabnikov naših učbenikov in skupno iskali odgovor na aktualna vprašanja tega področja.

Program celodnevne posveta, ki se bo začel v četrtek, 24. februarja ob 9. uri v hali A Gospodarskega razstavišča v Ljubljani, predvideva dva uvodna referata: Sistemska in normativna vprašanja pri pripravi učbenikov (Branko Vesel in Majda Zavašnik), Didaktične funkcije in zgradba učbenika (France Sirmčnik). Koreferati bodo

obravnavali različna vprašanja, na primer: prikladnost učbenikov učencem, pripravo učbenikov za strokovno-teoretične predmete, tehnično in grafično oblikovanje učbenikov, empirično evalvacijo in samo zalaganje učbenikov. Sledila bo demonstracija didaktičnih komplektov za predmete skupne vzgojno-izobraževalne osnove, ki jo bo imela Dopisna delavska univerza Univerzum v Ljubljani.

Predvideni strokovni posvet o učbenikih bo torej priložnost za izmenjavo mnenj in izkušenj, zlasti še o tistih učbenikih za usmerjeno izobraževanje, ki se že preskušajo v praksi ali šele nastajajo. Sodobnim zamislom bomo lahko dodali tudi kritične misli učiteljev, ki so jim učbeniki in drugi pripomočki temeljna opora pri uresničevanju novih učnih načrtov.

J. V.

Bilo je nekoč...

no
knjige

IZ ZBIRKE NOBELOVCI

Lirika, proza, dramatika

Na knjigarniških policah so že nekaj časa knjige prvega dela desetega letnika zbirke Nobelovci, ki jo oblikujejo pri Cankarjevi založbi in jo nameravajo v nekaj letih tudi končati. Ves čas, odkar izhaja, je jasna tudi zamisel te zbirke in njen namen. Poleg tega, da je vsak avtor predstavljen s samostojno knjigo, je bilo pri izboru zmeraj upoštevano tudi tole merilo: pisatelj je moral biti v vrhu literature kakga naroda, obenem pa je moral biti njegovo delo tudi dokument časa; to kaže dokumentarnost te zbirke. Poleg tega naj bi zbirka predstavila tudi tiste nagajane pisatelje, ki so vredni branja, a so ostajali manj znani širšemu bralstvu. V knjige te zbirke so skušali vključiti čim več besedil, ki dosedaj še niso bila prevedena v slovenščino. Zbirka bo kmalu obsegala osemdeset knjig, med zadnjimi izdanimi knjigami pa lahko preberemo Canettijev roman *Slepitev*, Carduccijeve lirčne *Izbrane pesmi*, O'Neilove drame in Solženicinovo prozo *Teliček in hrast*.

Izmed teh štirih prevodov Nobelovcev je vredna pozornosti najprej CARDUCCIJEVA lirika, IZBRANE PESMI v prevodu Cirila Zlobca, ki obsegajo sedem tematskih sklopov, razdeljenih po pesniških zbirkah in se začnejo s prvo Carduccijevo pesmijo, napisano v letu 1850. Zlobec je skušal s svojim izborom zajeti čim širši razpon umetniškega ustvarjanja in raznolikost njegovih pesmi. Carducci spada v sam vrh italijanske lirike 19. stol. Mnenja kritikov o njem so bila zelo spremenljiva, pozabili pa ga niso nikoli. Nedvomno je tesno vezan na zgodovinsko dogajanje svoje dobe in na njene idejne tokove, saj je, kljub različnim mnenjem in ocenam njegove poezije političnost tista značilnost, ki je nihče ne zanika. Carducci pa je tudi kot »politični« pesnik zagotovo usmerjen v liberalno ideologijo, zmeraj predvsem prikazovalec svojega časa, svoje dobe in naroda v obdobju prepore, kot enega najpomembnejših obdobji Italije, ko se je v bojih za združitve dežele oblikovala tudi narodna zavest. Pojavil in uveljavil se je kot odločen nasprotnik romantike. Njegovim pesmim in izdanim pesniškim zbirkam kritika dolgo ni bila naklonjena; očitala mu je marsikaj, tudi opiranje na stare zglede, predvsem v jeziku na Petrarko, vendar mu je že ob zbirkah Levija gravita in Jambii in epode morala priznati, da gre za poezijo, ki ji ni mogoče odrekati vrednosti in je prežeti.

ELIAS CANETTI v svojem pisateljskem opusu nima izrazito literarnih del. Izjema je le njegov roman *SLEPITEV*, ki pa je v bistvu prav tako »čisto mističen dokument izkrivljenosti tedanje Evrope«. V tridesetih letih delu niso namenjali večje pozornosti, saj je izšlo v obdobju fašističnega vzpona; tako je doživelo pravi odmev šele ob tretji izdaji, med tem časom pa je bilo pri posa-

meznikih deležno izrazito pozitivnih ali negativnih sodb.

Slepitev je obsežen roman, večpomenski tako v naslovu kot v prenesenih podobah in slednjič tudi zaradi pisateljeve vizije, ki je tako močna, večplastna, pa tudi zapletena, da ji lahko le malokdo zares sledi in jo razume. Roman je pisan z razumsko razčlenjevalno in monografsko povzemalno tehniko, prenesene podobe, ki jih Canetti uporablja, pa vodijo k razmišljanju. Sam pravi: »Ena od poti k resničnosti drži namreč po podobah.« Pisec je razdelil roman na tri dele s pomenljivimi naslovi: *Glava brez sveta*, *Svet brez glave* in *Svet v glavi*. Tako je nakazana »trilogija norosti svojevrstne konstrukcije samosvoje novega sveta«, pri čemer mu je bil vir navdih Balzac, delo pa kaže tudi nekatere druge podobnosti, na primer z Božansko komedijo. Kritika je priznala roman šele trideset let pozneje, leta 1963, in od tedaj je ostal v ospredju kot eno osrednjih del evropske literature. Pomenil je osvežitev in odkril drugačne, nove možnosti, njegova navidezno abstraktna snov pa postane ob natančnejšem in poglobljenem branju pretresljivo pričevanje o značilnostih nekega obdobja, o zaslepljenosti družbe in njene zavesti, ki so jo ustvarila ideologija stalinizma, fašizma in nacizma.

SOLŽENICINOVO delo *TELIČEK IN HRAST* je avtobiografska pripoved o pisateljevem življenju in težavah v Sovjetski zvezi in o njegovih osebnih problemih. Delo bi lahko uvrstili v dokumentarno literaturo, z njim pa Solženicin slika podobo svoje dobe.

Nove prevode O'NEILLOVIH DRAM sta prispevala Dušan Tomš in Janko Moder, prevedene drame pa so toliko pomembnejše, ker na slovenskih odskih deskah še niso bile uprizorjene, razen igre *Pred zajtrkom*. Objavljene so še drame *Olje*, *Cesar Jones*, *Kosmata opica*, *Veliki bog Brown* in *Čudna medigra*, s katero je doživel O'Neill vrhunec v svojem dramskem ustvarjanju. Večino besedil tega ameriškega dramatika Slovenci že imamo, zato so novi prevodi toliko bolj dobrodošli, ker je z njimi predstavljen razmeroma popolno, čeprav so njegove drame zaradi dolžine skoraj neprimerne za uprizorjanje v naših gledališčih. O'Neillove drame so tematične in tok njegovega dramskega pisanja teži k tragediji, vendar ne toliko k tradicionalni, ki mu pomeni bolj oporo, ampak je po svoje dosegel vrh te umetnosti s preprosto vero v usodo. V kasnejših delih so se njegove drame včasih zaradi tega usmerile v svojevrstno literarno oblikovanje. O'Neillovo ustvarjanje je obsežno, z več razsežnostmi, v znamenju ustvarjanja novih oblik.

V. K.

Lenin o vzgoji

O Leninu in njegovi pedagoški misli je napisanih in objavljenih nešteto člankov v raznih časopisih in revijah, manjkala pa nam je študija, razčlenba, ki bi zajela to problematiko v celoti in povežala pedagoško misel z družbeno resničnostjo, s splošnim gibanjem, razvojem in revolucionarnimi spremembami delavskega razreda. To vrzel je zapolnila zdaj prva tovrstna študija pri nas, delo dr. Nikole Potkonjaka pod naslovom *Lenin o vzgoji*, ki sta jo izdala časopisno založniška delovna organizacija Misao iz Novoga Sada in Zavod za učbenike in učila iz Beograda v letu 1982. Leninova besedila je obdelal Nikola Potkonjak, ki je napisal tudi uvodno študijo. Avtor je ustrezno uporabil dialektično materialistično metodo in razne vrste analize (in sinteze), posebej pa je opozoril na tisto, kar je bistveno za Leninovo misel o pedagogiki, vzgoji, izobraževanju, o vsestransko razviti osebnosti, odraslih v povezanosti s pismenostjo, prosvetljenjem delavskega razreda itd. Leninova misel o vzgoji ni iztrgana iz celote, temveč je povezana s splošnim naprednim delovanjem delavskega razreda in razvoja

mlade proletarske države, hkrati pa podaja avtor konkretno dialektično razčlenbo. Sijajni prijemi, prefinjena notranja povezanost in soodvisnost vseh pojavov v naravi, družbi in človeškem mišljenju (psihični stvarnosti) prodiranje v neznana družbena in spoznavna obzorja, operativna nalozacija in doslednost — to so bistvene odlike študije dr. Nikole Potkonjaka.

Študija je sestavljena iz več delov: Posebno Leninovo zanimanje za vprašanja vzgoje in izobraževanja, Družbenopolitična in razredna soodvisnost vzgajanja in šole, Delovna in politična vzgoja in izobraževanje, Kaj in kako učiti v komunizmu, Izobraževanje odraslih — sestavina celotnega revolucionarnega boja proletariata, Pomen učiteljeve vloge. V tem zadnjem poglavju je pisec študije temeljito obdelal Leninovo misel, ki neposredno ali pa posredno zadeva prosvetne delavce, njihovo vlogo in delovanje. Klasik marksizma se je tudi v praksi zavzemal za to, naj bodo učitelji resnični oblikovalci novih rodov, napredni, dobri poznavalci svoje stroke in primerne osebnosti. Lenin pravi takole:

Noben nazor in nobeni programi ne morejo spremeniti smeri dela, ki je opredeljena s samo sestavo predavateljev. To misel potrjuje tudi Leninov prispevek k pedagoški teoriji in vzgojni praksi. Ta revolucionar in vodja prve socialistične revolucije, človek, ki »prakticira prakso« (Dj. Lukač) izhaja zmeraj iz naukov Marxa in Engelsa in na teh tudi gradi svoje pedagoške poglede. Stvarno ugotavlja možnosti in okoliščine, v katerih se bodo uresničevale nove zamisli, v katerih se bo proučevala buržoazna družbena teorija in praksa vzgoje in izobraževanja ter se bodo povezovali pedagoške ideje s konkretnim bojem proletariata itd. Skorajda ni vprašanja, ki ne bi bilo pomembno za družbeni napredek in razreda, ki to družbo vodi — delavskega razreda. Vse to je obravnaval Lenin strokovno, ustvarjalno, pronicljivo in izvirno povezoval teorijo in prakso. V tem je hkrati tudi njegov prispevek k teoriji in praksi. »Zato noben pedagoški teoretik in praktik, ki si prizadeva svoja pojmovanja v praksi marksistično utemeljiti in jim dati idejni smisel, ne more mimo pedagoških pridobitev, vsebovanih v Leninovem delu.« (str. 54).

Za tem prvim delom je podana strokovna literatura v našem in tujem jeziku.

Drugi del ima naslov *Leninova besedila o vzgoji*. Poleg uvodnih opomb navaja avtor nekatera izdana dela, v katerih najdemo pedagoške zamisli, poglede, stališča in mnenja. Za vsa besedila je značilno, da je na začetku podana geneza vsebine, naveden je datum, kdaj je bilo delo napisano, povzetek in pomen vsebine. To je izreden pregled, dober vodnik po avtentični vsebini dela, saj povezuje posebnosti v celoto. Ob izvirnih Leninovih besedilih se izoblikuje celosten

pogled na pedagoške zamisli Leninovo zavzetost za to, da pedagogika, vzgoja in izobraževanje napreduje, dajali hitrejši in boljše dosežke za to, da bi nemoteno izbojevali bitko za novo družbo.

V drugem delu so tale besedila o vzgoji: O čem razmišljajo naši ministri, Biseri narodnjaške politike in pedagogike, O stališču delavske partije do religije, Teze o narodnem vprašanju, Učencem kaprijske šole, Pismo A. M. Gorkemu, Govor na prvem vserskem kongresu učiteljev internacionalistov, Osnutek programa Ruske komunistične partije (boljševikov), Nagovor mladinskih zvez, Govor na vserskem posvetovanju politično-prosvetnih delavcev gubelnijskih in okrajnih oddelkov ljudskega izobraževanja, O političnem izobraževanju, Priporočila k tezi Nadežde Komstantinove, Smernice CK komunistom-delavcem Narodnega komisariata za prosveto. Vse to je predstavljeno kronološko, sistematično in pregledno, tako da se izoblikuje celostna podoba tega, o čemer je Lenin govoril, kar je svetoval, kritiziral, čemur je vzgajal in usmerjal. Vse to pa je pomembno prispevalo k napredku pedagoške teorije in vzgojne prakse.

Lahko rečemo, da smo dobili knjigo Lenin o vzgoji dr. Nikole Potkonjaka o pravem času, zdaj ko se čedalje bolj proučujejo Leninova dela z raznih vidikov in se marksistična misel čedalje bolj uveljavlja. Ta družbeno pomembna in strokovno-znanstvena knjiga naj postane torej nenehna spremljevalka in spodbuda za delo vsakemu prosvetnemu delavcu, učencu, študentu, strokovnjaku in znanstveniku.

RODOLJUB A. MILIČ

Leksikalna tradicija Cankarjeve založbe

Nova mala leksikona

Leksikoni so ena od pomembnih programskih zamisli, ki jih uresničuje Cankarjeva založba. Mali leksikoni, ki sadijo v ta leksikalni programski sklop, so pomembni predvsem zaradi praktično-uporabne vrednosti, ki je poleg kakovosti verjetno najpomembnejše merilo pri sestavljanju leksikalnih pregledov. Knjižice so nastale iz sodobne težnje po razširjanju in uporabljanju znanja z različnih področij, kjer se izkaže, da so takšni leksikoni prav uporabni, saj na kratko, a še vedno dovolj obširno izrazno in informativno zajamejo posamezna področja. Od enajstih leksikonov, kolikor jih je izšlo do zdaj, so bili prvi prirejani po podobnih izdajah zahodnonemške založbe Herder in so bili le dopolnjeni z domačimi izkušnjami in znanjem, sestavljavci vseh naslednjih izdaj pa se trudijo, da bi bili priročni čim bolj izvirno slovenski. Da jim to uspeva, dokazuje zadnji izdani leksikon Slovenska književnost. Ta sicer ne pomeni dosledne preusmeritve k slovenskim leksikonom, vendar pa novejši izdaje kažejo, da so si pri založbi že pridobili dovolj znanja in izkušenj tudi za izvirno leksikalno dejavnost. Oglejmo si zadnji novosti:

Prav zdaj, ko se toliko ukvarjamo z varstvom okolja, je bil sestavljen, oblikovan in izdan leksikon OKOLJE kot prva publikacija pojmov o človekovem okolju v slovenščini. Čeprav je izdaja deloma narejena po nemški predlogi, so prispevali naši strokovnjaki za varstvo okolja malo manj kot polovico vseh gesel, druga pa so prilagojena posebnim slovenskim razmeram. Posebnost leksikona je, da posega na različna področja in združuje pojme iz njih, ter da upošteva tako splošno-svetovne pa tudi posebne — slovenske razmere in naše izkušnje, družbenogospodarske vidike in pravno ureditev. Na 275 straneh so sestavljavci razvrstili 1850 gesel, ki so dopolnjena s 300 ilustracijami, diagrami in preglednicami; gradivo pa zajema številne znanstvene panoge — od naravoslovnih do družboslovnih. Razlage gesel so pisane kolikor je mogoče poljudno, tako da je leksikon širše uporaben pri pedagoškem delu, pri študiju, pa tudi v gospodarstvu.

Leksikon SLOVENSKA KNJIŽEVNOST je prvi leksikon slovenskih književnikov, prvo delo, ki v takšni obliki vsebuje

biografske in bibliografske podatke o piscih. Leksikon je za tovrstno izdajo kar obširen, njegov obseg pa je povezan z zamisljo, ki so si jo o njem ustvarili njegovi sestavljavci in oblikovalci: gradivo so skušali toliko razširiti in ga zajeti v takšen obseg, da je predstavljeno vse razmeroma obsežno delo, s katerim so Slovenci v stoletjih ustvarili svojo literaturo. Zajema literarno ustvarjanje, literarno kritiko, vede, ki so povezane z literaturo, pa tudi zvrsti, ki so na meji književnosti, ob koncu leksikona pa so zapisani Prešernovi nagradenci za literaturo. Sledijo seznam antologij, almanahov, literarnih in literarnozgodovinskih časopisov in pregled literarnih zgodovinj. Gradivo je v leksikonu izbrano tako, da pregled najnatančneje zajema Slovence 18. stoletja, kjer upošteva celo anonimna besedila, bolj izbirno je v 19. stoletju, za 20. stoletje pa so upoštevani največ literarni in le tisti kritiki, teoretični, zgodovinarji, publicisti ali filozofi, ki so močnejše vplivali na slovensko literarno dogajanje. Pri vsem tem pa ne smemo prezreti, da poskuša leksikon čim bolj zajeti tudi najmlajše avtorje doma in v zamejstvu, ki so že objavljali knjižna dela. Hvalevredna novost je, da je pri tej izdaji prvič upoštevana mladinska književnost, ki je uvrščena v leksikon kot enakovreden del književnosti.

Pozornosti so vredna tudi gesla, sestavljena po metodi, ki omogoča karseda pregledno predstavitev avtorjev: označena sta avtorjevo življenje in dejavnost, v posebnih razdelkih pa so navedena tudi avtorjeva dela in literatura o njem. V bibliografiji del so predstavljena povečini izdana knjižna ali uprizorjena dela in le pri starejših avtorjih, ki so objavljali največ v revijah, tudi revijalne objave; zapis literature o avtorju je le izjemoma tudi splošen pregled, največkrat pa vsebuje izbor pomembnejših del in člankov.

Enajsti leksikon torej velja (tudi zaradi izvirnosti in novosti, ki jih prinaša) ocenjevati pošteno: če nismo pripravljene spregledati nekaterih pomanjkljivosti, ne smemo pozabiti tudi na dobre plati, ki jih prinaša, in tega, da je že kar sam po sebi dovolj kakovostna in praktična knjižna novost. V kratkem mu bodo sledili še domači mali leksikoni Knjiga, Jugoslovanska književnost in Svetovna književnost.

VLASTA KUNEJ

Zbornik o naprednem mladinskem gibanju

Republiška konferenca Zveze socialistične mladine Slovenije namenja veliko pozornost zbiranju zgodovinskega gradiva o delu SKOJ in delu mladine.

Ze leta 1980 smo ob 60-letnici ustanovitve SKOJ dobili prvi zbornik SKOJ 1919—1945. V njem so zbrani referati, ki so jih imeli slovenski zgodovinarji in drugi pisci na posvetovanju v Zagrebu.

Ker pa je še zmeraj čutiti vrzel v celotni obdelavi problematike zgodovine SKOJ, tako v obdobju stare Jugoslavije, med NOB in prva leta po vojni, je republiška konferenca Zveze socialistične mladine Slovenije organizirala od 16. do 17. aprila 1981 posvet o proučevanju zgodovine SKOJ in mladinskega gibanja v Sloveniji. Več kot trideset udeležencev je s svojimi referati razčlenilo delo SKOJ in mladinskega gibanja.

Zbrani referati s tega posveta so pred kratkim izšli v drugem zborniku pod naslovom *Napredno mladinsko gibanje na Slovenskem*. Zbornik je posvečen 40-letnici ustanovnega kongresa USAOJ in 11. kongresu ZSMS. Pokazalo se je, da je tak način zbiranja gradiva dober, saj bo lahko na podlagi referatov nastala celotna podoba o delu te pomembne organizacije.

Drugi zbornik vsebuje bogate in zanimive razprave, pa tudi veliko novih ugotovitev. Napisali so ga naši najboljši zgodovinarji, udeleženci NOB in tudi mladi raziskovalci. Nekateri avtorji uporabljajo ponekod samo virov, drugi svoja doživljaja, tretji pa oboje.

Zbornik vsebuje med drugim tele referate: Zgodovina mladih, Zgodovina o mladih, Ekonomski boj Zveze komunistične mladine na Slovenskem (1919—1929), Mladinsko gibanje na Primorskem med obema vojnama, Socialno-politični in materialni po-

ložaj delavske mladine v Sloveniji v okviru stare Jugoslavije, SKOJ in krščansko-socialistična mladina med obema vojnama Sloveniji, Organizacijska in vsbinska usmerjenost delovanja SKOJ v Sloveniji 1933—1937, Vloga SKOJ v procesu združevanja naprednih mladinskih sil Sloveniji v Protifašistično fronto — Mladinsko OF (1937—1941), Prispevek k delovanju SKOJ 1938—1941, Delovanje in vpliv KP v Društvih kmetijskih fantov in deklet in organizacijski razvoj SKOJ v NOVPO Sloveniji 1941—1945.

Seveda tak delni prikaz ne daje celotne podobe o delovanju napredne mladine v stari Jugoslaviji, med NOB in po vojni. Povedati pa je treba, da to tudi namen zbornika. Uredniški odbor nam v uvodu pojasnjuje, da pripravljajo še tretji zbornik, kjer bo razčlenjena in prikazana zgodovina SKOJ po območjih tega stališča je zbornik nedvomno pomanjkljiv, saj bralec ne ve o delu SKOJ v Slovenskih goricah ali v Prekmurju. To vprašanje, prav gotovo, zapolnil tretji zbornik.

Vsekakor pa bo potrebna celotna delovanja SKOJ in naprednem mladinskem gibanju širša znanstvena raziskava. Pri Inštitutu za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani deluje zgodovinar, ki proučuje to problematiko, in upamo, da bo čez nekaj let dobili celoten pregled dela SKOJ v stari Jugoslaviji, med NOB in prvih letih po vojni.

Ne glede na to pa je drug zbornik dragocen prispevek zgodovinarjem. Zbornika bo prav gotovo veselili naši pedagoški delavci, saj bodo v njem našli veliko dragocenega gradiva, delo pri pouku, v krožkih in jubilejne proslave.

DRAGO NOVAK

MISLI

● Bistveno je, da si pravočasno izberemo delo, ki nas najbolj veseli, ki nam nudi radost ustvarjanja. Le ustvarjalno delo daje občutek, da življenje ni prazno.

● Moder človek bo užival v zadovoljstvih, ki so mu dana, in ne bo gojil zavisti, ki je sovražnik sreče.

● Pri vsaki ideji in občutkih, ki nas prešinjajo, se vprašajmo: »Kakšne sadove mi bo dala taka misel?«

Iz knjige o sreči

pisateljice MARCELLE ANCLAIR

najnovem slovenskem filmu deči boogie ali Kaj ti je deklica?

kultura

nami je nov slovenski
deči boogie ali Kaj ti je de-
režiserja Karpa Godine.
je postavil filmsko zgodbo
leta, ko se je Jugoslavija
odila vzorca, ki ga je ponu-
jetska oblika socializma
je začelo novo obdobje v
jugoslovanski zgodovini.
politične spremembe so se
tudi v družbenem dogaja-
rikazovanje takratnih ab-
nih situacij in njihovo opa-
je iz današnjega zornega
naja posmeh, ki pa je pre-
ridihom tragičnega. Prav ta
nost komičnega in tragič-
ki jo je prikazal avtor filma
rojem prvenca — v Splavu
ove, sili gledalca, da pri-
čas, ki ga prikazuje film, z
jim življenjem. Avtor s
vizualnimi rešitvami pri-

vede gledalca do intenzivnega
doživljanja, ob katerem mora raz-
mišljati, povezovati, se oprede-
ljevati.

Filmsko zgodbo gradi ob propa-
gandni akciji, v katero je
vključen ansambel mladih glas-
benikov, ki v jazzu, neraziskani
glasbeni obliki, najde več pro-
stora za svojo ustvarjalnost —
le-to pa predpisana glasba le uni-
čuje. Za pravilno delovanje sku-
pine glasbenikov skrbi dodeljeni
politični vodja, ki pa se ob mla-
dih ustvarjalcih počasi spreminja
iz togega čuvarja reda v človeka,
ki začne kritično opazovati doga-
janja v okolju, čeprav mu nje-
gova funkcija omejuje, da bi ob-
sojal nesmiselno početje in de-
javno posegel vanj. Na svoji
poti spoznava skupina aktivizem,
ki je včasih sam sebi namen in je

zametek birokratizma (akcija
obiranja kolaradnega hrošča),
pojave oblastništva (vrtenje
okrog luknje v zemlji do onemo-
glosti ali vožnja z motorjem čez
desko, položeno na kmete, ki
niso hoteli sodelovati pri pre-
skrbi prebivalstva). Absurdne si-
tuacije se stopnjujejo in eden od
mladih glasbenikov, ki je za-
radi družinskih dogodkov (zaprt
oče) zaznamovan in občutljivejši
kot drugi, pobegne. Z njegovo
smrtjo (na meji ga ubijejo grani-
čarji) skupina razpade. V tem
trenutku se začne tudi najlepši
del filma. Eden od glasbenikov,
nekdanji partizan, odide iz sku-
pine z izjavo, da ne bo služil no-
benemu režimu več. Zauzavi se
ob obali, ob zidu podporniku in
zre v odprto, široko morje.
Okrog njega je popoln mir, ni ne
klincev ne odmevov. V ta svet pri-
dejo ljudje, ki obredno prvič
spoznavajo morje in ga poskušajo,
če je res slano. Tehnika in foto-
grafsko spremenjeno gibanje
dajeta temu prizoru navdih
irealnega. Navidezna podobnost
prizora z dokumentarnim fil-
mom, ki ga je skupina vrtela v
propagandne namene, omogoča
različne asociacije, ki dogajanje
v filmu povezujejo v sklenjen
krog o človekovi radovednosti, o
njegovem hrepenenju, o njegovi
potrebi po presežanju doseženih
obzorij.

Zdi se, da zvoki trobente, iz
katere v jazzovski izvedbi ubi-

tega glasbenika zadoni slovenska
narodna pesem, povezujejo v
skladno sožitje več nazorskih
svetov. Besedilo, poje ga pevka,
ki je prav tako zapustila skupino,
daje s svojo melanholijo možno-
sti za pomislek: o težki, če ne celo
nemogoči uresničitvi tega sožit-
ja. Ob zvokih slovenske narodne
pesmi (tradicija) v moderni in-
terpretaciji (novo, ki prihaja) ob
odprtih obzorjih in ljudeh, ki po-
trebujejo konkretno izkušnjo, da
sprejmejo novo, primerjamo
vrednote, ki jih priznavamo, in v
katerih se kot posameznik, kot
narod in tudi kot država potrju-
jemo: odprstost mišljenja, spre-
jemanje le preverjenega in
ustvarjalnost kot most napredka
in povezovalna različnih vidikov
življenja.

Režijski postopek ves čas vodi
k primerjavi preteklega z našo
resničnostjo. Pogosto uporabl-
jeni total na začetku sekvence in
pomiki junakov proti zbujačo
asociacije na nekatere postopke
in dogajanja, ki niso le plod pre-
teklosti; v njih se pogosto zrcali
volja po oblasti, po zatiranju
tega, da je treba iskati novo.
Predsodki, prazno besedičenje,
pojavi oblastništva in zatiranje
novega — tega, kar je dosežek
dela ustvarjalnega človeka, so
namreč zmeraj pogost pojav in
resno zavirajo oblikovanje odpr-
ti odnosov na vseh področjih
človekovega delovanja.

MIRJANA BORČIČ

čnimo tam, er se je zaustavilo

ka in televizijska vzgoja tudi za predšolske otroke

tudi na predšolske otroke
eba pomisliti pri filmski in
televizijski vzgoji, saj gleda že
olski otrok filme in televi-
zije. V šestdesetih letih
Voglár s priročnikom
kino začrta tiste temeljne
osti za tovrstno vzgojo, ki
aj obstajala, izkušnje, ki jih
asala, pa so že obrodile sa-
pri praktičnem delu. Znano
na namenja pedagogi pri
v svetu največ pozornosti
ki in televizijski vzgoji za
e osnovnih in srednjih šol,
moj skrbi na tem področju
menjajo predšolskim otro-
bodisi v vzgojno-varstve-
organizacijah ali pa v družini.
ja je tudi, da si po svetu če-
bolj prizadevajo, da bi film
televizijo približali predšol-
otroku. Teoretične stro-
e in pedagoške literature za
ne in srednje šole je na
in pri nas že dovolj, manj
pa napotila za tovrstno
čno delo z otroki, starimi
h do šest let. S tega stališča
m bolj dragocena pobuda in
nično delo Mire Voglarjeve.
ar pa je v zdajšnjih razme-
prav te niso vselej idealne,
eje drugačnih možnosti za
ko in televizijsko vzgojo
olskih otrok.

osnovni in srednji usmerjeni
e filmska vzgoja postavljena
kvir umetnostne vzgoje;
ja za osnovnošolce je izobli-
na, za srednjo stopnjo pa je
aj razdeljena na začetni in
mo usmerjeni del. Z drugimi
lami: film ne bi smel biti
anka, temveč estetsko doži-
ki čedalje bolj privlači
ega človeka. Čeprav peda-
začetni filmske vzgoje še.
aj premagujejo nekatere
je, pa tovrstna vzgoja počasi
arie napreduje. Zelo pa
aja televizijska vzgoja, ki je
od sploh nimajo.

znanim optimizmom lahko
mo, da smo tako na osnovnih
na srednjih šolah s filmsko
jo vendarle lahko zado-
in da se ji obetajo tudi v
dnje boljše časi. Kako pa je
mo vzgojo za predšolske
e? Ali je v slabih dvajsetih
Mali kino Mire Voglar po-
v pozabo? Ali je razprodani
ek vzrok, da v vzgojno-var-
nih organizacijah skorajda
er ne poznajo tega dela? Ali
zlog tudi v šoli, ki ni dala
iteljem posebne, vsaj
ujnejše izobrazbe s tega po-
ja? Filmska in televizijska
ja tudi ni upoštevana v
njih učnih načrtih. Začetni je
a tam, kjer se je zaustavilo.
čno knjižico Mire Voglar
kino kaže ponovno pregle-
pedagoško obravnavati,
oviti, kaj je žlahtno, upo-
no, pa tudi to, kje je treba na-
evati, kaj dopolniti in izpo-

Drugače povedano: ne mo-
remo pustiti v nemar predšol-
skega otroka, ki skoraj vsak dan
podoživlja del televizijskega
programa, včasih pa tudi film-
skega v kinematografski dvorani.
Žal je še zmeraj veliko staršev,
ki se ne zanimajo za vprašanja, ki se
porajajo v zvezi z otrokovim do-
jemanjem filma in televizije. Gre
za veliko zvrsti, kot so: risanka,
lutkovni film, reklame, izobraže-
valne televizijske ali pa filmske
oddaje itd. Vse to zahteva od
vzgojitelja pa tudi od staršev ve-
liko širšo, problemsko obravna-
vijo. Ne gre več zgolj za sliko, fo-
tografijo, kratkometražni otro-
ški film, čeprav je vse to in še
drugo sredica, pač pa za širok
kompleks, ki ga odpira zlasti te-
levizija, pa tudi film.

Ce upoštevamo še to, da na
višji ali visoki šoli nimamo
ustreznih pedagoških profilov, ki
bi se ukvarjali z obravnavanim
področjem v celoti, so težave, s
katerimi se ubadajo učitelji, ra-
zumljive. Dandanes tudi ni mo-
goče obravnavati take snovi zgolj
z gledišča stroke, temveč inter-
disciplinarno. Strokovno v ožjem
pogledu se filmska in televizijska
vzgoja nujno navezuje na psi-
hologijo otroka, na otrokove
perceptijske zmogljivosti in na
sociologijo množičnih medijev;
preprečevati je treba manipula-
cijo z otrokom in prav temu se
hočemo izogniti. Ob tem je mo-
goče govoriti o narodni in med-
narodni kulturi, o naši družbeni
resničnosti in še o marsičem. Ra-
zumljivo je, da je velikanska raz-
lika v tem, kako bomo o vseh
teh zadevah govorili srednje-
šolcu ali visokošolcu (v vsej ana-
litični razvejenosti in sintezni
skladnosti) in kako predšol-
skemu otroku. Vendar pa brez
znanja ne gre nikjer.

Možnosti za filmsko in televi-
zijsko vzgojo so danes boljše kot
so bile včeraj. Ena pomembnih
nalog na tem področju bo imela v
prihodnje tudi filmsko-vzgojna
sekcija pri Zvezi kulturnih orga-
nizacij Slovenije, ki naj skupno z
uporabniki premisli o celotni
problematici, sestavi minimalni
program in upošteva posebnosti
dela za predšolsko dobo in vse
psihološke, pedagoške in estet-
ske značilnosti. Od teoretičnih
spoznanj vodi pot k praksi. Prav
gotovo so vzgojiteljice v vrstu že
večkrat ugotavljale, da bi morale
uvrstiti v svoje delo tudi to po-
dročje, pa si niso znale prav po-
magati. V dosedanjem načrtu so
za vse srednje usmerjene šole
predpisane osnove filmske
vzgoje (kot naravni podaljšek
pridobljenega v osnovni šoli).
Gre za bistveno dopolnitev, ki ne
bi vzela toliko časa in ne bi smela
biti »zapletena«, je pa potrebna.

IGOR GEDRIH

Lepota grozljivosti

Na slovenska filmska platna
prihaja film režiserja Noela
Marshalla Rjovenje. Takoj na
začetku filma nas avtorji obvesti-
jo, da so ponosni, ker je ameri-
ško društvo za zaščito živali izre-
klo filmu posebno pohvalo.
Zakaj?

Zato ker so Joe Marshall, nje-
gova družina in prijatelji ustvarili
nenavaden film, ki je na prvi po-
gled krut, v resnici pa zelo globok
v hotenju, da bi bili odnosi med
ljudmi in živalmi, posredno pa
tudi med ljudmi različnih nara-
dov, strpnejši.

To je igrani in dokumentarni
film hkrati. Človeške vloge so
odigrali režiserjevi sorodniki, ži-
valske pa nedresirani levi, s kate-
rimi se posreči ameriškega razi-
skovalcu živeti v miru. Sožitje
moti lev, ki mu krdelo ni naklo-
njeno. Napada živali in ljudi, do-
kazuje svojo fizično moč, da bi se
uveljavil. Nemir prinaša tudi
vladin odbor za varstvo življenjs-
kega okolja, ki na videz skrbi za
varstvo ljudi — tudi znanstveni-
ka — v resnici pa se nekateri le
gumno okorišajo z ubijanjem
živali. Pravo zmedo pa povzroči
raziskovalčeva žena, ki pride s
tremi odraslimi otroki na obisk.
Rada bi presenetila moža, v re-
snici pa preseneči leve, ti pa njo
in otroke. Začne se beganje, skri-
vanje, podiranje hiše in lomlje-
nje pohištva — kratka prizori,
kakršne gledamo nekoliko manj
nevarno v burleskah. Velika
dirka se konča s prijateljstvom.
Da sta mir in sožitje popolnejša,
sprejme krdelo medse tudi ne-
prilagojenega leva in nekateri
člani odbora so s smrtjo kazno-
vani za svoj pohlep. Tako se do
konca filma reši vse tako kot v
stari dobri pravljici, ki vsebuje že

od nekdanj prvine krutosti in
groze.

Ce bi to »moderno pravljico«
napisali, pripovedovali ali nari-
sali, bi se izrazila krutost v dru-
gačni obliki kot v filmu. Tako pa
deluje levji gobec, ki grabi člove-
ško roko ali nogo, na filmskem
platnu več stokrat povečan, prav
pošastno.

Grozno občutimo od začetka do
konca filma. Te občutke spodi-
vajo odkritja, da žival tako kot
človek napada tedaj, kadar se
brani ali se čuti ogroženo in da je
mogoče sožitje med človekom in

zverjo, če zver čuti človekovo
naklonjenost. Prav v tej točki pa
postaja film prisposoba življenja
med ljudmi, ki so včasih nasil-
nejši kot živali. Opozarja, da ima
vsako napadanje in uničevanje v
živalskem in človeškem svetu
svoj zakaj in zato.

Tako se film, kljub svoji hu-
mani zgodbi približuje grozljivki,
le da so pošasti levi. Vendar pa
tedaj, ko se zavemo, da film pre-
sega navaden akcijski film s prvi-
nami grozljivke, in da je to prav-
zaprav film o mehanizmi ura-
navljanja odnosov v skupinah in
med skupinami ne samo žival-
skega, temveč tudi človeškega
sveta, spoznamo, da so avtorji
tega filma spregovorili prava-
prav o nezaupanju in omejeva-
nju nekaterih naravnih stikov
med ljudmi in živalmi in med
ljudmi.

Gledalcu se zdi ves čas nemo-
goče, da sta snemalec in režiser
posnela tak film, v katerem ve-
čine nenavadnih scen ni mogoče
izpeljati s filmskimi ukanami.
Vsiljuje pa se misel, da je za
snemanje takega filma potrebno
več ljubezni kot poguma.

MIRJANA BORČIČ

Prešernov dan — praznik slovenske kulture v zamejstvu

Osrednja proslava v Kulturnem domu v Trstu

Prešernov dan — praznik slo-
venske kulture praznuje ves slo-
venski narod v matični domovini
in v zamejstvu različno, toda z
enakim spoštovanjem do sloven-
ske kulture in jezika. Za Slo-
vence v zamejstvu je Prešernov
dan dokaz vztrajnega dela na
kulturnem in narodnem po-
dročju in dokaz trdoživosti slo-
venskega človeka.

Vsako leto potekajo po naših
vseh proslave Prešernovega dne,
ki jih pripravijo vaša kulturna
društva na Tržaškem in Gori-
škem in v Beneški Sloveniji, in
po slovenskih šolah od osnovnih
do višjih srednjih. Zveza sloven-
skih kulturnih društev, ki priredi
vsako leto osrednjo Prešernovo
proslavo na Tržaškem in Gori-
škem, je pripravila letos ob praz-
novanju Prešernovega dne neko-
liko drugačno proslavo od prejš-
njih. Zasnovala je program, ki
črpa iz naše kulturne zakladnice
in iz sedanjosti in povezuje razna
območja zamejstva (Goriško,
Koroško, Tržaško in Benečijo) z
matično Slovenijo. Odločila se je
za program ljudskosti, za tisto,
kar nas bogati iz preteklosti kot
izročilo, in za tisto, kar je zdaj
spontan odsev teženj in interesov
mladih. Letošnja osrednja Pre-
šernova proslava v Trstu je tra-
jala tri dni, od 4. do 6. februarja,
potekala pa je v Kulturnem
domu.

Prvi večer so odprli razstavo
pred nedavnim umrlega trža-
škega slikarja Roberta Hlavaty-
ja. Na stotine slovenskih domov
krasijo njegove slike, ki so živ
spomin nanj. Poleg razstave je
program 4. februarja obsegal
tudi nastop zamejskih kantavtor-
jev. Nastopili so mladi pevci s Tr-
žaškega, kantavtorji iz Rezije in
iz avstrijske Koroške. 5. fe-
bruarja je bil večer, posvečen
slovenski folklori, ki jo je prika-

zala tržaška folklorna skupina
Stu ledi, ki je prav letos prazno-
vala 10. obletnico delovanja.
Prikazala je dosežke sodobne
ustvarjalnosti in ustvarjalnosti iz
naše preteklosti: slovenske na-
rodne noše, narečne pesmi in
slovenske pesmi iz raznih krajev
Slovenije in s Tržaškega. Višek
osrednje Prešernove proslave je
bil 6. februarja, ko so priznani
gledališki igralci iz Ljubljane in
Trsta predstavili »Ljubezensko li-
riko« — Iga Grudna. Recitacije
Grudnovih poezij je spremljala
glasba. Prešernova proslava
torej, v znamenju kulturnega de-
lovanja Slovencev v zamejstvu.

Omenimo naj še pobudo dija-
kov učiteljskega A. M. Slomška, ki
so izvedli zanimivo Prešernovo
proslavo, drugačno od učencev
na drugih slovenskih šolah, ki so
praznovali Prešernov dan še tra-
dicionalno — z recitacijami Pre-
šernovih poezij in z nastopi šol-
skih zborov, ki so peli uglasbene
Prešernove pesmi. Dijaki učite-
ljskega so posvetili letošnjo Pre-
šernovo proslavo Beneški Slove-
niji in tamkajšnjim kulturnim
delavcem. Prikazali so igrice, ki
obravnavajo probleme Slovencev v
Benečiji, plesne in pevske točke
ljudskih beneških pesmi in na-
rečno poezijo. Recitali so Trin-
kove poezije in povabili rezijan-
sko pesnico Silvano Poletti, ki je
recitala nekaj svojih pesmi v
beneški govorici.

Proslavo so sklenili s Prešer-
novi Zdravljico, ki jo je zapel
šolski zbor.

Osrednja Prešernova proslava
pa tudi vse druge proslave po
vseh in na šolah in po vsem
ozemlju, kjer prebivajo Sloven-
ci, so ponoven dokaz naše volje
za ustvarjalnost dela in izraz naše
ljubezni do slovenskega jezika in
kulture.

MARKO PAULIN

Utrinek z razstave Bojana Jurca

V Bežigraski galeriji se nam
je predstavil s svojimi deli Bojan
Jurc, ki ga poznamo kot film-
skega animatorja in ilustratorja,
predvsem pa kot ustvarjalca
kratke risanke. Zato je bila ta
razstava nekaj posebnega: film-
ska animacija je za Bojana Jurca
primarna in vodilna, na panojih
pa so se tokrat zvrstile zaokro-
žene teme k posameznim risan-
kam, zgodbam.

Tako je razstava ponudila del
Jurčevega upodabljanja, z risan-
kami pa je bilo takole: le tisti, ki
so se udeležili odprtja razstave,
so videli tudi projekcijo. Z dru-
gimi besedami: ustvarjalnost Bo-
jana Jurca bi obiskovalci ce-
lostno dojeli, ko bi se vsak dan
zvrstile projekcije. Kljub temu je
razstava zelo mikavna, osvežujo-
ča, saj je z njo Bežigraska gale-
rija odprla vrata malo priznani
ali celo neupoštevani zvrsti upo-
dabljačev umetnosti. S premiš-
ljeno izbranim razstavnim gradi-
vom smo prišli do tiste stopnje,
kjer lahko ogledujemo posa-
mično sliko, ki je sicer v svoji te-
meljni usmeritvi povezana z dru-
gimi in v gibljivi sliki.

Bojan Jurc je filmski anima-
tor, ilustrator, ki v risbi, liniji,
barvi in kompoziciji ne upošteva
neposrednih zgledov, lahko bi
rekli, da spada tudi med domače

»antidisneyske« animatorje,
toda predvsem v slikarskem po-
menu. Njegove osebe so risarsko
zmehčane, naivnega otroškega risanja,
stropa, ekspresivne oblikovano-
sti. Najopaznejša poteza je »novi
brutalizem« v izrazu, torej nele-
potna linija celote, ki ustvarja
obraz, telo, gib. Kljub temu pa
doseže Bojan Jurc svoj vrhunec li-
rizem, lahko bi rekli z barvno ši-
rino in osebno izraznostjo, pa
tudi s fabulativno izpeljavo.
Blizu mu je karikatura, z njo je
povezanih veliko zgodb s kri-
tično in satirično ostjo. Ni nak-
ljučje, da je našel komplemen-
tarno literarno podlago pri Ba-
snih Slavka Pregla ali pa v štiri-
minutni Zgodbi na dvoru kralja
Janeza. Čeprav se zdi, da vklju-
čuje Bojan Jurc v svoja dela pr-
vine pravljčnosti, je ponekod
zasidran v sodobnem času in re-
fleksivnosti, ki mu odpira mož-
nosti za satiro. Škoda, da na raz-
stavi ni bilo mogoče primerjati
filma in ilustriranega prvenca v
knjižni obliki. Ob opazovanju
pestrega gradiva pa se je treba
zavedati, da ne gre za navadne
risbe, slike, temveč da so nastala
dela podrejena zamisli risanke.
Obetavna razstava tako za av-
torja kot za galerijo.

L. G.

doma drugod

Informacija o težavah, ki jih doživlja reforma v Črni gori, in o spremembah, ki jih pripravljajo, je za slovenskega bralca posebna zanimiva, saj daje vpogled v ozadje reformnih sprememb v republikah in pokrajinah, ki so drugače zasnovale srednje izobraževanje kot Slovenija.

Črna gora sodi med republike, ki so se hitro odločile za nove programe. Prvi dve leti srednjega izobraževanja so spremenili v samostojno splošno izobraževalno stopnjo, organizirano ponekod na srednjih, ponekod pa tudi ob osnovnih šolah. Tako je nastala nekakšna desetletka (skupaj z osnovno šolo), po kateri se je šele začelo strokovno izobraževanje. Učenci so se odločali za poklic šele po končani prvi stopnji srednjega usmerjenega izobraževanja in si tako pridobili ustrezno strokovno izobrazbo po zelo pospešenem postopku — v enem ali dveh letih. Združeno delo s takimi »kvalificiranimi« delavci in tehniki ni bilo zadovoljivo. Sicer pa se je za proizvodne poklice odločalo zelo malo mladih; večina je šla v nadaljnje izobraževanje, pa čeprav brez pravih obetov za zaposlitev. Taka reforma je seveda šla v krizo, potrebni so bili večji popravki.

Prispevek o reformi v Črni gori, ki ga objavljamo, je pripravila odgovorna urednica glasila Prosvetni list iz Sarajeva Vesna Šakota, ki se je pogovarjala o teh vprašanjih z republiškim sekretarjem za izobraževanje, znanost in kulturo Črne gore RATKOM DJUKANOVIĆEM.

Z dobro voljo se veliko naredi

Uspešno leto aktiva slovenskih učiteljev v Švici

Začetki dopolnilnega pouka v slovenskem jeziku segajo v Švico v leto 1971. Zdaj je po vsej tej državi šestnajst oddelkov, ki so sestavni del Jugoslovanskih dopolnilnih šol (JDS). Te šole začne enkrat na teden, ko se v prostorih, kjer imajo dopoldne pouk švicarski otroci, prepletajo vsi jugoslovanski jeziki.

Naša novo ustanovljena aktiv slovenskih učiteljev je imel prvi delovni sestanek lanskega januarja. Na sestanku smo se dogovorili o konkretnih nalogah, ki jih bomo uresničevali s skupnimi močmi. Pred nekaj dnevi smo na našem petem delovnem sestanku pregledale, koliko in kako smo opravile delo, ki smo si ga tedaj naložile.

reditve, ki ga bomo na enem naših naslednjih sestankov zbrale in razmnožile za vse.

Oktobra smo bile na enotedenskem obisku v domovini. Učiteljica Marija Martelanc je bila s svojo skupino v Domžalah, Milena Magdič in Lučka Kolšek sta popeljali svoje otroke v Mislino, Meta Kobe pa je preživela teden dni z učenci v Piranu. Koncem oktobra smo imele v Švici delovni sestanek. Udeležil se ga je prof. Miha Glavan, ki je ob tem obisku obiskal oddelke: Effretikon, Aarau, Winterthur in Olten.

Novembra smo po vseh šolah dostojno proslavili rojstni dan naše domovine in skupaj s klubi in z državi pripravili prireditve

Delovni sestanek aktiva v Zürichu ob obisku prof. Mihaela Glavana

Februarja so vse slovenske učiteljice organizirale interne prireditve v počastitev slovenskega kulturnega praznika, marca pa smo v okviru JDS skupno pripravile proslave ob dnevu žensk v šolah in sodelovale pri skupnih proslavah z jugoslovanskimi klubi in s slovenskimi društvi.

Aprila so se štiri učiteljice (od osmih) udeležile seminarja v Radovljici, in sicer Marinka Čurič, Lučka Kolšek, Milena Magdič in Meta Kobe-de Reggi. O programu in delu seminarja smo poročale drugim učiteljicam na prvem sestanku.

Maja smo poleg proslav ob dnevu mladosti in športnih srečanj pripravile tudi tradicionalno prireditev v Unteribergu pod naslovom Slovenski otroci vabijo. Junija smo na sestanku predelale teme in gradivo iz našega programa za dopolnilni pouk pod naslovom Moja domovina in si zmenjale izkušnje, didaktično gradivo, didaktične igrice in podobno.

Julija smo poskušale vključiti čim več naših otrok v počitniške kolonije doma.

Septembra je vsaka od učiteljic zbirala gradivo za razne pri-

reditve, ki ga bomo na enem naših naslednjih sestankov zbrale in razmnožile za vse.

Decembra smo proslavljali dedka Mraza ali po našem programu »dan otroške radosti«. Na nekaterih šolah so dobili učenci namesto sladkarij slovenske knjige.

Poleg teh nalog smo vse učiteljice slovenskih oddelkov redno sodelovale tudi v aktivih vseh jugoslovanskih učiteljev naših JDS, ki so v Švici organizirani za vsako območje, kjer je več šol.

Ko takole pregledujemo delo v minulemu letu, se nam zdi, da smo morda še premalo naredile. Če pa pomislimo, da traja pouk v vsakem oddelku le 35 dni v šolskem letu, potem smo z običajno mirno vesti sestavile nove načrte za leto 1983. In če bomo pri vsej dobri volji in zavzetosti dosegli, da bo odprt še kak nov slovenski oddelek tam, kjer doslej otroci še niso spoznali dopolnilnega pouka v materinščini, bomo lahko rekli, da smo vsaj malo zadostile zahtevam, ki jih morajo izpolnjevati učitelji dopolnilnega pouka v tujini.

Vodja aktiva slovenskih učiteljev v Švici
META DE REGGI-KOBE

Reforma se spreminja

Dvostopenjsko srednje izobraževanje se v Črni gori ni izkazalo

Pred dobrim letom je centralni komite ZK Črne gore po širši javni razpravi kritično ocenil reformo, njene uspehe in slabosti. Sprejete sklepe in stališča je lani potrdil tudi 8. kongres ZK Črne gore. Kakšne so torej izkušnje Črne gore pri uresničevanju reforme, kako razmišljajo o prihodnosti in kaj nameravajo spremeniti?

Dosedanje izkušnje so pokazale, da bo treba najprej spre-

precejšnje razlike nastajajo tudi med potrebami združenega dela ter številom in vrstami delavcev, ki jih pripravlja šola. Neskladje med izobraževanjem in potrebami združenega dela, težave pri zaposlovanju, tradicija in navade, vrednotenje proizvodnega dela in druge okoliščine vplivajo na mladino, da po končanem desetletnem splošnem izobraževanju in končani srednji šoli ne gre v proizvodno

posameznega vzgojno-izobraževalnega programa.

Mnenja o tem, kdaj naj se mladi odločajo za stroko, in poklic, so še različna. Nekateri menijo, naj bi se v začetku opredeljevali samo za stroko — razen pri usposabljanju za dela prve in druge stopnje zahtevnosti — za poklic pa šele po končani skupni vzgojno-izobraževalni osnovi. Prevladuje pa stališče, naj bi se že na začetku srednjega izobraževanja učenci odločali tako za stroko kot za poklic. Tako bi lažje odpravili dosedanje slabosti srednjega izobraževanja, pa tudi bolj bi pripravili mlade za delo. Ali je to vračanje k staremu sistemu, kot nam očitajo nekateri? Ne, saj bo skupna raven splošne izobrazbe mnogo višja kot nekoč.

V novem zakonu, ki ga pripravljamo, bomo tudi bolj uredili izobraževanje in usposabljanje za dela prve in druge zahtevnostne stopnje, da bo vključeno v srednje izobraževanje. Predvideno je, da bodo splošnoizobraževalno vsebino za te programe črpali iz skupne vzgojno-izobraževalne osnove, strokovni del pa naj bi sporazumno določile šole skupaj z organizacijami združenega dela uporabnikov. Soglasje k tem programom naj bi dal republiški pedagoški svet, da bi tako zagotovil okvirno enotnost in kakovost programov. Srednje izobraževanje v pravem pomenu pa naj bi trajalo najmanj tri leta.

Z novim zakonom nameravamo spodbuditi srednje šole, da bodo odprle delovna mesta šolskih pedagogov in psihologov, pa čeprav bi v ta namen skrčile število drugih vodstvenih delavcev. Za uspešnejše vzgojno-izobraževalno delo bo to zelo pomembno. V prihodnje naj bi

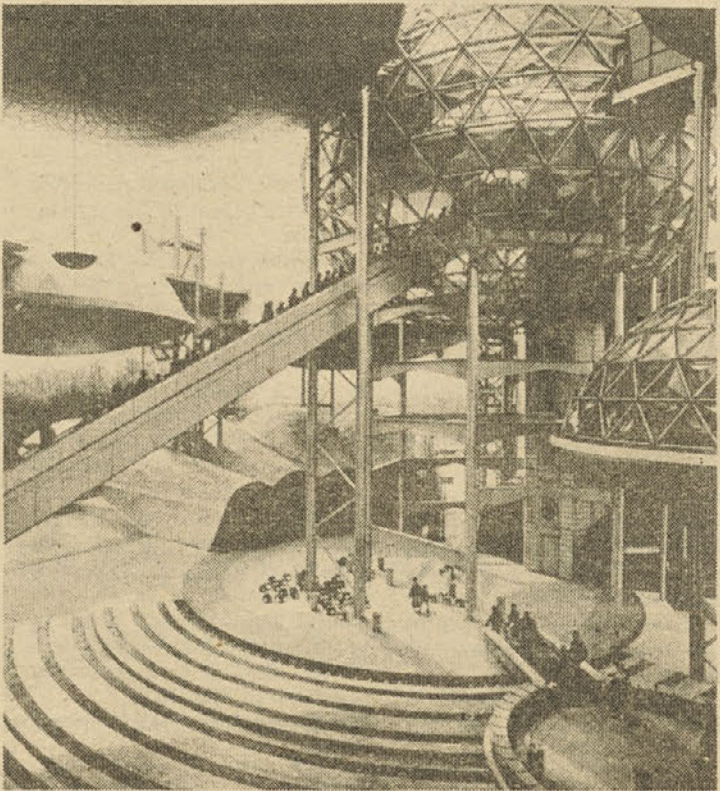
ocenjevali tudi delovno proučevanje, na koncu srednjega pa bomo spet uvedli sklepni izpiti. Tako bomo dosegli višjo kakovost izobrazbe in odpravili na katere naletijo naši kandidati pri vpisu na nekatere druge univerze. Učenci, ki imajo na koncu šolskega leta tri negativne ocene ali več in zdaj lahko opravijo izredne popravne izpite, naj prihodnje ponavljajo razpise. Predvidevamo pa tudi možnost, da šola odpove delovno razpisu učitelju, ki ne uresničuje vzgojno-izobraževalnih nalog.

Kako pa z reformo univerze?

V načrtu je priprava novega zakona o visokošolskem izobraževanju. Univerza postaja bolj pomemben izobraževalni in znanstveni, kulturni in gospodarski dejavnik v razvoju naše republike — v tem pogledu bi lažje dosegli več kot doslej. Potreba bi bila temeljita razčlenba programov in njihove prilagoditve družbenim potrebam, pa tudi uspešnosti izobraževanja ter stroškov in gmotnih možnosti univerze. Izobraževanje in znanstveno delo bi bilo treba čim bolj povezati in ju uskladiti z raznimi potrebami združenega dela in celotne družbene skupnosti naše republike.

Izobraževanje in znanost, javnika družbenega napredka morata biti sicer zmeraj v trenutnih družbenih potrebah; vendar pa stvarne možnosti in tudi trenutne potrebe združenega dela opredeljujejo in svoje omejujejo samo rast in kakovost celotnega vzgojno-izobraževalnega sistema.

VESNA ŠAKOTA

Japonska razglednica, Ken Heymann — svetovna razstava fotografij

meniti program skupne vzgojno-izobraževalne osnove na začetku srednjega izobraževanja.

Ta pomeni sicer enotno raven splošne izobrazbe, ki naj bi jo dosegla vsa srednješolska mladina, hkrati pa je temelj za nadaljnje strokovno izobraževanje in nenehen razvoj osebnosti. Razčlenba pa so pokazale, da so bile doslej na prvi stopnji srednjega izobraževanja preveč poudarjene splošno-izobraževalne vsebine. Skupna vzgojno-izobraževalna osnova, taka kot smo jo izvajali v Črni gori, je bila preveč ločena od strokovnega izobraževanja in premalo prožna, programi pa prezahtevni, tako da jih je 25 — 30 odstotkov učencev le s težavo zdelovalo, mnogi pa so pri tem odpovedali.

Čeprav združeno delo zelo potrebuje delavce za dela prve in druge stopnje zahtevnosti, se nam ni posrečilo usposabljanja za te poklice programsko izoblikovati in ga tudi organizacijsko vključiti v sistem usmerjenega izobraževanja. Vse, kar smo storili na tem področju, je, da smo razvili usposabljanje ob delu in iz dela, šele v novem letu bomo storili nekaj več.

Združeno delo ni zadovoljno z novo srednjo šolo

V srednjem usmerjenem izobraževanju je bila vsa naša dejavnost namenjena izobraževanju za pridobitev strokovne izobrazbe za tretjo in četrto stopnjo zahtevnosti. Izobraževanje za tretjo zahtevnostno stopnjo traja eno leto (po končani prvi stopnji), za četrto zahtevnostno stopnjo pa dve leti. Očitno nismo našli pravega razmerja in prave povezanosti med splošnim izobraževanjem v prvih dveh letih in strokovnim izobraževanjem, ki mu sledi. Raven splošne izobrazbe smo res dvignili, premalo časa pa smo odmerili za strokovno izobraževanje in usposabljanje. S strokovnostjo diplomantov srednjih šol združeno delo ni zadovoljno, s tem pa tudi ne z rezultati dosedanjega srednjega usmerjenega izobraževanja.

in se ne ogreva za zaposlitev, ampak želi nadaljevati izobraževanje na višjih in visokih šolah.

Tudi načela permanentnosti izobraževanja in vzgoje še nismo uresničili tako, kot ga je predvidel 10. kongres ZKJ, pa tudi šole nismo dovolj povezali z združenim delom. Prav to pa je bistveno za reformo, ki ni le naloga šole, marveč tudi vsega združenega dela. S samoupravnim interesno organizirano usmerjenega izobraževanja tudi nismo zadovoljni, saj ostaja daleč od svobodne menjave dela. Težave so tudi s poklicnim usmerjanjem.

Z reformo smo dosegli tudi nekaj uspehov. Dvignili smo raven in kakovost splošne izobrazbe, zmanjšali smo dvotirnost v šolskem sistemu, povečali število učencev in študentov in izoblikovali boljše predmetnike in učne načrte. Kljub temu vidi združeno delo v izobraževanju bolj družbeno porabo kot pa dejavnik, ki mu pomaga k napredku.

Kakšna bo nova zasnova srednjega izobraževanja?

Dvanajsti kongres ZKJ je nakazal smer nadaljnjih reformnih prizadevanj, ko se je zavzel za to, naj bi se učenci opredelili za stroko ali poklic že takoj po končani osnovni šoli, skupno vzgojno-izobraževalno osnovo pa naj bi obvladovali hkrati s poklicnim izobraževanjem in usposabljanjem.

V Črni gori smo enotni v tem, da moramo v prihodnje povezati splošno in strokovno izobraževanje že na prvi stopnji usmerjenega izobraževanja. To bo zahtevalo delno krčenje sedanjih skupnih vzgojno-izobraževalnih osnov in v korist strokovne vsebine in nov način povezovanja splošnega in strokovnega dela programov. Tudi obseg in globino splošnega izobraževanja bo treba bolj prilagoditi možnostim učencev. Srednje izobraževanje se tako ne bo več delilo na dve zaporedni stopnji; splošno-izobraževalne, splošno-strokovne in ožje strokovne vsebine se bodo prepletale v povezano celoto, usklajene z zahtevami

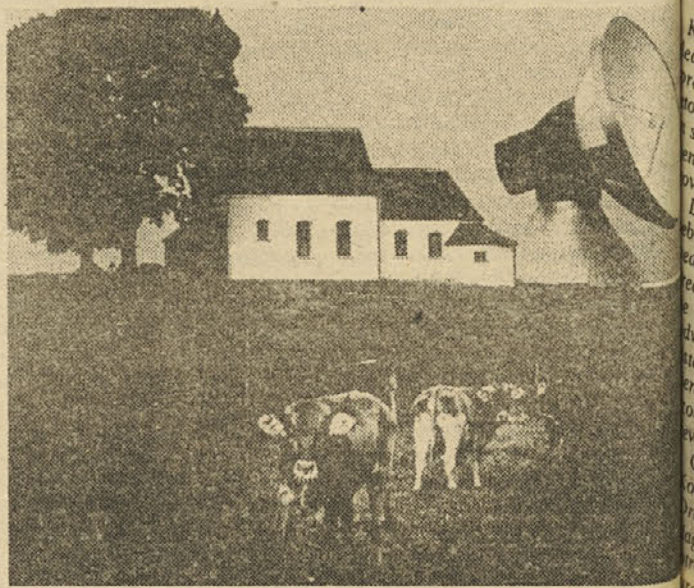
Novi mednarodni časopisi za prosti čas

Vse večji razmah proučevanja in problematike prostega časa v evropskih deželah poraja tudi veliko novih strokovnih časopisov, namenjenih prostemu času. Na Nizozemskem je pravkar začel izhajati strokovni časopis Prosti čas in družba (Leisure and Society), časopis za vedo o prostem času, ki ga izdaja meduniverzitetna delovna skupina za prosti čas v Utrechtu. Prva številka obsega čez sto strani in obravnava zanimiva vprašanja zgodovine razvoja proučevanja prostega časa na Nizozemskem, prosti čas gostujočih delavcev, socializacijo in dejavnosti prostega časa in temelje politike prostega časa.

Ob desetletnici obstoja evropskega strokovnega združenja za prosti čas in rekreacijo ELRA je začel izhajati tudi dokumentacijski glasnik ELRA — Information, kot nadaljevanje dosedanjih organizacijskih informativnih biltenov, ki prinaša v svoji prvi

številki tudi vest o politiki prostega časa v Jugoslaviji (Leisure policy in Yugoslavia). Pri poudarja, da je namen te politike »razviti družbo, v kateri člani živijo, da bi lahko delali, a ne moral delati, da bi živeli; v drugi, kjer si sam oblikuje razmerje življenja; prosti čas pa ni presem nasprotje delu, temveč njegova dopolnitev in možnost človekovo uveljavitev. Politika prostega časa dobiva svojo izvirno samoupravno fiziologijo tudi v zakonodaji. Sekcija za pedagogiko prostega časa Zvezi društev pedagoških delavcev spodbuja izobraževanje delavcev na področju prostega časa in vpliva tudi na izobraževalne programe v osnovnem usmerjenem izobraževanju. so objavili v angleščini, francoski in nemščini, kar pomeni namenjajo razvoju pedagoškega prostega časa v Jugoslaviji izredno pozornost.

RUDI LEŠNIK

Sven O. Hakanson — Nasprotja v Nemčiji

Snemanje učbenika za porabske Slovence na Radiu Ljubljana

zanimivosti

Sodelavci izobraževalne re-
cije ljubljanskega radia smo
nekaj časa povezani z Visoko
šolsko šolo iz Szombathely-
Vez se je stakla pred šestimi
ko smo prvič zanje posneli
učbenik za slovenski jezik za po-
ke osnovne šole.

predi januarja smo snemali že
učbenik — ali natančenje
učbenik za slovenski jezik za
razred osnovnih šol.

sosednji LR Madžarski živi
narodnosti: Slovenci, Hr-
je in Srbi, Slovaki, Romuni in
enci. Vendar sta šele 10. kon-
madžarske socialistične delav-
ške stranke leta 1968 in leta
72 spreminjena ustava vnesla
mo določbo o narodnostnih
otavlja v 62. členu enako-
vnost vsem narodnostim, ki
na njenem ozemlju, rabo
materinega jezika, šole v materi-
ni jeziku in ohranitev in nego-
je lastne kulture. Tudi sklep
kongresa socialistične delav-
stranke leta 1980 pravi o na-
rodnostnih skupnostih na ma-
škem takole:

Narodnosti so enakopravni
javljani naše domovine. Na-
rodnostne zveze izvajajo po-
mbne politične in kulturne
oge. Z vsemi močmi podpi-
mo prizadevanja narodnostnih
pnosti pri tem, da se še naprej
javno vključujejo v družbeno
politično življenje in ohran-
jo in razvijajo svojo mate-
ščino. Narodnosti, ki živijo v
si domovini in Madžari, ki ži-
o v sosednjih državah lahko
ko prispevajo k poglobitvi
teljstva in sodelovanja med
nimi narodi. Pomembna pra-
a mednarodnega reševanja
rodnostnega vprašanja je svo-
len razvoj dvojezičnih držav-
nov z dvojno kulturo.

Tako na ministrstvu za izobra-
vanje za vse narodnostne
pnosti pripravljajo učbenike
poučevanje materinske. Uče-
nike za slovenski jezik so napi-
o slovenski strokovnjaki, iz
pa je potem profesor Karoly
Krajcar, ki uči jezik na katedri
slovenski jezik in književnost
Visoki pedagoški šoli v Szom-
bathelyju, pripravil knjige za
emanje. Na radiu smo posneli
pet takih scenarijev. Učne
jige s slikami ponazarjajo be-
delo, učenci s pomočjo slike in
ne besede sledijo posnetkom s
ku in se tako učijo knjižne
ke. Posneta besedila so pri-
moček učitelju in učencem, ki
vorijo predvsem dialekt.

Prvi štirje učbeniki se od zad-
ga nekoliko razlikujejo. So
avi učbeniki z lažjimi besedili,
liko je vprašani, na katera mo-
jo učenci odgovarjati, več je
navljanja posameznih sklo-
v, odgovorov, učenci se spoz-

navajo z osnovami slovnice. Uče-
benik za peti razred pa ima več li-
terarnih besedil — proze in poe-
zije od Finžgarja in Cankarja do
šodobnih avtorjev in besedila iz
slovenske ljudske zakladnice.

Program za narodnostne je-
zike manjšinskih šol je posebno
sestavljene. Naši posnetki so
opremljeni z glasbo, dodan pa je
tudi izbor otroških pesmi iz arhi-
va. Posnetke nato strokovno
ocenijo, jih poslušajo in odobrijo
njihovo uporabo. Nato jih raz-
množijo in pošljejo na manjšin-
ske šole v Porabju; le-te so na
Gornjem Seniku, v Števanovcih
in Monostru. Uporabljajo jih v
rednem pouku slovenskega jezi-
ka, ki je vsako leto kakovostnej-
ši.

Tri leta je v Szombathelyju na
Visoki pedagoški šoli katedra za
slovenski jezik in književnost.
Njen predstojnik je dr. Karoly
Gadanyi ki poučuje kulturno
zgodovino Slovenije in Jugosla-
vije. Profesor Karoly Krajcar
poučuje slovenski jezik, lektor-
ica je bila dr. Zlata Vokač, ki jo
je letošnje šolsko leto zamenjala
prof. Elizabeta Bernjak, prak-
tične vaje pa ima Viola Dončec.

Šolanje na Visoki šoli traja
štiri leta, nanjo pa se lahko vpi-
šejo dijaki z maturo po pisnem in
ustnem sprejemnem izpitu. Po
končanem šolanju se lahko zapo-
slijo kot učitelji na dvojezičnih
šolah v Porabju.

Seveda pa je dejavnost sloven-
skih učiteljev mnogo širša in za
Porabje zelo pomembna. Neka-
teri diplomanti te šole opravljajo
tudi druga dela — na radiu, ki
ima svoj studio v Györu in ki
vsako nedeljo oddaja v sloven-
skem jeziku, ali pri časopisu Na-
rodne novine, ki izhaja v Budim-
pešti in ima eno stran slovensko,
ena diplomantka pa se je zapo-
sila v Kulturnem domu v Mo-
nostru in vodi tečaj slovenskega
jezika za delavce.

V načrtu je tudi pokrajinski
muzej v Monostru, ki naj bi ga
vodila Marija Kozar Mukič, ki je
končala univerzo v Ljubljani.

Na šoli v Szombathely prihaj-
ajo dijaki iz Porabja in drugih
krajev Železne županije. Nekaj
jih je končalo študij slavistike
tudi na Filozofski fakulteti v
Ljubljani. Učitelji in študentje
redno obiskujejo slavistične se-
minarje za učitelje in profesorje,
ki jih pripravljata oddelek za slo-
venske jezike in književnosti Fi-
lozofske fakultete v Ljubljani in
Pedagoška akademija Maribor.

Stiki med mariborsko pedago-
ško akademijo in visoko pedago-
ško šolo iz Szombathelyja trajajo
že 13 let, kažejo pa se predvsem
pri pripravah seminarjev, pri raz-
iskavah obmejnih kulturnih
tradicij — pesmi, narečja, etno-
grafije in geografije, skratka,
proučevanje kulturne dediščine z
obeh strani meje. Omeniti mo-
ramo tudi izpopolnjevalni študij

na mariborski akademiji za uče-
telje in učence. Da sodi sem tudi
izmenjava knjig, učnih pripo-
močkov in obiski hospitacijskih
šol v Prekmurju ni treba posebej
naglašati.

Sodelovanje obeh šol pa ne bi
moglo biti tako uspešno, če se za
to ne bi zavzel Republiški komite
za vzgojo in izobraževanje ter te-
lesno kulturo, ki veliko pomaga in
naredi za uspešen razvoj katedre
za slovenski jezik in književnost
na Visoki pedagoški šoli v Szom-
bathelyju.

Naj za konec omenimo še to:
dr. Gadanyi, ki stalno spremlja
izvedbe učbenikov za manjšin-

Nove možnosti za širjenje esperanta

Zveza društev za mednarodni
jezik esperanto je po letu 1979,
ko je bila na izvršnem odboru
predsedstva republiške konfe-
rence SZDL Slovenije obravna-
vana srednjeročna programska
usmeritev organizacije
(1981—1985) ustanovila pet
komisij, ki skrbijo za razvoj po-
sameznih področij dejavnosti.
Dve od teh, in sicer komisija za
pouk esperanta v šolah in komi-
sija za mladinsko dejavnost, sta
obravnavani prednostno in so
zato tudi njuni uspehi najboljši.

Na področju šolstva se torej
učitelji mednarodnega jezika
zdrružujejo v komisiji za pouk
esperanta v šolah. Ta komisija
vse bolj uspešno sodeluje z mno-
gimi vzgojno-izobraževalnimi
organizacijami in ustanovami,
kot sekcija pa se vključuje tudi v
Društvo učiteljev tujih jezikov.
Takšno široko sodelovanje in
usmeritev sta že pripomogla k
uspehom. Lani je strokovni svet
Zavoda SRS za šolstvo potrdil
program fakultativnega pouka
mednarodnega jezika v 3. in 4.
razredih osnovnih šol, strokovni
svet Posebne izobraževalne
skupnosti za pedagoško usmeri-
tev pa je sprejel mednarodni
jezik kot fakultativni predmet.
Tudi strokovni svet Posebne izo-
braževalne skupnosti za družbo-
slovno usmeritev je novembra
sprejel mednarodni jezik kot fa-
kultativni predmet v vzgojno-
izobraževalnem programu ad-
ministrativne dejavnosti in kot
izbirni tuji jezik III v vzgojno-
izobraževalnem programu druž-
boslovno jezikovne dejavnosti.

Medtem je bila na Pedagoški
akademiji v Ljubljani obnov-
ljena pobuda, naj bi uredili mož-
nosti za izredni dopolnilni študij
učiteljev za mednarodni jezik
esperanto. Svet pedagoške aka-
demije je namreč ustrejni pro-
gram potrdil že leta 1978, vendar
takrat pedagoška akademija ni
dobila potrebnega denarja.

ske slovenske šole na ljubljan-
skem radiu meni, da so najboljše.
Zahvala prav gotovo velja izbra-
nim igralcem in otrokom, ki be-
rejo, besedila, glasbena oprema
je delo Petra Čareta, lektorstvo
Marte Kocjan, za izredno dobro
tehnično izvedbo so skrbeli Staš
Janež, Miro Marinšek, Zmago
Frece in Mišo Meglič, celotno
izvedbo pa že nekaj let vodi reži-
serka Elza Ritupe. Izjemna ka-
kovost naših posnetkov je potr-
dila tudi komisija Akademije
znanosti v Budimpešti, ki zadnja
potrdi uporabnost učbenika.

ALENKA KRAIGHER-
GREGORC

Zavod SRS za šolstvo pa je v za-
četku tega meseca razposlal
vsem osnovnim šolam v Sloveniji
poseben dopis, s katerim jih ob-
vešča o začetku dopisnega tečaja
za učitelje mednarodnega jezika.
S tem se je praktično začel proces
usposabljanja učiteljev in nji-
hovo vključevanje v vzgojno-
izobraževalne programe šol. To
pa pomeni tudi postopno širjenje
pouka mednarodnega jezika in
zanimivih praktičnih dejavnosti
med mladimi. Takšno usmeritev
je leta 1974 v posebni anketi od-
ločno podprlo kar 92-odstotkov
šol od 524 anketiranih.

Prve prijave učiteljev za dopi-
sni tečaj mednarodnega jezika se
že zbirajo. Zveza društev nade-
ljuje s pripravami za uspešno šir-
jenje celotne dejavnosti za med-
narodni jezik. Tako bo tudi ta
dejavnost lahko še več prispevala
k enakopravnemu sporazu-
mevanju med narodi in k utrje-
vanju miru v svetu.

Prvi učni načrt romskega jezika za osnovnošolce

Predlog načrta romskega je-
zika za učence osnovnih šol rom-
ske narodnosti, ki se izobražu-
jejo v makedonščini, albanščini
in turščini, je bil povod za to, da
je odbor za izobraževanje zvezne
konference SZDLJ (na seji, lan-
skega 23. decembra) opozoril na
eno od pomembnih nalog: repu-
blike in pokrajini naj se zavza-
mejo za uresničevanje pravic
Romov, da se izobražujejo v ma-
terinščini. Ustrezni pedagoški
zavodi SR Srbije in SAP Kosova
so dobro ocenili učni načrt, ki ga
je pripravil Republiški zavod za
napredek vzgoje in izobraževa-
nja SR Makedonije.

Ceprav pomeni priprava tega
načrta šele začetek težkega in
pomembnega dela, pa je že sam
dokument precejšen dosežek.
Gre za to, da se vsaj del Romov
izobražencev zaveda, kako po-
membno je izobraževanje v ma-
terinščini, pa tudi tega, da so v
naši družbi že primerne možnosti
za pripravo in uresničevanje
ustreznega načrta.

Jusuf Saip, ki je s Krumom
Kepeskim napisal slovnico rom-
skega jezika, je na omenjeni seji
povedal, naj bi začeli poučevati
učence po učnem načrtu za rom-
ski jezik od 3. razreda osnovne
šole — tedaj, ko mali Romi že
obvladajo pisavo in osnove je-
zika družbenega okolja. V načrtu
so navedeni splošni cilji in naloge
vzgoje in izobraževanja v naši
državi, nato sledijo: jezik, bran-
je, kultura govora in pismenost.
Načrt temelji na jeziku, ki ga go-
vorijo Romi Makedonije, Kosova
in južne Srbije (niškega in le-
skovskega območja).

Predvidevajo, da bo mogoče
za prihodnja romska berila upo-
rabiti izvorna besedila v romskem
jeziku naše dežele pa tudi od
drugod, pri tem pa upoštevati
idejno-vzgojne cilje in naloge. V
ta namen bodo uporabna tudi
besedila jugoslovanskih piscev,
prevedena v romski jezik.

Za uvajanje romskega jezika v
osnovne šole bo treba torej pri-
praviti abecednik in berila (slov-
nica je že napisana), priročnike
za učitelje in vse to natisniti. V
začetku bo najbrž primanjkovalo
učiteljev za to področje. Učence
bodo vzgajali in izobraževali
Romi s končano srednjo, višjo ali
visoko šolo — teh pa ni tako
malo. Razumljivo je, da bi se

morali tudi ti pripraviti za to delo
strokovno in didaktično-meto-
dično, kasneje pa bo treba po-
stopoma usposabljal učitelje, ki
bodo predavali romski jezik.

Jusuf Saip je poudaril, da bi
morale romski jezik proučevati
ustrezne znanstvene ustanove —
za to pa bi jim morali zagotoviti
potrebne možnosti. Zavzel se je
tudi za to, naj bi nekatere fakul-
tete uvrstile v svoje načrte dela
znanstvene raziskave iz romolo-
gije lingvistike, etnosociologije
in historiografije Romov.

Za obveščanje Romov v nji-
hovem jeziku je že zdaj precej
narejenega. Radio Tetovo
oddaja krajevni program tudi v
romskem jeziku, pred nedavnim
pa je uvrstil v svoj spored oddaje
za Rome tudi studio B iz Beo-
grada. Težave pa nastajajo ob
zamisli o informativnem časo-
pisu ali reviji v romskem jeziku
prav zato, ker ta jezik še ni do-
volj uveljavljen. Tudi glede tega
smo v Jugoslaviji naredili že
prve korake za uzakonitev in
bogatenje književnega jezika
Romov.

Slovnica, ki so jo ocenili inšti-
tuti za romski študij v Indiji in
Londonu, in komisija za romski
jezik svetovnega kongresa
Romov, omogoča, da Romi hi-
treje obvladujejo književni
govor. Bogatenje romskega je-
zika ostaja še nadalje po-
membna naloga, saj za zapele-
tene pojme iz politike in filozo-
fije še ni ustreznih izrazov v
romskem jeziku. To je eden od
razlogov, da na javnih sestankih
in v krajih, kjer živi veliko
Romov, ti ne uporabljajo svo-
jega jezika.

Odbor za izobraževanje je
sklenil, da je treba začeti poli-
tično akcijo za uvajanje rom-
skega jezika v osnovne šole, v
katerih se šolajo Romi. To ak-
cijo naj bi politično vodile repu-
bliške konference SZDL, pri
uporabi učnega načrta pa bi mo-
rali strokovno pomagati republi-
ški in pokrajinski pedagoški za-
vodi pa tudi medobčinski peda-
goški zavodi na območjih, kjer
žive večje skupine Romov.

Denar za natis ustreznih učbeni-
kov in priročnikov naj bi zago-
tovali izobraževalne skupnosti.

M. JOVANOVIĆ

Drago Glogovšek — 60-letnik

Ko smo lani ob koncu leta pre-
devali svoje delo, hkrati pa
prejemali načrte za prihodnje
no, je v krogu svojih prijateljev
sodelavcev slavil svoj 60. ži-
vniški jubilej mag. Drago Glo-
govšek.

Draga Glogovška ni treba po-
bej predstavljati, saj najbrž ni
pedagoškega delavca, zlasti v
ednjem šolstvu v Sloveniji, ki ga
bi poznal. Gotovo ne bo
dveč, če povemo, da spada med
pedagoge, ki so vse svoje živ-
enje posvetili razvoju vzgoje in
izobraževanja v srednjem izobra-
ževanju.

Otroška leta so mu minevala na
oroškem. Rodil se je leta 1922 v
ravogradu. »Rad bi postal pe-
dagog!« To so bile njegove
proške sanje, ki so se mu tudi
resničile: v Mariboru. Je končal
učeljšee.

Med okupacijo je nekaj časa
delal kot pomožni delavec pri
gradnji mostov v Mežiški in
Dravski dolini, leta 1943 pa je
postal borec za svobodo: najprej
v XVII. ramski brigadi in nato v
IX. udarni krajiški brigadi, kjer je
bil tudi ranjen.

Po vojni je nadaljeval delo v
vzgoji in izobraževanju. Nekaj
časa je vodil izobraževalne tečaje
Centralnega invalidskega doma
IV. armade na Trnovem. Zaradi
izredne dejavnosti je postal že leta
1945 član KPJ.

Vleklo ga je v domače kraje.
Svoje znanje je delil učencem
osnovne šole v Dravogradu.
Navdušeno se je lotil dela, doma-
čini so ga vzljubili. Marsikje je
moral orati ledino in to ga je pri-
tegnilo k poučevanju.

Kmalu so mu zaupali odgo-
vorno nalogo: od 1946 do 1948

je vodil izobraževalno skupino
jugoslovanskih učencev v gospo-
darstvu (vojnih sirot) v Češkoslo-
vaški republiki. Po objavi resolu-
cije Informbiroja se je vrnil v do-
movino.

Odlej je bil več kot 20 let zvest
štajerski metropoli. Najprej je bil
referent za strokovne šole pri po-
verjeništvu za delo na okrajnem
ljudskem odboru v Mariboru,
nato pa je postal prosvetni sveto-
valec za strokovne šole na zavodu
za prosvetno pedagoško službo.
Odlej se ni več ločil od pedago-
ške službe.

V severnovzhodni Sloveniji se
je zelo prizadevalo lotiti dela. Mar-
sikje je moral orati ledino. Veliko
delo je opravil pri razvijanju in-
dustrijskih šol s praktičnim pou-
kom, vajenskih in tehniških šol.
Še posebno se je razdaljal pri izo-
braževanju in usposabljanju uči-

teljev za pouk strokovno-teore-
tičnih predmetov in praktični
pouk ter pri spremljanju delova-
nja šolskih delavcev. V tem času je
sodeloval tudi pri Združevanju
učiteljev in profesorjev strokov-
nih šol v SRS. Zelo uspešno je
vodil v Mariboru študij Višje in-
dustrijske pedagoške šole z Reke,
ki je tedaj kot edina višja šola v
Jugoslaviji izobraževala učitelje z
višjo izobrazbo za strokovno-teo-
retične predmete. Zavedal se je,
da je treba zgraditi nove šolske
objekte, zato je spodbujal grad-
njo številnih objektov strokovnih
šol v severnovzhodni Sloveniji.

Leta 1966 je bil štipendist
UNESCO; šest mesecev se je
izobraževal v ZR Nemčiji in na
Švedskem, kjer je proučeval sis-
tem srednjega šolstva. Tu si je
nabral bogato znanje, ki ga je
prenašal na mlajše rodove. Ob
delu se je izobraževal tudi sam,
končal je študij na fakulteti za in-
dustrijsko pedagogiko na Reki in
postal profesor industrijske pe-

dagogike; nato je opravil podi-
plomski študij in dosegel aka-
demsko stopnjo magistra indu-
strijske pedagogike.

Po ustanovitvi Zavoda SR
Slovenije za šolstvo leta 1969 je
prišel v Ljubljano. Zdal je na tem
zavodu že več kot 13 let in vodi
oddelek za strokovne usmeritve
oziroma usmerjeno izobraževa-
nje. Sodeloval je pri pripravi
gradiva: Preobrazba srednjega
šolstva v usmerjeno izobraževa-
nje, Smernice za oblikovanje
vzgojno-izobraževalnih pro-
gramov v usmerjenem izobraže-
vanju in Programska zasnova
srednjega izobraževanja. Meto-
dološko je vodil in usmerjal delo
pri oblikovanju vseh programov
srednjega izobraževanja.

Njegovo široko znanje in prete-
htana odločitev veliko pripomo-
rejo k reševanju večkrat težkih
problemov. Njegovi sodelavci ga
cenijo in spoštujejo.

Ima lep human odnos do ljudi.
Mag. Drago Glogovšek je so-

deloval z referati na številnih
kongresih in simpozijih. Svoje
bogato znanje rad prenaša na
mlade rodove. Zmeraj je bil akti-
ven družbeno-politični delavec.

Ves čas je pisal in bogatil šte-
vilne strokovne revije s svojim
znanjem. Za požrtvovalno in
uspešno strokovno delo je prejel
državna odlikovanja: medaljo za
hrabrost, medaljo zasluga za
narod, red dela z zlatim vencem,
in red zasluga za narod s srebrnimi
žarki.

Že leta 1964 je bil imenovan za
pedagoškega svetnika.

Prejel je veliko nagrad in priz-
nanj. Največ pa mu prav gotovo
pomeni Zagarjeva nagrada, ki jo
je dobil leta 1981.

Vsi, ki ga poznamo, mu ob tem
jubileju stiskamo roko z željo,
naj še dolgo ostane med nami,
nam naj iz svoje bogate zaklad-
nice še kaj pove, saj bomo veseli
njegovih modrih in preudarnih
nasvetov.

DRAGO NOVAK

pobude
odmevi

Ob učbeniku Spoznavanje narave za 4. razred osnovne šole

Sem stara naročnica in bralka Prosvetnega delavca (še iz dijaških let).

Razumem tovariša s Tolminskega (njegovo pismo je objavljeno v zadnji lanskii številki Prosvetnega delavca), da včasih to in ono pogreša v listu, ki bi moral biti naš. Verjamem pa tudi, da smo sami naročniki — prosvetni delavci, krivi, da list ni naš.

Pozdravljam rubriko — »Vi vprašujete — mi odgovarjamo«. Prav vabilo (Prosvetni delavec št. 20) me je ojnalo, da pišem. Moje pisanje morda ni prav za to rubriko, a vem, da boste vi v uredništvu to presodili, to, da pišem, pa bo pripomoglo, da bo moj nemir potešen. Če pa imam vsaj malo prav ali če me odgovorni utemeljeno zavrne, pa bom mirneje nadaljevalo delo (uporabljala predpisani učbenik).

Po nekaj mesecih pouka v lanskem šolskem letu smo dobili nov učbenik za spoznavanje narave v 4. razredu. Precej drag je bil, še posebno zato, ker smo preskrbeli že stare (nekateri starši so jih celo kupili).

Nekatere stvari v tem novem učbeniku me motijo. Nisem strokovnjakinja, a bi kljub temu rada povedala nekatere stvari. Odgovorni strokovnjaki pa naj učbenik dobro pregledajo in tudi povedo svoje.

V januarju 1982 smo imeli aktiv učiteljev 4. razreda. Pričakovala sem, da bomo kaj rekli tudi o učbeniku, pa razen hvale ni bilo prostora za prav nič drugega. (Res je, da je bil učbenik le nekaj mesecev v rabi, a kljub temu bi ga lahko že toliko poznali, da bi rekli tudi kakšno kritično na njegov račun — prva točka dnevnega reda: Vsebinska in didaktična predstavitev učbenika spoznavanje narave za 4. razred osnovne šole.)

Tudi na poznejšem sestanku aktivna smo se samo bežno ustavili ob učbeniku, češ, da je zelo prijeten, da je slikovno bogat. Sestavni del učbenika pa je tudi besedilo in prav tu me marsikaj moti. Naj kar začnem:

1. Učenci! Zelo bomo veseli, če bomo dobili sporočila o pomankljivostih učbenika in nasvete za izboljšave. (Avtorji, ali so učenci 4. razredov toliko zreli, da bi lahko kaj več rekli kot to, da so v učbeniku lepe slike?)

Str. 5, drugi odstavek: ... Na polju raste ponavadi le ena vrsta rastlin... (Kaj je polje?)

Str. 6, drugi odstavek: ... V gozdu živijo le samonikle rastline in živali, na polju pa predvsem tiste, ki jih gojijo ljudje... (Gojijo ljudje tudi poljske živali?)

Str. 7, zadnja vrsta: ... listnato drevje v gozdu odvrže listje, da ga ne prizadeje zimski mraz. (Odvrže listje ali listje?)

Str. 8, predzadnji odstavek: V tleh imajo oporo drevesa s svojimi koreninami, v njih kopljejo rove in skrivališča miš, lisica, jazbec, pa žuželke, iščejo si hrano kot, ogrci in druge ličinke... (Čudna formulacija stavka.)

Str. 13, predzadnji odstavek: ... Iglasti borovi gozdovi rastejo predvsem tam, kjer druge vrste drevja ne uspevajo dobro... (Zakaj iglasti borovi gozdovi, če vemo, da je bor iglavec?)

Str. 13, spodaj — zadnji stavek: ... Zaradi paše je ponekod gozdna meja tudi niže... (Ali paša določa gozdno mejo?)

Str. 14, prvi odstavek: ... V s

hribovju in dolinah rastejo tudi gozdovi iglavec, predvsem smreke. Sem jih je posadil človek z namenom, da bi imel uporaben smrekov les čim bolj pri roki...

(Je vse iglaste — smrekove — gozdove posadil človek? Sadi drevesa ali gozdove?)

Str. 17, tretji odstavek: ... Korenine so razvejane plitko pod površino zemlje in ne segajo v globino... (Če so razvejane plitko, potem ne segajo v globino.)

Str. 19, zgoraj: Iz oprasenih cvetov se razvijejo skledičasti plodovi, ki jih imenujemo žir ali bukvica. (Kaj je žir, kaj je bukvica?)

Str. 19, zgoraj — slika: Zapis pod sliko Bukova košnja v jesenskih barvah. (Na sliki je bukovca vejica!)

Str. 19: Kostanjev les je odporen proti vlagi, zato iz njega izdelujemo železniške prago, stikalnice, električne drogeve. V zadnjem času ga je napadla bolezen. (Kostanjev les ali kostanj?)

Str. 20, ALI VEŠ: — drugi odstavek: ... gozda nikoli ne posekajo na golo. Vedno posekajo določena zrela ali obolela drevesa. (Učenci vidijo v neposrednem okolju na golo posekan gozd.)

Str. 22, ALI VEŠ: — da napravimo umetna gnezdišča za ptice oziroma puščamo v gozdu tudi suha in trhla drevesa... (ali niso leglo za škodljivce?)

Str. 22, 23: Cel kup novih pojmov: plenilci, zalubniki, muškatniki, najezdiki, lubadarka, insekti, insekticidi...

Str. 30 ... Med zimskim spanjem polhovo srce počasneje bije, polh redkeje diha, zniža se tudi njegova telesna temperatura... (Živa bitja redkeje ali gošče diha? Velja morda to samo za polha?)

Str. 34, predzadnji odstavek: Vsaka mati ima pravico do osem mesečnega plačanega dopusta. (Res vsaka mati? Kaj pa kmečka mati?) (Otrok je materin in očetov, otrok svojih staršev pa čeprav morda ne živijo skupaj. Iz prejšnjega dela odstavka tega ni mogoče ugotoviti.)

Str. 39, samček v jamicah, v votlinicah, med koreninami, v votlinici, samčki, samičke... (Pomanjševalnice v zaporednih stavkih!)

Str. 42, v gozdu živi divji kunec (predzadnji odstavek):

... Samica jih skrbno neguje v posebnem rodnem rovu, obloženem z dlako, ki si jo populi okoli sskov na trebušni strani... (Ima divji kunec — samica seske tudi na hrbtani strani?)

Str. 44, drugi odstavek: ... Kot vsi sesalci tudi lisica menja svojo dlako spomladi in jeseni... (Čigavo pa?)

Str. 46, zgoraj: Lovci skrbijo za ravnovesje v naravi tako, da načrtujejo odstreljevanje medvedov (50 letno), le tako bo... (Na kako velikem območju jih smejo odstreliti 50?)

Str. 69 — Vlaga v zraku... že pri sestavi zraka smo ugotovili, da je v naravnem zraku... (Kaj pa v nenaravnem zraku?)

O tem učbeniku ali o posameznih poglavjih (in nekaterih napakah) govori tudi tov. Čvenkel v Nedeljskem dnevniku (4. in 11. aprila 1982).

STANKA PUCKO

Skupinski pouk — direndaj ali zanimivo delo?

Že več let poskušamo na naših šolah frontalni pouk čim pogosteje nadomestiti s skupinskim poukom. Pot od učiteljevega katedrskega načina poučevanja do samostojnega, dejavnega učenčevega učenja v skupini sošolcev pa ni niti preprosta niti kratkotrajna.

Stoletja dolgo so bili učenci vajeni videti učitelja pred seboj. Poslušati njegov glas in se mu podrežati. Ni lahko izkoreniniti nekaj, kar je celim rodovom šolarjev in šolnikov prešlo v kri in dopovedati današnjemu učencu, da učitelj ne bo več »glavni« v razredu, temveč da je le spremljevalec, svetovalec, usmerjevalec učenčevega dela, glavni igralec v igri pa je učenec, in ne učitelj.

Druga stran medalje je v tem, da so ure skupinskega pouka za učitelja ponavadi zelo naporne in utrudljive, in so jim zato več-

noma raje izogne. Sama vem, kako sem včasih utrujena obupala ob nemiru, ob vsesplošnem glasnem govorjenju med skupinskim poukom in sem se zato nemalokdaj zatekla k staremu, dobremu, preskušnemu pouku »ex cathedra«. Toda čas me je izučil in zadeve sem se lotila malce drugače.

Zdaj učence na skupinski pouk najprej temeljito pripravim. Treba jih je pač vzgojiti za novo delo, jim povedati, kaj želimo. Glavni oblikovalec odnosov na razdalji učitelj — učenec je pač učitelj!

Najboljše je, če začnemo s skupinskim poukom takoj v začetku šolskega leta. Otroku je treba vsako novo stvar predstaviti, pokazati, o njej kaj povedati, jo pojasniti. Tudi skupinski pouk je nekaj novega, zato si je pač treba

vzeti čas in povedati učencem, kaj to pravzaprav je.

Brez posebnega poudarka jim najprej povem, da se ne bomo držali več samo starih, obrablenih šolskih navad, čas je, da vzamejo vajeti tudi v svoje roke. Naučili se bomo skupinskega pouka! To pomeni, da se bomo poskušali približati načinu srednješolskega in visokošolskega študija. Učenci napno ušesa. Počutijo se odrasle in poslušajo naprej: »Velika teža dela na srednjih in visokih šolah se prenese na laboratorijske vaje, seminarska dela, referate, raziskovalne naloge itd.

Profesor da neko nalogo, smernice za delo, svetuje literaturo, ki obravnava določeno temo, od učenca ali študenta pa je odvisno, kako se bo zadeve lotil.

Da ne bi prišli na srednje in visoke šole nepripravljeni, se bomo že zdaj začeli pripravljati na tako samostojno delo. Pomembno je, da odnese učenec iz osnovne šole čim več sposobnosti in delovnih navad. To je pomembnejše od same količine znanja. Pomembno je, da se usposobi za nadaljnje šolanje.

Delali bomo torej v skupinah. Vsaka skupina bo dobila svojo nalogo in bo pred koncem ure poročala o dosežkih svojega dela. Tako bo pridobil razred rezultate več skupin, učenje bo postalo samostojnejše, zanimivejše, predvsem pa, usposabljal se boste za kasnejše, težavnejše naloge.

Kasneje v življenju pri delu, je pač tako, da temelji večina dela v tovarnah, podjetjih, bolnišnicah in ustanovah na skupinskem načinu dela. Skupina tehnikov in inženirjev dobi nalogo narisati most. Skupina varilcev mora zvariti ladijski trup. Skupina zdravnikov in medicinskih sester operira bolnika. Čim bolj je posamezna skupina pri delu uigrana, prilagojena, čim bolj jo povezuje medsebojno tovaršstvo in odgovornost do zadane naloge, tem uspešnejša bo njeno delo.

Da pa se lahko začnemo na šoli navajati na ta tako zelo pomembni način dela v industriji, zdravstvu in na vseh področjih človekovega delovanja, ne bomo pač podredili določeni zahtevam. Prvi pogoj je disciplinarnost.

Dalje; gre za odnos do profesorja. Na univerzi ima vsaka fakulteta prostor, kjer lahko študenti študirajo po skupinah in skupaj rešujejo naloge, ki jih posameznik sam ne zmore. Nenapisno pravilo teh prostorov je — mir. Tam nihče ne govori glasno.

Danes bomo spremenili način učilnice v tako čitalnico. Razdelimo se bomo v skupine, vsaka prevzela svoje naloge. Razložimo bomo vse, kar je potrebno. Vpišajte me, kar bo ostalo nejasno od trenutka, ko se bomo dogovorili za začetek skupinskega pouka, se pogovarjamo samopetaje! Velja?

»Velja!«
Razložim nalogo, objavljen način dela, razdelim naloge, čakam na vprašanja, odgovorjanja — vse je pripravljeno. »Učenci zdaj pa! Smem?«

»Da.«
»Ena, dva, tri — zdaj!«
»Pst!«
Najstniki, ti nenadkriljivi igračci, ki se znajo živeti v vsaki vlogi, so postali tokrat srednji šolci ali visokošolci, ki po skupinah rešujejo naloge.

Peter iz tretje klopi mi malčeno pripoveduje: »Njegova skupina nečesa ne razume. Šepetaje jim razložim, če ne vedo. Prikimajo mi, češ, zdaj jasno in že se tiho bližam naslednji skupini.

Šepetam zdaj tu, zdaj tam, nič nisem utrujena. V razredu slišati le priten šepet.

Tako kot že velikokrat se mi tudi tokrat bogato obrestoval, ki sem ga porabila za uvodni govor z učenci.

DUŠICA KUNAVER

Elan na sejmu učil 83

Vsak sejem je nov izziv in priložnost, da si zainteresirani strani merita utrip, primerjata želje in se utirjata. S to obredno obliko (koliko jo izrabljamo?) se širijo obzorja, porajajo se nove zamisli in novosti; meri pa se tudi to, koliko je v žepih in glavah. Te priložnosti, ki se ponudi enkrat na leto, ne gre zamuditi, posebno ne v časih, ko poskušamo uvoz nadomestiti s svojimi silami in s kar se da hitrimi koraki slediti naši znanosti.

Poglejmo, kaj si bomo lahko ogledali na ljubljanskem bienalnem sejmu učil (letos od 21. do 26. februarja).

Na ogled tega, kar bomo razstavljali vabimo posebej ravnatelje, direktorje, upravnike in učitelje telesne vzgoje, ki odločajo o telovadnicah in igriščih, saj se je v zadnjih letih pokazalo, da je tovrstna Elanova dejavnost

prav primerna. Ponujamo ideje, zasnove in nasvete o projektiranju (ki je predaleč od izobraževanja in vloge športno-rekreativnega centra KS) razne detale za opremo, ki se vgrajuje, drugo. Športni pod je izredno pomemben; podi elastan pa nudijo najboljše in najbolj gospodarne rešitve. To so edino podi pri nas, ki so ustrezno utrjeni. Kljub prožnosti niso hrupni in jih je lahko vzdrževati.

Nova prevozna zavesa bo pomogla, da bo pouk, čeprav nemogočih razmerah, kolikor možno. Posebno pozornost smo namenili šolam brez telovadnice, zato predlagamo opremo za preureditev učilnice v telesnovzgojni prostor.

Telesnovzgojni kartoni so našli domovinsko pravico. S kulteto za telesno kulturo pravljamo merne instrumente za ugotavljanje motoričnih sposobnosti in morfoloških zna-

nosti učencev. ELAN že od nekdaj izdeluje opremo za vrhunsko gimnastiko. Tokrat smo dali prednost ritmičnim, ki je izredno primerna za šolo. Najnovejši program plastičnih uteži sicer ni nič lažji, je pa lažji za oko in primernejši za domačim trim: »trimlet« je posebno miren za otroške sobe. Šole šolska športna društva, posebej pa košarkarji, se bodo razvesele obsejne male plošče, ki naj otrokom do 12 leta približa košarko, tem napravi igro prijetnejšo. Pravilni košarkarji bi zbujaali več pozornosti koš, za športne dvorane, ki ga je mogoče zložiti in prepeljati.

Za vzgojno-varstvene organizacije bomo predstavili igrala stema »A«, ki so psihopedagoško preskušena in priznana.

JANEZ URBANC

Kdo je močnejši? (Foto: Goran Rovani)

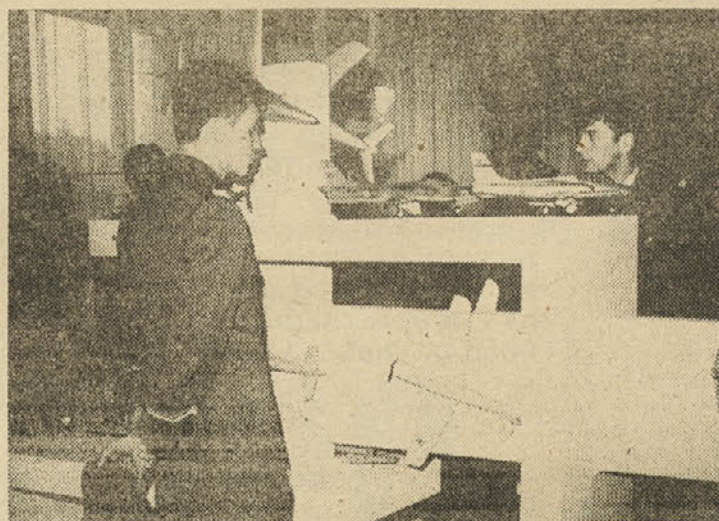

Podružbljanje vojaško-obrambnih poklicev

Kmalu se bodo morali slovenski osmošolci v osnovnih šolah odločiti za prihodnje poklicno smeritev. Upravičena je bojazen, da se bo ponovila »stara praksa« zadnjih let, ko so se učenci na hitro in enostransko odločali ob skromni izbiri poklicev. Zato bi bilo prav, da bi poklicno usmerjanje postavilo še glavni del vzgojno-izobraževalnega procesa v osnovni šoli. Prvenstvena naloga osnovne šole je namreč, da učence motivira za vse poklice, ki jih družba potrebuje, saj in jih bo potrebovala v prihodnje; zato se šola ne sme zadovoljiti le z občasno, skromno informacijo o poklicih. Voja-

ško-obrambni poklici spadajo prav gotovo v tisto skupino poklicev, ki jih naša družba potrebuje, in za katere moramo pridobiti dovolj mladine. Ob tem pa je treba opozoriti, da so prav vojaško-obrambni poklici tisti, o katerih učenci premalo vedo in so zanje premalo motivirani.

V vzgojno-izobraževalnem procesu in pri interesnih dejavnostih se zmeraj premalo poudarjamo tiste poklice, ki so družbi najbolj potrebni, zato bi bilo prav, če bi prav tam namenili ustrezno pozornost. Poklicno vzgojo ali bolje poklicno usmerjanje bi bilo treba obravnavati

Gojenci spoznavajo letalski poklic

vsaj v temeljnih sestavinah: opis poklica, njegov družbeni položaj in opis zaposlitve. Potrebe časa in družbe zahtevajo, da se pedagoška praksa kakovostno spremeni. Vsak otrok mora biti ustrezno in dobro seznanjen z vsemi možnostmi, ki jih ponujajo vojaško-obrambni poklici.

Naj povemo, da vojaških poklicev, ne primanjkuje, saj jih je veliko na voljo, v teh poklicih pa je še zmeraj premajhen odstotek Slovencev, ki ga kot republika — moramo zagotoviti v primerjavi z drugimi republikami in pokrajinami. To pa je gotovo posledica pomanjkljive poklicne

vzgoje in nezadostnega podružbljanja vseh poklicnih usmeritev, to je — nezadostnega seznanjanja javnosti. Pri tem ima osnovna šola pomembno nalogo, posebno v okolju, kjer deluje.

Vsem pedagoškim delavcem v osnovnih šolah bo dobrodošel nov didaktični priročnik Vojaške šole in poklici, ki ga je izdala Dopolna delavska univerza v Ljubljani. Koristno ga bodo lahko uporabljali pri poklicnem usmerjanju in svetovanju učencev ob izbiri poklicne smeritve. Knjižica ima 29 barvnih grafoskopskih prosojnic in vsebuje tudi navodila za didaktično uporabo v osnovni šoli in v srednjem usmerjenem izobraževanju, uporabljajo pa jo lahko tudi na roditeljskih sestankih.

Na področju srednjega usmerjenega izobraževanja je ostalo še precej nerešenih vprašanj npr. o prehajanju učencev iz posameznih usmeritev po prvem, drugem in tretjem letniku v ustrezne usmeritve vojaških šol.

Usmerjanje mladine v vojaško-obrambne poklice ni samo naloga osnovne šole, temveč vseh družbeno-političnih organizacij.

Le-te naj usklajeno delujejo po programu koordinacijskih odborov pri občinskih konferencah SZDL. Le tako bomo lahko dosegli boljše uspehe tudi pri usmerjanju v vojaško-obrambne poklice, ki je naša skupna odgovornost in dolžnost.

IVAN HREN

Za ohranjanje vrednot našega boja

Zveza prijateljev mladine Slovenije nenehno potrjuje svojo skrb za vzgojo mladega rodu na vseh področjih svoje razvejene dejavnosti. Za isti smoter se zavzema tudi komisija za ohranjanje tradicij narodnoosvobodilnega boja pri svetu zveze, ki je na svoji nedavni seji razpravljala o številnih dejavnostih pionirjev na področju domoljubne vzgoje. Tako kot druga leta bo tudi letos namenjena ustrezna pozornost zboru pionirjev Jugoslavije kot manifestaciji bratstva, enotnosti in prijateljstva med našimi narodi in narodnostmi. Pionirji se bodo udeležili tudi pohoda po poteh osvobodene Primorske in sodelovali na taboru Sutjeska. Vse našete dejavnosti bodo izvedli glede na skromne denarne možnosti, ki so na voljo v današnjem času varčevanja.

Ko so člani komisije razpravljali o jugoslovanskem zboru pionirjev v Kočevju, so se med drugim dogovorili, da bodo ob zboru poskusili zadržati pionirje iz drugih republik in pokrajin še tri dni v Kočevju, kjer bodo sodelovali na delovni akciji skupaj s kočevskimi in ribniškimi pionirji. Pionirje iz drugih republik in pokrajin bodo kot goste razporedili po krajevnih skupnostih v Kočevju in v ribniški občini po skupinah, ki bodo sestavljene iz

Zanimiv in odgovoren poklic

V kadetsko šolo za miličnike v Tacnu se bodo kandidati lahko vpisovali do 31. marca

Milica kot sestavni del splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite ima pomembne naloge v miru, v izrednih razmerah, v neposredni vojni nevarnosti in v vojni.

Znano je, da miličnik že zdavnaj ni več samo tisti, ki vzpostavlja javni mir in red, temveč je postal človek, ki pomaga sočloveku v raznih težavah. Pri svojem zanimivem in odgovornem poklicu opravlja uspešno in hitro vse naloge, ki so mu zaupane in je moralno neoporečna osebnost široke politične razgledanosti. Postal je del našega vsakdanjega življenja, ki s svojim prizadevnim delom skrbi za našo osebno varnost in za družbeno lastnino.

Svoje delo lahko opravlja na postaji ali na oddelku milice s splošnim delovnim področjem ali na enem izmed varnostnih območij. Lahko dela tudi na prometni, mejni ali na železniški postaji milice. Miličniški poklic ponuja kandidatom številne možnosti izbire saj se lahko opredelijo tudi za mnoge posebne poklice, kot na primer: za vodnike službenih psov, za gorske reševalce, konjenike, potapljače, za voznike patrolnih čolnov in druge.

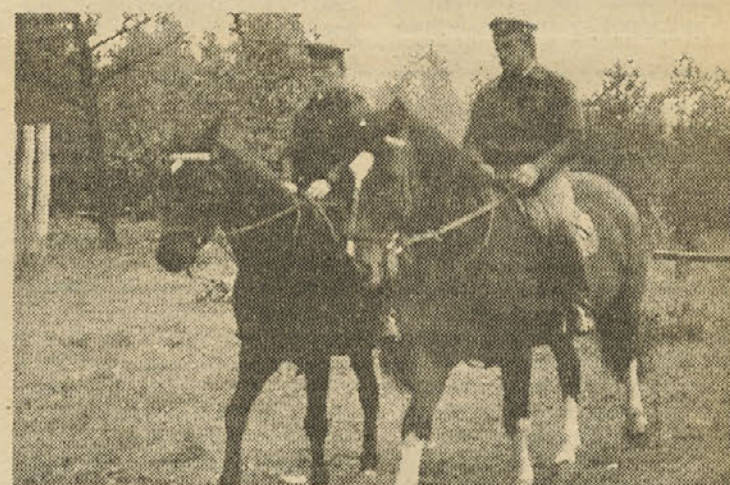
Kandidati, ki jih privlači miličniški poklic, se lahko šolajo v kadetski šoli za miličnike v Tacnu, ki je ena izmed najbolje opremljenih šol v Sloveniji. Šola se lahko pohvali z najboljšimi delovnimi razmerami, ker ima na voljo domove za kadete, številne učilnice s kabineti, telovadnico, strelišče, obsežne športne površine in drugo.

Naj povemo, da se kandidati lahko vpišejo v kadetsko šolo za miličnike v Tacnu do 31. marca. Vpiše se lahko vsak mladinec, do 17. leta starosti. Biti mora telesno in dušeno zdrav, obvladati mora slovenski jezik, imeti mora uspešno končano osnovno šolo in ne sme biti proti njemu izrečen vzgojni ukrep.

Povedati je treba, da vpisovanje v šolo za miličnike v Kotnikovi ulici v Ljubljani traja vse leto.

Z vsemi možnostmi šolanja za poklic miličnika so nas seznanili predstavniki republiškega sekretariata za notranje zadeve in predstavniki kadetske šole za miličnike v Tacnu na tiskovnem sestanku, ki so ga pripravili pred začetkom vpisa v naslednje šolsko leto.

T. D.

Miličniki — konjeniki

V vrhu politike in umetnosti

Življenjepisna skica: Rodil se 2. marca 1902 v Dobrunjah nad Urhom. Oče je bil »izdelovalec« papirja v papirnici Vevče, mati pa »natiskovalec« v tiskarni v Ljubljani, kot pisatelj, dramatik in politik pa »popisovalec« papirja. Mladost v znamenju prve svetovne vojne in razpada Avstro-ugarske. Po vojni uide od doma v Makedonijo, v Bitolo, v podoficirsko artilerijsko šolo. Po nekaj letih se vrne in si išče službo kot nekvalificiran delavec, vendar se politično in kulturno izobražuje. Vstopi v komunistično partijo in se zaveže boju za pravice delavskega razreda in za družbeno preobrazbo. Postane eden glavnih sindikalnih voditeljev delavcev v tiskarstvu. V domačem kraju, v Radvorju, je predsednik delavskega kulturnega društva Svoboda. Režira, igra, predava, igra godbi. Napiše pet velikih dramskih del. Povezan je z Borom Kidričem, Edvardom Kardeljem in drugimi vodilnimi komunisti. Vzdržuje stike z organizatorji delavstva po vsej Sloveniji. Zelo ljubi svojo družino. Ima tri otroke, a eden se smrtno poškoduje. Boleha, prestane težko operacijo. Jeseni 1940 je tri mesece zaprt.

V zaporu je pisal pesmi in mladinsko povest *Slike iz zgodovine*. Poleti 1941 je organiziral partizansko četo na Molniku in v okolici. V Ljubljani je zbiral in tiskarske delavce, da so bili partizansko literaturo. Zato je spet šel v gozdove in opravljal pomembne politične naloge, ki mu jih je zaupalo vodstvo narodnoosvobodilnega boja. Padel je v sovražnikove roke; domači izdajalci so ga 22. februarja 1943 ubili na Polici nad Grosupljem. Pokopan je na Žalovškem.

V Moškričevem literarnem delu je pomembna tudi snov o otročih. Oglejmo si jo pobliže. V drami *Rdeče rože* sta pomembna otroka Toneta in Cilke. Drama je sicer zastavljena tako, da otroka na odrju ne nastopata, vendar ju kar naprej omenjata starša, pa tudi njihovi prijatelji. Tone Jerič je pogumen

bojevnik in požrtvovalen delavski organizator, ki ne izda korika delavstva, čeprav s tem škoduje sebi in družini in je dober mož in oče. Tonetov lik je v marsičem avtobiografski.

Ko delavcu Rženu umre najmlajši od devetih otrok, ta obupani oče, ki se je vdal pijači, bridko obžaluje, da ga ni niti enkrat popestoval, sodelavci zberejo pomoč in tudi kasneje pomagajo njegovi družini. Ko Cilka Jeričeva umre, moža Toneta pa zapro, skrbi za njuna otroka Tonetova svakinja Ivanka in ju vzgoji v značajna človeka, ki nadaljujeta očetov boj za lepšo prihodnost delavstva.

V drami *Dani* se prikazuje Moškrič dolgotrajno delavsko stisko. V tretjem dejanju imajo poleg žensk veliko vlogo tudi otroci. V tej drami pa otroka (Skalarjeva) veliko nastopata na odrju. Medtem ko je starejši Francek razumevajoč, potrpečljiv, ponosen in radodaren do otrok, ki živijo še v slabših razmerah, je mlajši brat Tonček zahteven, lačen, nepotrpečljiv, upogljiv. Ni mogoče reči, da je sebičen. Moškrič oziroma delavci, ki nastopajo v drami, imajo razumevanje za take otroke. Delavci v svojem stiskovnem boju upoštevaajo družinsko problematiko; upoštevaajo jo delavski voditelji, čeprav so vztrajnejši in odločnejši. V tretjem dejanju drame *Dani* se Moškrič umetniško uporabi in odlično oblikuje snov o družinah in otrocih. To dejanje, ki je največji dosežek Moškričeve dramatike in literature.

Moškričeva povest *Slike iz zgodovine* je v veliki meri mladinska povest. Tako kot je Edvard Kardelj v delu *Potovanje skozi čas* podal mladim bralcem pregled družbenega razvoja človeštva, je storil podobno tudi Moškrič v svojih *Slikah iz zgodovine*. To delo ni samo zgodovinsko in poučno, temveč je tudi pripovedno bogato.

Bralcu se še posebno vtisnejo v spomin podobe iz novejših zgodovine. Opiše tudi propad Avstro-Ogrske in ustanovitev Jugoslavije in ju poveže z dogajanjem v Bregarjevi družini. Moškrič

prikazuje otroke v nekem kraju glede na gospodarski položaj in glede na politično prepričanje njihovih staršev. Poda tudi izjemno lep lik učitelja narodnjaka in poštenjaka.

V zadnjem delu povesti Moškrič pripoveduje, v kakšni nevarnosti se je konec tridesetih let znašla Jugoslavija kot država. Prikazuje odločnost mladih ljudi, izobraženstva, častnikov in vojakov, da jo branijo. Moškrič, ki je bil dotlej predvsem bojevniki za zmago delavstva, je malo pred drugo svetovno vojno postal tudi bojevniki za državno in narodno svobodo.

Tudi v Moškričevi liriki je otroška in družinska motivika pomembna in značilna. Povezuje se z motiviko ljubezni do dekleta in žene in z motiviko boja proti družbenim krivicam. Moškričeva lirika preseneča s svojo človeško pristnostjo in svežino. Marksiistična usmeritev in izobrazba iz Moškriča ni naredila dogmatika, ampak je bil podobno kot Kajuh človeško občutljiv in sprejemljiv. Moškričeve pesmi izražajo širok pogled na življenje: družbeni, borbeni pogled, pa tudi družinski, osebni. Pesnik izpoveduje tako borbeni optimizem kot tudi najtemnejši obup. Doživljajska širina je lastnost, po kateri se Moškrič razlikuje od enostranskega, vedno enako utirjenega, večinoma razumskega politika in ga izpričuje kot usodno zavezanega umetnika. Moškričeva usoda je bila, da je v svojem življenju in delu povezoval najzvestejšo in najodločnejšo politiko ter najčistejšo, najlepšo, najnežnejšo umetnost.

Jože Moškrič je bil kos zahtevam, ki mu jih je nalagalo življenje. Izbral je svojo nadarjenost in je z močno voljo in požrtvovalnostjo segel v vrhove naše politike in umetnosti.

Pred leti je izšel izbor Moškričevih pesmi, ki jih je uredil njegov sodelavec v tiskarni in literarni prijatelj France Cankar, Moškričeva dramatika in proza pa še nista izdani. Izbrana Moškričeva dramatika s komentarji bo kmalu izšla pri založbi Borec. MILAN DOIGAN

TEA DOMINKO

naš pravnik

Vzgojiteljica — varuhinja in pripravništvo

Končala sem štiriletno vzgojiteljsko šolo. Ker se nisem mogla zaposliti kot vzgojiteljica (ni bilo prostih mest), sem sprejela delovno mesto varuhinje. Po enem letu dela v vrtcu bom morala opraviti strokovni izpit. Ali lahko zahtevajo od mene, da opravi strokovni izpit za vzgojiteljico, saj delam kot varuhinja, njeno delo pa se bistveno razlikuje od dela vzgojiteljice. V vrtcu, kjer delam, so mi sicer določili mentorja, vendar delava v različnih skupinah in le občasno hospitiram pri vzgojiteljicah. Tako imam z delom vzgojiteljice le malo stika in pogrešam pravega mentorstva, ker delava z mentorico v različnih starostnih skupinah. Kako naj se v teh razmerah pripravim za strokovni izpit?

K.S.

Po zakonu o vzgoji in varstvu predšolskih otrok (Uradni list SRS, št. 5-282-80) so dolžni opraviti strokovni izpit najpozneje v dveh letih po začetku dela v vzgojno-varstveni organizaciji le vzgojitelji in strokovni delavci (pedagog, psiholog, socialni delavec, specialni pedagog in zdravstveni delavci), za varuha pa zakon te obveznosti ne določa, pa tudi pripravništva ne predvideva zanj.

Ker opravljata varuh in vzgojitelj različna dela in naloge v vzgojno-varstveni organizaciji, zaradi česar imata tudi različne pravice, obveznosti in odgovor-

Na vprašanja odgovarja Vili Veršaj, samostojni svetovalec Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo.

nosti, in ker določa zanj tudi različne pogoje, menimo, da delavec, ki opravlja delo in naloge varuha v vzgojno-varstveni organizaciji, ne more hkrati imeti statusa vzgojitelja — pripravnika. Delavec, ki je sklenil delovno razmerje kot varuh, ima pravice, obveznosti in odgovornosti, ki jih določajo samoupravni splošni akti vzgojno-varstvene organizacije. V skladu z zakonom in pravilnikom o pripravništvu in strokovnih izpitih delavcev na področju vzgoje in izobraževanja (Ur. l. SRS, št. 20-1157-80) pa strokovni izpit lahko opravlja tudi delavec, ki ni pripravnik, če izpolnjuje predpisane pogoje.

Tako lahko opravlja strokovni izpit za vzgojitelja tudi varuh, ki ima ustrezno izobrazbo za vzgojitelja in najmanj šest mesecev vzgojno-izobraževalnega dela. Ker je zaposlovanje vzgojiteljev na delih in nalogah varuha praviloma le začasno in bodo kasneje začeli v celoti opravljati dela in naloge vzgojiteljev, je v interesu tako vzgojno-varstvene organizacije kot tudi teh delavcev, da se že tedaj ko opravljajo dela in naloge varuha, pripravljajo na strokovni izpit. To pa jim bodo vzgojno-varstvene organizacije omogočile z občasnimi hospitacijami v različnih skupinah otrok oziroma pri različnih oblikah vzgojnega dela po delovnem načrtu vzgojno-varstvene organizacije.

Ekološki tečaj za mladino

Zveza društev za varstvo okolja v Sloveniji spet pripravlja, tokrat že četrto leto, tečaj za mladino na območju Ljubljane in okolice, ki bo nov prispevek k ekološki vzgoji mladine. Na tečaju bodo predavali vrhunski slovenski strokovnjaki o okolju in različnih vprašanjih, ki se pojavljajo po vsem svetu zaradi napak, ki jih dela človeštvo. Predavatelji so povečini raziskovalci v našem ožjem prostoru, zato zasledimo v njihovih izjavah neposredno vprašanja in tudi znanstvene rešitve oziroma napovedi. Tako dobi poslušalec — v poljudnoznanstveni obliki — dragocene, najnovejše in dolgoročne podatke in napovedi o človekovem obstoju.

Tečaj sestavlja šestnajst ekoloških tem, ki se bodo zvrstile v dveh delih: prvi del bo potekal letošnjega marca in aprila in se bo začel že v torek, prvega marca. Drugi del bo na vrsti prihodnje leto. Predavanja bodo ob torkih, v predavalnici 4, v četrtem nadstropju fakultete za strojništvo, Ljubljana, Murnikova 2. Začenjala se bodo ob sedemnajsti uri, končala pa okoli devetnajste ure. V sklepnem delu bo letos tudi dvojje pogovorov, ki bosta v terasni dvorani Mestne konference SZDL, Ljubljana, Komenskega 7. Začela se bosta ob sedemnajsti uri.

Zveza društev za varstvo oko-

lja v Sloveniji je že poslala izčrпно obvestilo o tečaju vodstvom srednjih šol na območju Ljubljane in okolice.

Dosedanji obisk in sodelovanje mladine pa tudi učiteljev v razpravah kaže pozitivno odmev na srednjih šolah. Lani je prihajalo povprečno devetinšestdeset poslušalcev z osemnajstih srednjih šol.

Obrementev učencev v usmerjenem izobraževanju je nedvomno velika (natančneje: prevelika!), zato ti že odklanjajo vse kar ni neposredno povezano s poukom. Tako mladina zelo malo sodeluje v krožkih ali pa sploh nič. Morda se bo zato zmanjšal tudi obisk na ekološkem tečaju. Vsi, ki drugače posegamo v vzgojo mladine, moramo zdaj objektivno razmisliti, kako bomo uvajali mladostnika v življenje. Ali se bomo odločili za zoženo vzgojo ali pa bomo kljub zdajšnjim, nedvomno še nedodelanim načrtom, našli vzorec za mladostnikov dan ali teden, za čas, v katerem se bo učenec ukvarjal tudi s konjički in se družbeno uveljavljal. Zgodovina človeštva pa uči, da je ta, drugi način življenja primernejši, saj odpira vsestranske poglede in zato bolje razvija mladostnikovo samostojno presojo.

VIDA SPAZZAPAN-BRELIH

Ustanovitelj: Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter izobraževalna skupnost Slovenije — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom.

Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: Metka Rečnik, predsednica, Tea Dominko, Milanka

Vsak prosvetni delavec — naročnik na svoje glasilo!

ČE ŠE NISTE NAROČENI NA PROSVETNEGA DELAVCA, PA ŽELITE POSTATI NAŠ NAROČNIK, JE STVAR PREPROSTA: TELEFONIRAJTE NAM NA ŠTEVILKO (061) 315-585, PA VAM BOMO REDNO POŠILJALI NAŠE GLASILO.

NOV PRIROČNIK ZA PEDAGOŠKE IN ANDRAGOŠKE DELAVCE

Jože Valentinčič: Sodobno izobraževanje odraslih

Pri Dopisni delavski univerzi Univerzum v Ljubljani bo v kratkem izšel obsežen strokovni priročnik za vzgojno-izobraževalno delo z odraslimi: **SODOBNO IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH** — temelji, organizacija, metode. V njem je avtor, pisec številnih del s področja izobraževanja odraslih, povezal najpomembnejša spoznanja andragoške teorije in prakse, ki jih morajo poznati vsi, ki se ukvarjajo z izobraževanjem in vzgojo odraslih.

Knjiga ima tri dele. V prvem so pregledno podani družbeni, psihološki in sistemski temelji izobraževanja odraslih, kakršnega razvijamo na naših reformnih izhodiščih. Drugi del podrobno obravnava organizacijo izobraževanja za pridobitev strokovne izobrazbe, usposabljanja in izpopolnjevanja, od ugotavljanja potreb, načrtovanja in programiranja ter prilagajanja programov odraslim do priprave, andragoškega vodenja in končnega ovrednotenja različnih oblik izobraževanja odraslih. Tretji del obravnava priprave in vodenje samega učnega procesa, učiteljevo in predavateljevo metodično oblikovanje posameznih učnih enot, značilne oblike in metode ter medsebojne odnose med učitelji in udeleženci.

Priročnik Sodobno izobraževanje odraslih bo dobrodošel vsem, ki si želijo obogatiti svoje strokovno znanje s spoznanji andragoške teorije in prakse. Predvideni obseg knjige: 212 strani. Prednaročniška cena (velja za naročilo do 15. 3. 1983): 630 din.

Ker bo naklada omejena, priporočamo, da si knjigo zagotovite s prednaročilom, ki ga pošljite čimprej na naslov: **DOPIŠNA DELAVSKA UNIVERZA UNIVERZUM, LJUBLJANA, PARMOVA 39.**

Radijska šola

RADIJSKA ŠOLA

Radijska šola za nižjo stopnjo (vsak petek ob 8.05 I. pr. in 15.45 III. pr.)

25. febr. Kdo je pesnik

4. marca Iščemo dobro voljo za mamo

Radijska šola za srednjo stopnjo (vsak torek ob 8.05 I. pr. in 15.45 III. pr.)

22. febr. Naši narodi in narodnosti v pesmi

1. marca Humoreska, groteska, satira

Radijska šola za višjo stopnjo (vsak četrtek ob 8.05 I. pr. in 15.45 III. pr.)

24. febr. V svetu domišljije

3. marca Poznati poklic — lažja odločitev

ZA SREDNJE ŠOLE

23. febr. Idejno teoretski presek nacionalizma (Dogovori — odločitve, ob 15.45 III. pr.)

23. febr. Govorimo makedonsko in srbohrvaško (ob 8.30 I. pr.)

26. febr. Mladinska dela Venceslava Winklerja (Književnost jugosl. narodov, ob 15.45 III. pr.)

28. febr. Dolomitska izjava (Aktualni problemi marksizma, ob 8.05 I. pr.)

1. marca Odrasli tako — kako pa mi (ob 14.05 I. pr.)

2. marca Kmetijstvo in samoupravljanje (Dogovori — odločitve, ob 15.45 III. pr.)

2. marca Govorimo makedonsko in srbohrvaško (ob 8.30 I. pr.)

5. marca Mladinska ustvarjalnost Kristine Brenkove (Književnost jugoslovanskih narodov, ob 15.45 III. pr.)

5. marca E. Peroci: Modri zajec (Nenavadni pogovori, ob 18.05 III. pr.)

7. marca Kaj je to: biti marksist? (Aktualni problemi marksizma, ob 8.05 I. pr.)

Dragar, Leopold Kejžar, Franci Kržan, Marjana Kunej, Vida Nered, Marija Skalar, Janez Sušnik, Zdravko Terpin, Jože Valentinčič, Boštjan Zgonc, Viktor Žorž.

Uredniški odbor: Geza Čahuk, Tea Dominko, Jure Gartner, Marjana Kunej, Rudi Lešnik, Barica Marentič-Požarnik, Veljko

Troha, Jože Valentinčič, Marija Velikonja, Majda Vujović

Uredništvo: Jože Valentinčič, glavni urednik, Marjana Kunej, odgovorna urednica, Tea Dominko, tehnična urednica.

Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585,

poštni predal 21, Ljubljana 61104

Katka Lavrin

Letošnjega januarja je za vedno zapustila učiteljske vrste odlična, neutrudna učiteljica Katka Lavrin z Vinjega vrha pri Semiču.

Katka je začela svojo učiteljsko pot že pred vojno. V samotni vasi Radenci ob Kolpi se je na enorazredni šoli že zgodaj izkazala s svojim izrednim pedagoškim darom. Kasneje jo je službena pot zanesla v bližino Laškega pri Celju.

Življenje učiteljice v stari Jugoslaviji je tako ni bilo lahko, tedaj pa se je začela tudi druga svetovna vojna. Slovenska beseda je bila zaničevana in za slovensko učiteljico, ni bilo več kruha in in varnosti. Katka se je peš prebijala čez hribe, bežala je pred Nemci in si poiskala zavetje na svojem domu na Vinjem vrhu.

Ostala je zavedna Slovenka, vedno pripravljena delati za svoj narod; in tako je bilo tudi med NOB. Med vojno je poučevala v partizanski šoli v Stranski vasi, v osvobodjeni Beli krajini, blizu svojega doma.

Prva leta po vojni je vlivala

znanje učencem v Semiču, šoli, kjer je tudi sama sprejemala prvo učenost.

Ne samo v razredu pri redni pouku, povsod je poprijela delo. Vodila je pionirsko organizacijo, učila ročna dela in druge stvari.

Bolezen pa tudi njej ni prišla, zato je morala 1954 Ljubljano. Vendar se je pogosto vračala v svojo drago Belo krajino.

Na šoli na Viču v Ljubljani je želela dati mladim čim več rednega pouka je vodila pevski zbor in tako v mladi zbuja ljubezno do slovenske pesmi.

Ko je odšla v zaslužni pokoj se je pogosteje vračala domov. Vinji vrh k svojim domačim.

Bila je prizadevna učiteljica srčno dobra kolegica, zme pripravljen pomagati vsakemu. Tovarištvo in pomoč kogom sta ji pomenili izredno veliko.

Zaradi vsega tega je bilo njeno skromno življenje, ki je prekmalu ugasnilo, zelo bogato. **JOŽICA KRISTAN**

V počastitev 30-letnice prostovoljnega, anonimnega in brezplačnega krvodajalstva

RAZPISUJE

predsedstvo Skupščine Rdečega križa Slovenije natečaj za najbolje literarno delo na temo

Kri rešuje življenje

Natečaja se lahko udeležijo vsi pionirji — mladi člani RK in mladina dveh starostnih skupin:

I. skupina od 1. do 4. razreda,

II. skupina od 5. do 8. razreda.

Na vsakem delu naj bo napisano ime in priimek, starost, šola in naveden avtorjev naslov.

Prispevke pošljite na občinsko organizacijo Rdečega križa do 1. maja 1983. Občinska organizacija Rdečega križa bo poslala po najboljših prispevkih iz vsake skupine skupščini Rdečega križa Slovenije. Predsedstvo skupščine Rdečega križa Slovenije bo nagradilo šest najboljših prispevkov iz vsake skupine.

PREDSEDSTVO SKUPŠČINE RDEČEGA KRIŽA SLOVENIJE

Svet TOZD OSNOVNE ŠOLE MIROSLAV ŠIRCA PETROVČE

razpisuje dela in naloge

— ravnatelja šole

Kandidat mora izpolnjevati splošne pogoje in imeti:

- najmanj višjo izobrazbo pedagoške smeri
- vsaj 5 let delovnih izkušenj po opravljenem strokovnem izpitu v vzgojno-izobraževalnem delu
- aktiven in pozitiven odnos do samoupravljanja in do družbenih interesov
- organizacijske in strokovne sposobnosti za uresničevanje smot. in nalog TOZD.

Izbrani kandidat bo imenovan za 4 leta. Stanovanja ni.

Prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev pošljite v 15 dneh objavi razpisa na naslov: Osnovna šola Miroslav Širca Petrovčev razpisno komisijo.

Kandidate bomo obvestili o izbiri v 30 dneh.

VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNA ORGANIZACIJA LAŠKO TOZD OSNOVNA ŠOLA ANTONA AŠKERCA RIMSKE TOPLICE

razpisuje dela in naloge

— pomočnika ravnatelja

Kandidati morajo poleg splošnih pogojev izpolnjevati še posebne pogoje, določene z zakonom o osnovni šoli, in imeti najmanj 5 let delovnih izkušenj v vzgoji in izobraževanju. Kandidat bo izbran za 4 leta.

Prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev pošljite v 15 dneh objavi razpisa na naslov: VJO Laško — TOZD Osnovna šola Antona Aškerca Rimske Toplice (za razpisno komisijo). Kandidati bodo obveščeni o izbiri v 30 dneh po izteku roka za prijavo.

prosvetni delavec

Tiska ČZP Ljudska pravica. ISSN 0033-1643

Po mnenju Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko odstavka 36. člena zakona o davčenju proizvodov in storitev prometu).